

LUK

Luk a anjam endi nenngrenyosiq Tiofilus aqaq qarinyej

¹⁻² O Tamo Koba Tiofilus, kumbra kalil Qotei a nami gago ambleq di yoqnej qaji di aqa wau tamo nangi unoqnsib deqa iga saigoqneb. Nanngo anjam di tamo gargekoba nangi quoqnsib nenngrenyoqneb. ³ Deqa e dego anjam di nenngrenyosiy inoq qarinyqa are qalem. Are qalsimqa anjam aqa damu geregere qalieqajqa deqa nenemosim laqnem. Nenemosim laqnsimqa anjam di utruq na nenngrenyosim agi inoq qarinyonum. ⁴ Deqa ni sisiyosim qalieqam, anjam ni nami mermoqneb qaji di bole kalil.

Sekaraia aqa njaun Elisabet a gumaņej

⁵ Herot a Judia sawa nanngo mandor sonaqa bati deqa atra tamo bei aqa ñam Sekaraia a soqnej. A atra tamo Abiya aqa moma. Sekaraia aqa njaun a atra tamo gate Aron aqa moma. Aqa ñam Elisabet. ⁶ Sekaraia aqa njaun wo nanngo kumbra tulaņ boledamu. Nangi Qotei aqa dal anjam kalil geregere dauryoqnsib soqneb. Nangi Tamo Koba aqa ñamgalaq di une saiqoji. ⁷ Elisabet aqa miligi ugeej deqa aqa gumbuluņ wo anņro saiqoji sosi-bqa qelieb.

⁸ Bati bei Sekaraia aqa wau qujai nangi ti Qotei atraiyqa marsibqa Jerusalem gileb. ⁹ Nanngo ambleq dena tamo bei giltibqa a Tamo Koba

aqa atra tal miligiq gilsim nam qaq koitim quleqamqa Qotei atraiyqajqa deqa Jerusalem gileb. Gilsib nanqi tamo yai giltqab di qalieqajqa deqa nanqi meniñ alaño bubuñeb. Meniñ alaño nabqa Sekaraia aqa meniñ na buñyej. Deqa nanqi Sekaraia giltonabqa a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiyej. ¹⁰ Qotei atraiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi atra tal oqeq di koroosib Qotei pailyosib soqneb. ¹¹⁻¹² Onaqa Tamo Koba aqa lan angro bei aisiq Sekaraia aqa ulatamuq di brantosiq atra bijal nam qaq koitoqnej qaji ban woq di tigelonaq unsiq tulan ulaugetej. ¹³ Onaqa lan angro na minjej, “Sekaraia, ni ulaaim. Qotei a ino pailyo quetmqo. Deqa ino nauñ Elisabet a gumañosim angro mel oqas. Yim ni aqa ñam Jon waiyqam. ¹⁴ Angro di a nambabimqa ni tulan areboleboleimqas. Tamo ungasari gargekoba nanqi dego a unsibqa tulan areboleboleinjraqas. ¹⁵ Angro di a Tamo Koba aqa namgalaq di ñam koba ti sqas. A wain ti ya siñgila ti uyoqnqasai. A aqa ai miligiq di soqnimqa Mondor Bole na a siñgilatoqnqas. ¹⁶ Bunuqna a na Israel gargekoba nanqi are bulyetnjroqnim nanqi nanngo Tamo Koba Qotei areiyoqnqab. ¹⁷ Kristus a bqa laqnimqa Jon a namoosim Qotei aqa medabu o tamo Elaija aqa kumbra ti siñgila ti osim Kristus aqa gam gereiyetqas. A Kristus aqa gam endegsi gereiyetqas. Abu nanngo angro nanqi ti jeu jeu soqnibqa a na nanqi are bulyetnjroqnim nanqi are qujaitosib sqab. Tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranyeqnuq qaji nanqi dego a na are bulyetnjroqnim nanqi kumbra bole bole dauryoqnqab. Jon

na degsim tamo unğasari nanğo areqalo gereiyet-njrim soqnibqa Tamo Koba a bças.”

¹⁸ Onaqa Sekaraia na kamba lan anğro di minjej, “E tulan qelionum. Ijo njan a dego qeliqo. Deqa e kiyersiy qalieqai, ino anjam di bole?”

¹⁹ Onaqa lan anğro na Sekaraia minjej, “Ijo ñam Gebriel. E Qotei aqa ulatamuq di tigelejunum. Qotei a segi na e qarınbqoqa bosim anjam bole endi ni mermonum. ²⁰ Deqa ni que. Ni ijo anjam poimosai deqa bini medabu getenmimqa sqam. Bunuqna anjam e ni mermonum qaji aqa damu kalil brantimqa ino medabu olo waqtosim anjam maroqnqam. Bati Qotei na giltqo qaji batiamqa ijo anjam aqa damu kalil brantim ni unqam.” Lan anğro na degsiqa Sekaraia minjej.

²¹ Tamo unğasari nanği Sekaraia a olo atra talq dena oqedqajqa deqa tariñoqneb. Osib maroqneb, “Sekaraia a kiyaqqa atra tal miligiq di sokobaiyqo?”

²² Onaqa Sekaraia a oqedosiqa nanği anjam minjrqa yonaq keresaiyej. Deqa nanği mareb, “Qotei aqa manwa bei atra tal miligiq di brantqoqa Sekaraia a unqo. Deqa a anjam marqa keresai.” Sekaraia aqa medabu getenyej deqa a ban na segi nanği anjam minjroqnej. ²³ Ariya bunuqna aqa atraiyo wauqa bati koboonaqa a olo puluosiqa aqa qureq oqej. ²⁴ Bati bei aqa njan Elisabet a gumanej. Deqa a bai 5 aqa talq di soqnej. A boleq di walwelosaiyoqnej. Osiqa marej, ²⁵ “Bini Tamo Koba a kumbra tulan boledamu e ebsiqa tamo unğasari nanğo njanğalaq di ijo gulbe kobotetbqo.”

Lan anğro Gebriel a Maria aqaq di brantej

²⁶ Onaqa bai 5 di koboonaqa Qotei na aqa lan angro Gebriel olo qarinyonaqa Galili sawa nango qure bei ñam Nasaret deq aiyej. ²⁷ Aisiq dia dungege bei aqa ñam Maria aqaq di brantej. Tamo bei aqa ñam Josep a na Maria oqajqa saga qameb. Josep a Mandor Koba Devit aqa moma. ²⁸ Gebriel a Maria aqaq di brantosiqa minjej, “O Maria, kaiye. Tamo Koba a ni ombla unub. A ni kumbra tulan boledamu emqo.” ²⁹ Onaqa Maria a anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa are qalej, “Lan angro di aqa anjam e poibosai.” ³⁰ Onaqa lan angro na minjej, “Maria, ni ulaaim. Qotei a ni qa are tulan boledamuiyqo. ³¹ Deqa ni gumanosim angro mel oqam. Osim aqa ñam Yesus waiyqam. ³² A ñam tulan kobaquja oqas. Nanji a qa maroqnqab, ‘A Qotei Goge Koba aqa Njiri.’ Qotei na a gilmqqa a Mandor Koba sqas. A na aqa moma Devit nami mandor koba soqnej qaji aqa wau osim a kamba Mandor Koba sqas. ³³ Deqa a Jekop aqa moma kalil nango Mandor Koba sosimqa nanji bati gaigai taqatnjroqnqas. Aqa wau di koboqa keresai.”

³⁴ Onaqa Maria na lan angro di minjej, “Kumbra di kiyersi brantqas? E tamo osaiunum.”

³⁵ Onaqa lan angro na minjej, “Mondor Bole a inoq aisim Qotei Goge Koba aqa singila emimqa ni angro oqam. Deqa nanji a qa maroqnqab, ‘A Qotei aqa Njiri.’ A Qotei aqa segi kumbra ti sqas.

³⁶ “Ni que. Ino gagai Elisabet a dego angro mel oqas. A qeliosiq gumanqo. Nanji nami a qa maroqneb, ‘A angro oqa keresai.’ Ariya bini a gumanqo bai 6 gilqo. ³⁷ Qotei a kumbra kalil yqa kere. Kumbra bei a yqa keresai di sosai.”

³⁸ Onaqa Maria na lan angro di minjej, “E Tamo Koba Qotei aqa kanjal unja. Anjam ni e merbonum qaji di Qotei na dauryosim kumbra degsi ebem.” Onaqa lan angro a Maria uratosiqa gilej.

Maria a Elisabet unqajqa gilej

³⁹ Bati deqa Maria a tigelosiqa urur ti Sekaraia aqa qureq oqej. Qure di yamban. A Judia sawaq di unu. ⁴⁰ Oqsiq Sekaraia aqa talq di brantosiqa Elisabet itosiq metej, “O gagai Elisabet, kaiye.” ⁴¹⁻⁴² Metonaqa Elisabet a Maria aqa anjam di qunaqa angro a Elisabet aqa meneq di anñilej. Onaqa Mondor Bole a Elisabet aqaq aisiq singila yonaqa a tulan maosiqa Maria minjej, “Qotei a kumbra tulan boledamu ni emqo. Kumbra deqaji Qotei a nami ungasari qudei nanqi enjrosaiognej. Angro ino meneq di unu qaji a dego Qotei na kumbra tulan boledamu yqo. ⁴³ O Maria, ni ijo Tamo Koba aqa ai. E unja kiyero deqa ni ijo talq bonum? ⁴⁴ Ni que. Ni e metbonum e ino anjam quonumqa angro ijo meneq di unu qaji a areboleboleiyqoqa anñilqo. ⁴⁵ Tamo Koba a na ni kumbra boledamu emqas anjam di mermonaqa ni qusim marem, ‘Bole, Qotei aqa anjam di aqa damu brantqas.’ Ni degsi marem deqa ni tulan areboleboleimim sqam.” Elisabet na degsiqa Maria minjej.

Maria a Qotei aqa ñam soqtej

⁴⁶ Onaqa Maria a kamba medabu waqtosiqa marej, “Ijo are na e Tamo Koba aqa ñam soqtosim a biñiyeqnum. ⁴⁷ E Qotei qa tulan areboleboleibeqnu. Agi a na iga padalo sawaq na elenjej.

48 E aqa kanjal uña. E ñam saiqoji. Di unğum. Qotei na e uratbosai. A na e nubsıqa areıbqo.

Deqa bati endeqa ti bunuq qa ti tamo unğasari kalil nañgi e qa endegsib maroqnqab, ‘Qotei na Maria kumbra tulañ boledamu yej.’

49 Qotei singila koba ti unu qaji a na e aqaryaıbeqnu.

Qotei aqa ñam getento koba. Une bei aqaq di sosai.

50 Qotei a tamo unğasari kalil aqa sorgomq di unub qaji nañgi qa tulañ duleqnu. Bati endeqa ti bunuq qa ti Qotei a nañgi qa duloqnsim sqas.

51 Qotei a wau singila koba yeqnu.

Tamo unğasari nañgo segi ñam soqtqa are qaleqnu b qaji nañgi Qotei na olo winjreqnaq jaraiyeqnu b.

52 A na mandor kokba nañgi kobotnjroqnsıqa tamo unğasari nañgo segi ñam aguq ateqnu b qaji nañgi olo ñam soqtetnjreqnu.

53 Tamo unğasari mam unub qaji nañgi Qotei na inñgi anainjreqnaq nañgi kere na unub.

Ariya tamo unğasari inñgi koba ti unub qaji nañgi a na uratnjreqnaqa nañgi inñgi saiinjreqnu.

54-55 A na aqa wau tamo Israel nañgi aqaryainjreqnu.

A nami marej, ‘E Israel nañgi qa gaigai duloqnqai.’ A aqa anjam deqa are qaloqnsıqa agi bini Israel nañgi aqaryainjreqnu.

Qotei aqa anjam di a na nami gago moma utru nañgi minjrej.

Agi a na anjam di Abraham aqa moma kalil nañgi ti minjrej.”

Maria a medabu waqtosıqa anjam degsi marej.

⁵⁶ Bai qalub Maria a Elisabet aqa talq di soqnej. Di koboonaqa a olo puluosiq a qareq gilej.

Elisabet a aqaratonaq Jon a nambabej

⁵⁷ Onaqa Elisabet aqa bati kereonaqa a aqaratej. Aqaratonaq aqa angro mel nambabej. ⁵⁸ Nambabonaqa aqa qure qujai nanji ti aqa len nanji ti kalil endegsi poinjrej, “Tamo Koba a Elisabet qa tulan dulosiq aqa miligi gereiyqoqa angro mel oqo.” Nanji degsi poinjrej deqa nanji Elisabet koba na areboleboleinjrej.

⁵⁹⁻⁶⁰ Bati 8 koboonaqa nanji angro di mulun waiyqa marsib koroeb. Koroosib aqa ñam Sekaraia waiyqa laq nabqa aqa ai na saidnjrsiq minjrej, “Iga aqa ñam Jon waiyqom.” ⁶¹ Onaqa nanji na minjeb, “Ñam di ino len nanjoq di so-sai.” ⁶² Degsi minjsib ban na Sekaraia nenemyeb, “Ni ino angro ñam yai waiyqam?” ⁶³ Onaqa a ban na minjrej, “Pepa bei osbabqa e aqa ñam nenjrenyit ninji unqab.” Pepa osi bonabqa endegsi nenjrenyey, “Aqa ñam Jon waiyqom.” Degsi nenjrenyonaqa nanji kalil tulan prugeb. ⁶⁴ Onaqa bati qujai deqa Sekaraia aqa menj otyonaqa med-abu waqtosiq anjam maroqnsiq Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁶⁵ Bati deqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanji kumbra deqa qusib ulaeb. Ulaosib kumbra deqa mare mare laq nabqa nanjo anjam di tulan kobaonaqa qure kalil Judia sawaq di so qaji nanji quekriteb. ⁶⁶ Tamo ungasari anjam di queb qaji nanji kalil maroqneb, “Angro di a tamo kiyero sqas?” Nanji degsi maroqneb. Di kiyaa? Qotei aqa singila angro di aqaq di sonaq uneb deqa.

Sekaraia a Qotei aqa medabu osiqa anjam marej

⁶⁷ Onaqa Mondor Bole a Jon aqa abu Sekaraia aqaq aisiq singila yonaqa medabu waqtosiqa anjam endegsi marej, ⁶⁸ “Iga Tamo Koba Qotei aqa ñam tulaŋ soqtoqnqom. A Israel gago Qotei. Iga aqa segi tamo ungasari unum deqa a na bosim iga awaigim iga padalqasai. ⁶⁹ Aqa wau tamo Devit aqa leŋ na tamo singila koba bei nambabqas. Qotei na tamo di giltej deqa a na iga elenqas. ⁷⁰ Qotei aqa kumbra deqa nami aqa segi medabu o qaji tamo naŋgi anjam palontoqneb. ⁷¹ Naŋgi anjam endegsib palontoqneb, ‘Qotei a gago jeu tamo naŋgo baŋq dena iga elenqas. Osim tamo kalil iga qa ugeeqnub qaji naŋgo baŋq na dego iga elenqas.’ Naŋgi anjam degsib palontoqneb. ⁷² Qotei a gago moma utru naŋgi qa dulosiqa aqaryainjrej. Aqa segi anjam nami siŋgilatej qaji deqa are qalsiqa naŋgi aqaryainjrej. ⁷³ Aqa anjam di a siŋgilatosiq gago moma utru Abraham minjej. ⁷⁴ Deqa a na gago jeu tamo naŋgo baŋq dena iga elenamqa iga aqa wau ojoqnqom. Iga ulaqasai. ⁷⁵ Iga bati gaigai Qotei aqa nãmgalaq di aqa segi kumbra bole tintiŋ dauryoqnqom. ⁷⁶ O ijo aŋgro Jon, bunuqna ni Qotei Goge Koba aqa medabu o qaji tamo sqam. Tamo ungasari naŋgi degsib ni qa maroqnqab. Tamo Koba a bqa laqnimqa ni namoosim aqa gam gereiyetosim soqnim a bqas. ⁷⁷⁻⁷⁸ Ni na Qotei aqa segi tamo ungasari naŋgi anjam minjroqnimqa naŋgi quoqnsib endegsi poinjroqnqas, ‘Bole, Qotei a iga qa dulej deqa a na gago une kobotetgosim iga elenqas.’ Gago Qotei a laŋ goge na suwaŋ qarinyim gagoq bqas. ⁷⁹ Tamo ungasari ambruq di sosib

morenqa ulaeqnub qaji nanği Qotei na suwant-njroqnqas. Osim a na iga gam osorgoqnimqa iga lawo kumbra dauryoqnqom.” Sekaraia a anjam degsi marej.

⁸⁰ Onaqa Jon a kobaqujaeqnaqa Qotei aqa Mondor na siŋgila yoqnej. A wadau sawaq di sosisqa a na Israel tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam minjrqaajqa bati qa tariñoqnej.

2

Maria a aqaratonaga Yesus a nambabej

¹ Bati deqa Rom nanžo mandor koba Sisar Ogastus a marej, “Iga sawa sawa kalilq di tamo unğasari nanžo ñam sisiyqom.” ² Degsi marnaqa Kwirinius a Siria sawaq di gate sonaqa nanği na ñam sisiyeb. Nanği nami ñam sisiyosaiyoqneb. ³ Deqa tamo unğasari kalil nanği na nanžo ñam atelenqajqa marsibqa nanžo segi segi qure utruq gileleneb. ⁴ Josep a Nasaret qureq dena tigelosiqa Devit aqa qure utruq oqej. Nasaret qure a Galili sawaq di unu. Devit aqa qure utru aqa ñam Betlehem. Betlehem a Judia sawaq di unu. Josep a deq oqej. Di kiyaga? A Devit aqa len na nambabej deqa. ⁵ Maria a Josep aqa naun soqnej deqa nanği aiyel ombla na nanžo ñam atqa marsibqa Betlehem oqeb. Bati deqa Maria a guman ti. ⁶⁻⁷ Nanği Betlehem di sonabqa Maria aqa bati kereonaqa a anğro ej. Nereño tal koba qaji tamo na magej deqa aqa anğro matu mel nambabonaqa gara na dalaosiq makau nanžo inği uyo tabirq di njeiotej.

Lan anğro nanği na kaja taqato tamo nanği Qotei aqa anjam minjreb

⁸ Qolo qujai deqa qure qalaq di tamo qudei nango kaja ñin uyeq nabqa taqatnjresoqneb. ⁹ Onaqa Tamo Koba aqa lañ angro bei aisiqa nango areq di tigelonaq uneb. Aqa rian na nanği suwantnjrnaqa nanği unsib tulañ ulaugeteb. ¹⁰ Onaqa lañ angro dena nanği minjrej, “Ninği ulaaib. E ninği anjam bole mernğwajqa bonum. Mernğitqa ninği qusib tulañ areboleboleinğwas. Tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği dego tulañ areboleboleinjrğas. ¹¹ Anjam bole agiende. Bini Tamo Koba Kristus a Devit aqa qure utruq di nambabqo. A na qujai tamo unğasari nanği elenamqa nanği padalqasai. ¹² Angro mom di gara na dalaosib makau nango inği uyo tabirq di ñeiotonub unu. Ninği aisib unsib poingwas.”

¹³ Degsi minjreqnaqa lañ angro tulañ gargekoba nanği lañ goge na bosib lañ angro nami bej qaji a ombla tigelosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneb, ¹⁴ “Lañ goge di Qotei a ñam kobaquja oqo. Mandamq endi tamo unğasari nanği lawo na soqnebe. Qotei a nanği qa are tulañ boleiyeqnu.”

Kaja taqato tamo nanği Yesus unqajqa marsib Betlehem qureq aiyeb

¹⁵ Lañ angro nanği olo puluosib lañ qureq oqeq nabqa kaja taqato tamo nanği qairosib mareb, “Iga tigelosim Betlehem aisim Tamo Koba a iga kumbra deqa mergwo qaji di unqom.” ¹⁶ Degsib marsibqa gurgur ti aisib Maria Josep wo nango angro mom a makau nango inği uyo tabirq di ñeiotosib sonab unjreb. ¹⁷ Unjrsibqa angro deqa anjam lañ angro na minjrej qaji di kalil ubtosib

saoqneb. ¹⁸ Saeq nab tamo ungasari kalil anjam di queb qaji nanği prugugetosib are koba qaloqneb. ¹⁹ Ariya Maria a anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq soqnej. ²⁰ Onaqa kaja taqato tamo nanği olo puluosib gileb. Anjam kalil lan anğro na minjrnaq queb qaji deqa ti kumbra kalil nanği uneb qaji deqa ti nanği tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib giloqneb.

Nanği anğro aqa ñam Yesus waiyeb

²¹ Ariya Yesus a ñambabosiq sonaqa bati 8 kereonaqa a muluñ waiyeb. Osib aqa ñam Yesus waiyeb. Ñam di nami lan anğro na Maria gumanosaisonaq minjej qaji.

Simeon Ana wo nanği atra talq di Yesus uneb

²² Juda nanğo dal anjam bei agiende. Unğa anğrotimqa bati 40 koboamqa nanği unğa aqa jejamu yansetqab. Dal anjam di Moses a nami marej. Deqa Maria aqa jejamu yansetqa bati kereonaqa aqa gumbuluñ wo Jerusalem gilsibqa atra tal miligiq di Maria aqa jejamu yansetosib Yesus osib Tamo Koba aqa banq di ateb. ²³ Agi Moses a nami Tamo Koba aqa dal anjam endegsi nenğrenyej, “Anğro matu mel ñambabamqa ninği Tamo Koba Qotei aqa banq di atiy. Atibqa a Qotei aqa segi tamo sqas.” ²⁴ Nanği aiyel Tamo Koba Qotei aqa dal anjam di dauryosib wagme bei osib Qotei atraiyeb. Agi dal anjam endegsi unu, “Binonğ aiyel kiyo qebari bunuj aiyel kiyo osib Qotei atraiyiy.”

²⁵ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Simeon. Aqa kumbra tulan boledamu. A Qotei aqa sorgomq di geregere soqnej. Mondor Bole na

a sinġilatonaq soqnej. A endegsi are qaloqnej, “Bati brantimqa Qotei na Israel tamo unġasari nanġo are boletetnjqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa bati di brantqajqa tariñoqnsiq soqnej. ²⁶ Mondor Bole na nami Simeon minjej, “Ni mati moiġasai. Ni moiyoſaisoqnmqa Tamo Koba a na aqa Kristus qarinyim bamqa ni unsim moiġam.” ²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa Mondor na Simeon aqa are tigeltetonaqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa Maria Josep wo nanġi dal anjam dauryosib nanġo anġro Yesus osib Qotei aqa banq di atqa marsibqa atra tal miligiq gileb. ²⁸ Onaqa Simeon a Yesus unsiqa a osiq soqonjey. Soqonjosiqa Qotei aqa ñam soqtosiq endegsi pailyej,

²⁹ “O Tamo Koba, e ino wau tamo. Ino anjam ni nami e merbem qaji di ni uratosai. Deqa e lawo na moiġai.

³⁰ Ni na ino segi tamo unġasari nanġi elenam nanġi padalaib deqa ino Kristus qarinyem aġi e unonum.

³¹ Tamo unġasari kalil nanġo njamdamuq di ni kumbra di yqajqa gam gereiyem.

³² Kristus aqa rian na sawa bei bei qaji nanġi suwantnjroqnas.

Osim ino segi tamo unġasari Israel nanġi dego suwantnjrimqa nanġo ñam kobaqas.”

³³ Simeon a Yesus qa anjam degsi marnaqa Yesus aqa ai abu nanġi qusib tulan prugeb.

³⁴ Onaqa Simeon a nanġi aiyel qa Qotei pailjosiqa Yesus aqa ai Maria minjej, “Ni que. Qotei na anġro endi giltej deqa Israel gargekoba nanġi ulonjosib padalqab. Gargekoba dego olo tigelosib

ņambile bole oqab. Anġro endi a toqor bul soqn-imqa gargekoba naņgi na a jeutoqnaqab. ³⁵ Deqa gargekoba naņgo areqalo uliejunu qaji di olo boleq dqas. Yimqa serie na ino are qametmo bul are jaqatin oqnaqam.”

³⁶ Bati deqa Qotei aqa medabu o qaji uņa bei soqnej aqa ñam Ana. A Fanuel aqa anġro. A Aser aqa moma. A tulaņ qeliej. A nami tamo osiqa gumbuluņ wo wausau 7 soqneb. ³⁷ Aqa gumbuluņ moinaqa a segi qobul soqnej. Aqa wausau kalil 84. A qobul sosisqa a bati gaigai qolo ti qanam ti atra tal miligiq giloqnsiqa inġi ti ya ti uratoqnsiqa Qotei pailyoqnej. A atra tal uratosaiyoqnej. ³⁸ Simeon a anjam marsiq koboonaqa Ana a bosiq a anġro kiņala di unsiqa Qotei aqa ñam soqtej. Osiqa Jerusalem tamo uņgasari kalil Qotei na awainjrqa marsib tarinoqneb qaji naņgi Yesus qa sainjroqnej.

Maria Josep wo naņgi olo Nasaret qureq gileb

³⁹ Maria Josep wo naņgi Jerusalem dia Tamo Koba aqa dal anjam kalil dauryekritosib naņgi olo puluosib Galili sawaq gilsib naņgo segi qure utru Nasaret di soqneb. ⁴⁰ Di sosibqa naņgo anġro kiņala Yesus a boleqnsiqa siņgilaoqnsiq powo qelikoba oqnej. Qotei a Yesus qa are tulaņ boleiyoynej.

Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a Jerusalem aiyej

⁴¹ Yesus aqa ai abu naņgi wausau gaigai Juda naņgo yori bati koba ñam Pasova di unqajqa maroqnsib Jerusalem aiyoqneb. ⁴² Deqa Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a na aqa ai abu naņgi dau-rnjrsiqa yori bati di unqajqa koba na Jerusalem aiyej. ⁴³ Aisib yori bati di unsib koboonaqa tamo

uṅgasari kalil naṅgi puluosib naṅgo segi segi qureq olo gileqnaḅqa aṅgro wala Yesus a segi Jerusalem di soqnej. Aqa ai abu naṅgi deqa qaliesai. ⁴⁴ Naṅgi are qaleb, “Yesus a tamo qudei naṅgi daurnjrsiqa nami gilqo kiyo?” Degsib are qalsibqa qanam qujai naṅgi walwelosib gileb. Gilsib gamq di Yesus unosai deqa naṅgi na naṅgo segi kadoi naṅgi ti naṅgo segi leṅ naṅgi ti Yesus qa nene nenemnjoqneḅ. ⁴⁵ Onaqa ugeinjrnaqa naṅgi aiyel olo puluosib Jerusalem aisib dia Yesus qa ḅamoqneḅ. ⁴⁶ Bati qalub naṅgi Yesus qa ḅamoqneḅ. Naḅosib gilsib atra tal miligiq di ḅam atsib Yesus a di awesonaq uneb. A dal anjam qalie tamo naṅgo ambleq di awesosiqa naṅgo anjam quoqnsiqa anjam qudei naṅgi nenemnjoqnej. ⁴⁷ Aqa powo tulaṅ kobaquja deqa a dal anjam qalie tamo naṅgi kamba anjam bole bole minjreqnaqa tamo kalil aqa anjam di quoqneḅ qaji naṅgi prugoqneḅ. ⁴⁸ Onaqa aqa ai abu naṅgi a unsib pruguetosib aqa ai na minjej, “O ijo aṅgro, ni kiyaaq aqo ino abu wo kumbra deggonum? Ni que. Aqo aiyel are tulaṅ gulbeigwoqa ni qa ḅamoqnam.” ⁴⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Niṅgi kiyaaq e qa ḅamoqnaḅ? E ijo Abu aqa talq endi sqai. Niṅgi di qaliesai kiyo?” ⁵⁰ Onaqa aqa ai abu naṅgi aqa anjam di qusib poinjrosai.

⁵¹ Onaqa Yesus a tigelosiqaa aqa ai abu naṅgi daurnjrsiqa Nasaret qureq gileb. Gilsib dia a naṅgo aiyel anjam geregere dauryoqnsiqa naṅgo sorgomq di soqnej. Aqa kumbra kalil di aqa ai na unoqnsiqa tulaṅ areboleboleiyeqnaqa aqa areqaloq di atnaq soqnej. ⁵² Yesus a Nasaret qureq di sosiqa a tamo kobaqujaoqnsiqa aqa powo dego

qelikobaoqnej. Qotei a Yesus qa are boleiyοqnej. Tamo unḡasari nanḡi dego Yesus qa are boleinjroqnej.

3

Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Bunuqna Sekaraia aqa njiri Jon a wadau sawaq di sonaqa Qotei na aqa anjam minjnaq quej. Bati deqa Sisar Taiberius a wausau 15 Rom nanḡo mandor koba soqnej. Pontius Pailat a Judia sawa nanḡo gate soqnej. Herot a Galili sawa taqatoqnej. Herot aqa was Filip a Ituria sawa ti Trakonitis sawa ti taqatoqnej. Lisianas a Abilene sawa taqatoqnej. Anas Kaiafas wo nanḡi aiyel atra tamo gate soqneb. ³ Jon a sawa kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji deq giloqn-siqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq tamo unḡasari nanḡi endegsi minjroqnej, “Niḡi are bulyibqa e na niḡi yansḡwai. Amqa Qotei a nuḡo une kalil kobotetḡwas.” ⁴ Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami nenḡrenyej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa anjam endegsi nenḡrenyej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulaḡ leleḡoqnsim tamo unḡasari nanḡi endegsim minjroqnqas, ‘Tamo Koba a bqa-jqa gam gereiyetiy. Gam tingitetiy. ⁵ Botau kalil mororyiy. Mana kokba ti mana kiñilala ti kalil ḡiḡenḡnjrsib taqal atiy. Gam kanenḡo kalil tingitiy. Gam niñaqejunub qaji kalil di dego gereiyiy. ⁶ Yimqa tamo unḡasari sawa sawa kalilq di unub

qaji nanŋi Qotei na padalo sawaq dena elenjam unqab.’”

⁷ Tamo unŋasari tulaŋ gargekoba nanŋi Jon na yansnrqa marsibqa aqa areq beq nabqa singila na endegsi minjroqnej, “Niŋgi kumbra uge yo qaji tamo. Niŋgi amal uge bul. Niŋgi yai na mernŋwoqa mondonj Qotei aqa minjin nunŋoq aiyaim deqa ulaosib ijoq bonub?” ⁸ Niŋgi are buliyi. Osib nunŋo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, ‘Bole, niŋgi are bulyonub.’ Osiy niŋgi yansnŋwai. Niŋgi endegsib are qalaib, ‘Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa nŋamgalaq di tamo bole.’ Niŋgi degsib are qalaib. Niŋgi quiy. Qotei na marimqa meniŋ kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. ⁹ Qotei na tapor qalat ojsiqa nŋam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa nŋam kalil gei bole atosai eqnub qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim nŋamyuwoq di breinjrqa.”

¹⁰ Jon a tamo unŋasari nanŋi anjam degsi minjrnaqa nanŋi na kamba nenemyeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa iga kumbra kiyeryqom?” ¹¹ Onaqa Jon na minjrej, “Ni gara aiyel soqnimqa bei osim tamo gara saiqoji di ye. Ni inŋi uyo soqnimqa qudei osim tamo inŋi saiqoji di anaiye.” ¹² Onaqa takis o qaji tamo qudei nanŋi Jon na yansnrqa marsibqa aqa areq bosib nenemyeb, “O Qalie Tamo, ni mare. Iga takis o qaji tamo. Deqa iga kumbra kiyeryqom?” ¹³ Onaqa Jon na minjrej, “Nunŋo gate kokba nanŋi takis silali gembub niŋgi oqajqa mernŋonub kere dego oqniy. Silali bei laŋa goge ataib.” ¹⁴ Onaqa qaja tamo qudei nanŋi Jon

aqa areq gilsib nenemyeb, “Ni mare. Iga kumbra kiyeryqom?” Onaqa Jon na minjrej, “Niŋgi tamo naŋgi ugeugeinjraib. Osib naŋgo silali bajinjoqnaib. Niŋgi tamo qudei gisaŋ na naŋgo jejamuq di une qametnjraib. Niŋgi endegsib are qaloqniy, ‘Gago awai iga eqnum di iga qa kere.’ ”

¹⁵ Bati di tamo ungasari naŋgi Kristus bqajqa tariŋoqnsib soqneb. Deqa naŋgi Jon aqa anjam quoqnsib are qaloqneb, “Jon a Kristus kiyo?”

¹⁶ Onaqa Jon a naŋgo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo siŋgila koba. Ijo siŋgila aqa siŋgila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. E ya na laŋa yansŋgeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa siŋgila na ti ŋamyuwo na ti niŋgi yansŋgwas. ¹⁷ A bem sum ŋoqoryosim damu elenosi aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim ŋamyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab.”

¹⁸ Jon na tamo ungasari naŋgo are qametnjrqa osiq deqa anjam gargekoba naŋgi minjroqnej. A Qotei aqa anjam bole naŋgi minjroqnej.

Herot na Jon ojsiqa tonto talq di waiyej

¹⁹ Bati bei Jon na mandor Herot aqa une qa ŋirinŋej. Aqa une agi a na aqa segi was aqa ŋaun Herodias yayiosiq ej. Une deqa ti kumbra uge uge kalil Herot a yoqnej qaji deqa ti Jon na ŋirinŋej.

²⁰ Deqa Herot a olo kumbra uge bei dego yej. Aqa kumbra uge bei agiende. A Jon ojsiqa tonto talq di waiyej.

²¹ Ariya tamo ungasari kalil naŋgi yanso eqn-abqa Yesus a dego yanso ej. Yanso osiqa bati deqa

a tarosiq lan goge koqyosiq Qotei pailyeqnaqa lan waqej. ²² Lan waqonaqa Mondor Bole a binon bulosiq aisiqa Yesus aqa jejamuq di awoej. Awoon-aqa lan goge na Qotei aqa anjam bei endegsi bran-tej, “Ni ijo segi angro qujai. E ni tulan qalaqalaime-qnum. E ni qa tulan areboleboleibeqnu.”

Yesus aqa moma nanjo ñam kalil

²³ Yesus aqa wausau 30 kereonaqa aqa wau utru atej. Nanji Yesus qa endegsib maroqneb, “A Josep aqa ñiri.” Yesus aqa moma nanjo ñam kalil agi marqai. Josep a Heli aqa ñiri. ²⁴ Heli a Matat aqa ñiri. Matat a Livai aqa ñiri. Livai a Melki aqa ñiri. Melki a Janai aqa ñiri. Janai a Josep aqa ñiri. ²⁵ Josep a Matatias aqa ñiri. Matatias a Amos aqa ñiri. Amos a Nahum aqa ñiri. Nahum a Esli aqa ñiri. Esli a Nagai aqa ñiri. ²⁶ Nagai a Mat aqa ñiri. Mat a Matatias aqa ñiri. Matatias a Semen aqa ñiri. Semen a Josek aqa ñiri. Josek a Joda aqa ñiri. ²⁷ Joda a Joanan aqa ñiri. Joanan a Resa aqa ñiri. Resa a Serubabel aqa ñiri. Serubabel a Sealtiel aqa ñiri. Sealtiel a Neri aqa ñiri. ²⁸ Neri a Melki aqa ñiri. Melki a Adi aqa ñiri. Adi a Kosam aqa ñiri. Kosam a Elmadam aqa ñiri. Elmadam a Er aqa ñiri. ²⁹ Er a Josua aqa ñiri. Josua a Elieser aqa ñiri. Elieser a Jorim aqa ñiri. Jorim a Matat aqa ñiri. Matat a Livai aqa ñiri. ³⁰ Livai a Simeon aqa ñiri. Simeon a Juda aqa ñiri. Juda a Josep aqa ñiri. Josep a Jonam aqa ñiri. Jonam a Eliakim aqa ñiri. ³¹ Eliakim a Melea aqa ñiri. Melea a Mena aqa ñiri. Mena a Matata aqa ñiri. Matata a Natan aqa ñiri. Natan a Devit aqa ñiri. ³² Devit a Jesi aqa ñiri. Jesi a Obet aqa ñiri. Obet a Boas aqa ñiri. Boas a Salmon aqa ñiri.

Salmon a Nason aqa njiri. ³³ Nason a Aminadap aqa njiri. Aminadap a Atmin aqa njiri. Atmin a Arni aqa njiri. Arni a Hesron aqa njiri. Hesron a Peres aqa njiri. Peres a Juda aqa njiri. ³⁴ Juda a Jekop aqa njiri. Jekop a Aisak aqa njiri. Aisak a Abraham aqa njiri. Abraham a Tera aqa njiri. Tera a Nahor aqa njiri. ³⁵ Nahor a Seruk aqa njiri. Seruk a Reu aqa njiri. Reu a Pelek aqa njiri. Pelek a Eber aqa njiri. Eber a Sela aqa njiri. ³⁶ Sela a Kainan aqa njiri. Kainan a Arpaksat aqa njiri. Arpaksat a Siem aqa njiri. Siem a Noa aqa njiri. Noa a Lamek aqa njiri. ³⁷ Lamek a Metusela aqa njiri. Metusela a Enok aqa njiri. Enok a Jaret aqa njiri. Jaret a Mahalalel aqa njiri. Mahalalel a Kenan aqa njiri. ³⁸ Kenan a Enos aqa njiri. Enos a Set aqa njiri. Set a Adam aqa njiri. Adam a Qotei aqa njiri.

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹⁻² Mondor Bole a Yesus aqa jejamuq di awoon-aqa a Jordan yaq dena olo pulueqnaqa Mondor na a wadau sawaq osi gilej. Osi gilsiq uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiq a Yesus a une bei atqa marsiq a walawalaiyoqnej.

Bati deqa Yesus a inġi uratoqnsiq a qurien ti soqnej. Bati 40 koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa Satan na minjej, “Ni Qotei aqa Niriamqa meniġ kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye.” ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minjej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenġrenyeb unu, ‘Tamo nanġi inġi uyo na segi nambile sqasai.’ ”

⁵ Onaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsiq dia Yesus tigeltosiqa sawa sawa kalil mandor kokba nanqi na taqatejunub qaji di Yesus osoryej. ⁶ Osoryosiqa minnej, “Sawa sawa kalil di nanqo singila ti ñoro ti ni emqai. Sawa sawa kalil di ijo. Qotei na nami ebej. Deqa e na tamo bei yqa are soqnim yqai. ⁷ Deqa ni ijo ulatamuq endi sinqa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di ni emqai.” ⁸ Onaqa Yesus na minnej, “Nami Qotei aqa anjam bei endegsib nenqrenyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.’ ”

⁹ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsiq goge dia Yesus atsiqa minnej, “Ni Qotei aqa Niriamqa endena prugosim mandamq aiye. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenqrenyeb unu, ‘Qotei na aqa lanq anqro nanqi minjrimqa bosib ni taqatmqab.’ ¹¹ Anjam bei dego nenqrenq di unu. Anjam agiende, ‘Lanq anqro nanqi bosib banq na ni soqtmibqa ino sinqa meniq na qalqasai.’ ”

¹² Onaqa Yesus na kamba Satan minnej, “Qotei aqa anjam bei dego nenqrenq di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa singila lanqa tenemtqa osim a gisanqyaim.’ ”

¹³ Satan a kumbra kalil dena Yesus uneq waiyqa yonaq ugeiyonaqa a uratosiq ulanqej. Bunuqna a na olo Yesus walawalaiyqa marsiqa tariñosiq soqnej.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Qotei aqa Mondor aqa singila Yesus aqaq di soqnej deqa a olo puluosiqa Galili sawaq aiyej.

Aisiq di sonaqa qure kalilq di tamo uŋgasari naŋgi a qa saeqnsib laqneb. ¹⁵ A bati gaigai Juda naŋgo Qotei tal miligiq giloqnsiqa tamo uŋgasari naŋgi Qotei aqa anjam minjreqnaqa naŋgi quoqnsib aqa ñam soqtoqneb.

Nasaret qureq di naŋgi Yesus qa minjin oqetnjrej

¹⁶ Onaqa Yesus a dena walweloŋsiq Nasaret qureq aijej. Di aqa qure utru. A dia boleej. Aisiq di sosisqa yori bationaqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Juda naŋgo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam sisiyqa osiq tigelej.

¹⁷ Onaqa buk Baibel yonabqa a na waqtosiqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nengrenyej qaji mutu bei itosiq endegsi sisiyej,

¹⁸ “Tamo Koba aqa Mondor ijoq di unu deqa a na e giltbosiqa merbej, ‘Ni na tamo uŋgasari sougete-junub qaji naŋgi ijo anjam bole minjroqne.’ Osiqa a na e qarinqbosiqa merbej, ‘Ni na tamo uŋgasari ñam qandimo unub qaji naŋgi boletnjroqne. Osim tamo uŋgasari naŋgo segi une na ojejunu qaji naŋgi gereinjroqne. Osim tamo uŋgasari jeu tamo naŋgi na ugeugeinjreqnub qaji naŋgi aqaryainjroqne.

¹⁹ Osim anjam endegsi palontoqne, “Tamo Koba a na tamo uŋgasari naŋgi boletnjrqajqa bati brantqo.” ’ ’ ”

²⁰ Yesus a anjam degsi sisiyosiqa koboonaqa buk Baibel kabutosiqa Qotei tal taqato tamo yosiqa a olo awoej. Onaqa tamo uŋgasari kalil Qotei tal miligiq di soqneb qaji naŋgi Yesus koqyesoqneb.

²¹ Onaqa Yesus na naŋgi minjrej, “Qotei aqa anjam e endego sisiyonum niŋgi quonub qaji di aqa damu agi bini brantqo.” ²² Degsi minjrnaqa naŋgi

kalil aqa anjam di qusib mareb, “Yesus aqa anjam di bolequja.” Osib olo areqalo kobaiyoqnsib maroqneb, “Yesus a Josep aqa niri. Deqa a powo qabe na osiqa anjam bole endeqaji palontosiq mergeqnu?”

²³ Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi yawo anjam endegsib merbqab kiyo, ‘O yu qangra tamo, ni ino segi jejamu gereiye.’ Osib niŋgi endegsib merbqab, ‘Kaperneam qureq di ni maŋwa babteqnam iga deqa queqnum. Maŋwa kere dego ni ino segi qure utruq endi babtım iga unqom.’” ²⁴ Osiqa Yesus a olo endegsi minjrej, “E bole merngwai. Qotei aqa medabu o tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnas di naŋgi aqa anjam quietqa asginjrqs. Deqa a ñam saiqoji sqas. ²⁵ E bole merngwai. Elaija aqa bati qa laŋ geteŋesonaga wausau qalub bai 6 gilsiq awa bosaiqnej. Deqa sawa sawa kalilq di naŋgi mam koba eb. Bati deqa Israel sawaq di uŋa qobul gargekoba soqneb. ²⁶ Sonabqa Qotei na Elaija naŋgoq qarinyosai. A na Elaija qarinyonaqa Saidon sawaq gilsiq Sarefat qureq di uŋa qobul bei aqaq di segi brantosiq aqaryaiyej. ²⁷ Qotei aqa medabu o tamo Elisa dego aqa bati qa tamo gargekoba naŋgo jejamu yu na ugeelenej qaji naŋgi Israel sawaq di soqneb. Ariya Elisa a naŋgi boletnjrosai. A Siria sawaq gilsiq dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa ñam Naman a segi boletej.”

²⁸⁻²⁹ Yesus na tamo ungasari Qotei tal miligiq di soqneb qaji naŋgi anjam degsi minjrnaqa naŋgi kalil qusibqa minjin ani oqetnjrnaqa tigelosib Yesus ojsib tututosib qure qalaq osi gileb. Naŋgo qure mana goge di soqnej deqa naŋgi Yesus mana

goge dena waiyqa mareb. ³⁰ Onaqa a nanjo ambleq na loumosiq ulanej.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

³¹ Onaqa Yesus a Kaperneam qureq gilej. Qure di Galili sawaq di unu. Gilsiq di sosisqa yori batieq-naqa tamo ungasari nanji Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej. ³² Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. A segi anjam di aqa Abu. Deqa tamo ungasari kalil nanji aqa anjam di quoqnsib tulan prugugetoqneb.

³³ Yori bati bei tamo mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di soqnej. Deqa a tulan lelenosiq Yesus minnej, ³⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa segi Niri bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji.”

³⁵ Mondor uge dena Yesus degsi minjnaqa a singila na njirintosiq minnej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulan.” Onaqa mondor uge dena tamo di uratqa osiq tamo ungasari nanjo ambleq di a waiyonaq mandamq di neiesonaqa uratosiq ulanej. Tamo di aqa jejamu yala ugetosai. A bole soqnej. ³⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nanji Yesus aqa manwa di unsibqa nanji tulan prugugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. Agi a na mondor uge nanji anjam minjreqlaqa nanji aqa anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu.” ³⁷ Tamo ungasari nanji degsib maroqnsib olo walwelosib sawa sawa kalilq di Yesus aqa manwa deqa saonqnsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

³⁸ Onaqa Yesus a tigelosiq Qotei tal uratosiq Saimon aqa ñam bei Pita aqa tal gogetej. Tal gogetosiq Saimon aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanjanjonaq unej. Deqa Yesus aqa angro nanqi na minjeb, “Ni a boletime.” ³⁹ Onaqa Yesus a gilsiq unja maiyej qaji aqa areq di tigelosiq anjam segi minjnaqa aqa jejamu kanjan di koboej. Onaqa unja a tigelosiq nanqi inji goiyetnjrej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanqi boletnjro-qnej

⁴⁰ Senj aiqa laqnaqa tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nanjo was nanqi na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneb. Beqnabqa Yesus na aqa ban nanjo gateq di ateqnaqa nanjo ma koboeqnaqa nanqi jaraiyoqneb. ⁴¹ Mondor uge gargekoba dego Yesus na winjreqnaqa nanqi olo tamo ungasari nanqi uratnjroqnsib jaraiyoqneb. Jaraiyoqnsib tulan lelenjoqnsib Yesus minjoqneb, “Ni Qotei aqa Niri.” Yeqnabqa Yesus a singila na saidnjroqnej, “Ninji ijo ñam ubtosib maraib.” Degsi saidnjroqnej. Di kiyaqqa? Nanqi qalie, Yesus a Kristus.

Yesus a qure qureq giloqnsiq Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej

⁴² Onaqa nobqolo amburu Yesus na tamo ungasari nanqi alelnjrsiq qure di uratosiq wadau sawaq gilej. Gilsiq di sonaqa nanqi a qa ñamosib gilsib itosib minjeb, “Ni iga uratgaim.” ⁴³ Onaqa Yesus na minjrej, “E qure bei beiq dego giloqnsiyqa Qotei aqa anjam bole endegsi minjroqnqai, ‘Ninji are bulyibqa Qotei a nunjo Mandor Koba sosim ninji taqatngwas.’ Degsi minjroqnqai. Qotei a deqa e qarinjbonaq mandamq aiyem.” ⁴⁴ Yesus na

tamo ungasari nanği degsi minjrsiqa nanği urat-njrsiq gilsiq Judia sawaq di walweloqnsiqa Juda nanço Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnej.

5

Yesus na Pita minjnaqa a kakan waiyosiq qe aniej

¹ Bati bei Yesus a Genesaret ya agu kobaqu-jaq gilsiq alile dia tigelesonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği Qotei aqa anjam quqwa-jaqa are qalsibqa Yesus aqa areq bosib koroeb.

² Koroesonabqa Yesus a nam atsiqa qobun aiyel alile di tiryosib sonab unjrej. Qe o qaji tamo nanği qobun dena mandamq aisib nanço kakan yanso-qneb. ³ Qobun bei Saimon aqa qobun. Yesus a Saimon aqa qobun gogetosiq di awoosiqa Saimon minjej, “Qobun tututim kiñala sasalem.” Onaqa Saimon na qobun tututonaq sasalonaqa Yesus a qobun miligiq di awoosiqa tamo ungasari kalil nanği alile di sonabqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

⁴ Anjam minjrsiq koboonaqa a na Saimon minjej, “Ninği qobun oyoosib ya robuq oqsib nunço kakan waiyqab qe oqab.” ⁵ Onaqa Saimon na kamba minjej, “O Tamo Koba, iga qolo waukobaonum gilsiq nebeqo. Iga qe bei yala osai. Di unğum. Ni maronum deqa e kakan olo waiyqai.” ⁶⁻⁷ Onaqa qe o qaji tamo nanği ya robuq oqsib kakan olo waiyosib qe tulan ani eb. Qe ani onabqa nanço kakan qe na maqej deqa branqa laqnaqa titqa keresaiinjrej. Deqa nanği na

nanjo was qudei qobun beiq di soqneb qaji nanji metnjrnab bosib koba na kakan titosib qe osib qobun aiyel miligiq di jugonab maqosib tugwa laqneb. ⁸ Onaqa Saimon aqa ñam bei Pita a Yesus aqa manwa di unsiqa aqa sinqaq di sinqa pulutosiq minjej, “O Tamo Koba, e une tamo. Deqa ni e uratbosim gile.” ⁹ Saimon na Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Aqa was nanji ti qe tulan koba elenjosib prugugeteb deqa. ¹⁰ Sebedi aqa njiri aiyel Jems Jon wo nanji Saimon ombla wau qujai. Nanji dego Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugeb. Onaqa Yesus na Saimon minjej, “Ni ulaaaim. Ni qe o tamo unum deqa ni qe eqnum. Bunuqna ni degsim olo tamo oqngam.” ¹¹ Onaqa nanji nanjo qobun alile dia atsib nanjo ai abu nanji uratnjrsib nanjo ñoro ti inji inji kalil ti uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenjej qaji di boletej

¹² Nanji Yesus dauryosib bati bei nanji koba na qure beiq gileb. Dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenjej qaji a Yesus unsiqa aqa areq bosiq sinqa pulutosiq mandamq di ñam quosiq Yesus pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnim e boletbe. E qalie, ni e boletbqa kere.” ¹³ Degsi minjnaqa Yesus a ban waiyosiq tamo di aqa jejamu ojej. Ojsiq minjej, “E ni boletmqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu uge kalil mosoosiq aqa jejamu boleej. ¹⁴ Onaqa Yesus na minjej, “Ino jejamu boleqo deqa ni tigelosim gile. Ni tamo qudei nanji ijo ñam ubtosim minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inji inji Moses a

nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo ungasari nanği ni numсіб marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’ ” ¹⁵ Onaqa a gilsıqa ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na a boletej deqa mare mare laqnaqa aqa anjam tulan kobaosıqa sawa sawa kalil keretej. Deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanği Yesus aqa anjam quqwajqa ti a na nanço ma boletetnrqajqa ti are qalsıbqa boqn-sıb aqa areq di korooqneb. ¹⁶ Ariya bati gargekoba Yesus a tamo ungasari nanği alelnjroqnsıq wadau sawaq giloqnsıqa dia a segi sosıq Qotei pailyoqnej.

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹⁷⁻¹⁸ Bati bei tamo ungasari nanği olo koroos-onabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsıq minjroqnej. Minjreqnaqa bati di Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti bosıb Yesus aqa areq di awesoqneb. Nanği Galili sawa ti Judia sawa ti nanço qure qureq dena beleñeb. Nanği Jerusalem dena dego beleñeb. Tamo Koba Qotei aqa sıngıla Yesus aqaq di soqnej deqa a na tamo ungasari nanço ma boletetnrqajqa wauoqnej. Onaqa tamo qudei nanği tamo bei jejamu laiyej qaji a sapersaq di ñeiosıb Yesus aqa areq di atqa marsıbqa qoboyosıb beb. ¹⁹ Bosıb ñam ateb di tamo tulan gargekoba sıranmeq di jujuneb. Deqa nanği Yesus aqa areq gilqa keresainjrnaqa tal quraq oqsıb goge na waqtosıbqa tamo sapersa qoji gulaintosıb ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. ²⁰ Onaqa Yesus a nanço areqalo unej di nanço areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Deqa a na tamo di minjej, “O ijo was, ino une kalil e na kobotetmonum.” ²¹ Onaqa

dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti tal dia awesoqneb qaji nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanço areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinyço. Yai na tamo nanço une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.” ²² Nanği degsib are qaleq nabqa Yesus a nanço areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ninği kiyaca degsib are qaleq nub? ²³ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyo qaji di minjit ninği qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo? ²⁴ E segi Tamo Anğro. E mandamq endi sinğila ti unum deqa e na tamo nanço une kobotet-njrqa kere. Ninği degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanği degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minjej, “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapers osim ino talq gile.” ²⁵ Degsi minjnaqa a tamo unğasari kalil nanço namdamuq di tigelosiq aqa sapers neiesoqnej qaji di qoboiyosiqa Qotei aqa nam soqtosiqa walwelosiq aqa talq gilej. ²⁶ Onaqa tamo unğasari kalil nanği Qotei aqa manwa di unsibqa nanği tulan prugugetosib Qotei aqa nam soqtosib a binijeb. Osib nanği ulaosib mareb, “Manwa iga endego unonum di kumbra bei. Tamo qudei na manwa deqaji yeqnab iga nami unosaiognem.”

Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”

²⁷ Yesus a dena walwelosiqa takis o qaji tamo bei aqa nam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Itosiqa minjej, “Ni e daurbe.” ²⁸ Onaqa a na aqa inği inği kalil uratosiq tigelosiq Yesus dauryej. ²⁹ Osiqa bati bei Livai a maruro atsiqa takis o qaji tamo tulan gargekoba nanği ti Yesus

aqa segi angro nanği ti tamo lanja lanaj nanği ti metnjrnaq bosib koba na awoosib inği uyoqneb. ³⁰ Onaqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti bosib kumbra di unsibqa Yesus aqa angro nanği njirintjrsib minjreb, “Ninği kiyafa takis o qaji tamo ti une tamo ti nanği koba na awoosib inği ti ya ti uyeqñub?” ³¹ Onaqa Yesus a nanžo anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiqoji nanği yu qanğra tamo aqaq gilosaeqñub. Tamo ma ti nanği segi yu qanğra tamo aqaq gileqñub. ³² Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurienğ qa anjam marej

³³ Onaqa Farisi nanği na olo Yesus minjeb, “Jon aqa angro nanği bati gaigai inği uratoqñsib qurienğoqñsib Qotei pailyoqñsib unub. Farisi nanžo angro nanği dego kumbra degyeqñub. Ariya ino angro nanği kiyafa qurienğosaieqñub? Agi nanği bati gaigai inği ti ya ti uyoqñsib unub.” ³⁴ Onaqa Yesus a nanžo anjam di qusiqa a kamba yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a uña banğ ojqa bati qa aqa was nanği ti soqñibqa nanği qurienğab e? Sai. ³⁵ Bunuqna nanžo was a nanği uratnjrimqa bati deqa nanği qurienğoqñsib sqab.”

³⁶ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branğoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di a na gara jugo bunuj

di ugeugeiyqas. Amqa gara sari aqa uno bole-saiqas. Di kiyaaqa? Gara sari ti gara bunuj ti kerekereqasai. ³⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kanqraṅosiq siṅgilaej. Deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenqosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. ³⁸ A ya nobu bunujq di wain bunuj qamimqa ombla bole sqab. ³⁹ Tamo bei a wain namij uysimqa a olo wain bunuj uyqasai. Di kiyaaqa? A marqas, ‘Namij di bole.’ ”

6

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa aṅgro naṅgi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa aṅgro naṅgi bem sum gei elenqnsib baṅ na ṅoqoryoqnsib uye uye giloqneb. ² Naṅgi degsib gileqnabqa Farisi qudei naṅgi bosib naṅgi unjrsib minjreb, “Ninṅi kiyaaqa kumbra degyeqneb? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.” ³ Onaqa Yesus na kamba Farisi naṅgi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo naṅgi ti mamjnraqa kumbra yeb qaji di ninṅi buk miligiq di sisiyosai kiyo? ⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyqajqa bem uysiqqa aqa wau tamo naṅgi dego anainjraṅq uyeb. Bem di getento. Di atra tamo naṅgo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ṅangalaq di une saiqoji. Ninṅi anjam di sisiyosai kiyo?” ⁵ Osiqa minjrej, “E Tamo Aṅgro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

⁶ Olo yori bati bei Yesus a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Qotei tal miligiq di tamo bei ban wo qandamyey qaji a soqnej. ⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo nanji ti Farisi nanji ti Yesus koqyoqneb. Nanji are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’” Deqa nanji Yesus koqyoqneb. ⁸⁻⁹ Onaqa Yesus a nanjo areqalo di qalieosiq tamo ban qandamyey qaji di minjej, “Ni tigelosim gago ambleq au.” Degsi minjnaqa a tigelosiq nanjo ambleq bonaqa Yesus na Farisi nanji minjrej, “E ninji anjam bei nenemngwai. Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam bole sqas di kere kiyo iga a uratonam padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ¹⁰ Yesus na nanji kalil degsi minjrnsiq koqnjrnsiq tamo ban qandamyey qaji di minjej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. ¹¹ Onaqa Farisi nanji Yesus aqa kumbra di unsibqa minjin oqetnjrnaqa nanji Yesus kiyeryqajqa deqa qairoqneb.

Yesus na aqa angro 12 nanji giltnjrej

¹² Bati deqa Yesus a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Manaq oqsiiq dia Qotei pailyeqnaqa nebeej. ¹³ Nebeonaqa Yesus na tamo kalil a dau-ryosib laqneb qaji nanji metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanjo ambleq dena angro 12 giltnjrej. Nanji a ombla sosib aqa anjam mare mare laqajqa

deqa giltnej. ¹⁴ Nanjo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanji aqa was Andru wo. Bei Jems. Nanji aqa was Jon wo. Bei Filip. Bei Bartolomyu. ¹⁵ Ariya Matyu Tomas wo. Bei Alfias aqa ñiri Jems. Bei Saimon agi Rom nanji winjrqaqqa maroqnej qaji. ¹⁶ Ariya bei Jems aqa ñiri Judas. Bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanjo banq di ateq qaji.

Yesus na tamo ungasari gargekoba nanji bolet-njroqnej

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa Yesus na aqa angro nanji di joqsiqa koba na manaq dena olo aiyeb. Aisib sawa gun dia sonabqa tamo ungasari gargekoba a dauryosib laqneb qaji nanji bosib aqa anjam quqwajqa ti a nanjo ma boletetnjrqajqa ti koroeb. Tamo ungasari laña lañaj gargekoba dego Judia sawa nanjo qure qureq dena ti Jerusalem dena ti Tair qure wo Saidon qure wo nanjo sawa alile jojom dena ti beleneb. Bonabqa Yesus a tamo kalil mondor uge uge na ojeleno qaji nanji boletnjroqnej. ¹⁹ Aqa jejamuq na singila gileqnaqa tamo ma ti kalil nanjo ma kobooqnej. Deqa nanji kalil aqa jejamuq di nanjo ban atqa maroqnsib ban waiyoqnsib ojoqneb.

Tamo yai nanji tulan areboleboleinjrqa?

²⁰ Onaqa Yesus a bulosiqa aqa angro nanji koqnjrsiqa endegsi minjrej,

“Ninji bini sougetejunub qaji bunuqna Qotei a nunjo Mandor Koba sosim ninji taqatngwas. Deqa ninji tulan areboleboleingwas.

²¹ “Ninji bini mam unub qaji bunuqna kere na sqab. Deqa ninji tulan areboleboleingwas.

“Ninigi bini akam ti unub qaji bunuqna akam uratosib olo kikiqab. Deqa ninigi tulan areboleboleingwas.

²²⁻²³ “Ninigi e Tamo Angro daurbeqnub deqa bunuqna tamo qudei na ninigi jeutnjoqnsib misilingoqnsib nungo ñam ugeugeiyocnqab. Nami nanjo moma nanji na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji degsib ugeugeinjroqneb. Nanji ninigi ugeugeingibqa, di unqum, ninigi tulan areboleboleingem. Ninigi quiy. Nungo awai bole agi lan goge di unu. Bunuqna ninigi oqsib awai di itqab.

²⁴ “Ariya ninigi bini ñoro koba ti unub qaji ninigi ñam atoqniy. Nungo are boletetnqwajqa ingi ingi agi ninigi mandamq endi ekritonub deqa bunuqna ninigi gulbe koba oqab.

²⁵ “Ninigi bini ingi qa kere na unub qaji ninigi dego ñam atoqniy. Bunuqna ninigi mam oqab.

“Ninigi bini kikiqneb qaji ninigi dego ñam atoqniy. Bunuqna ninigi are ugeingim akam ti sqab.

²⁶ “Tamo kalil nanji na nungo ñam soqtetnqwab di uge. Deqa ninigi ñam atoqniy. Nami nanjo moma nanji na dego gisan anjam maro tamo nanjo ñam soqtetnjqroqneb.

Ninigi nungo jeu tamo nanji qa boleoqnsib gereinjroqniy

²⁷ “Ninigi ijo anjam endi queqneb qaji e na olo endegsi mernqwai. Tamo qudei na ninigi jeutnjoqnsibqa ninigi kamba olo nanji jeutnjraib. Ninigi nanji qa boleoqnsib qalaqalainjqroqniy.

²⁸ Tamo qudei na ninigi misilingoqnsibqa ninigi kamba olo nanji misilinjraib. Ninigi anjam bole bole minjqroqniy. Tamo qudei na ninigi

ugeugeinjoqribqa ningi kamba olo nanngi ugeugeinjab. Ningi nanngi qa Qotei pailyoqniy. ²⁹ Tamo bei na ula ponmimqa belosim waliqe bei osoryimqa ponyem. Tamo bei a ino gara jugo yaimimqa ni na saidyaim. Olo ino gara jugo bei dego ye. ³⁰ Tamo bei na ino inngi bei yaimqajqa mermimqa ye. Yosim a na kamba olo ni emqajqa minjaim. ³¹ Kumbra bole bole tamo nanngi na ningi engwajqa arearetngqnu qaji di ningi na olo nanngi enjroqniy.

³² “Tamo ungasari ningi qa boleeqnu qaji nanngi qa segi ningi kamba boleoqngab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnub. ³³ Tamo ungasari ningi geregereinjoqnu qaji nanngi segi ningi na kamba geregereinjoqngab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnub. ³⁴ Ningi na tamo qudei nanngi inngi bei enjrq osibqa nanngi kamba olo ningi engwajqa minjrsib inngi enjrqab di kumbra tulan bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnub. ³⁵ Deqa ningi ijo anjam endi quiy. Tamo qudei na ningi jeutngqribqa ningi kamba olo nanngi jeutnjab. Ningi nanngi qa boleoqnsib nanngi qalaqalainjoqniy. Osib inngi bole bole enjroqnsib nanngi na kamba olo ningi engwajqa minjroqnaib. Ningi kumbra degyqab di ningi Qotei Goge Koba aqa angro bole sosib awai tulan boledamu oqab. Ningi qalie, tamo ungasari kumbra uge uge yoqnsib Qotei binjyqa urateqnu qaji nanngi di Qotei na kamba kumbra uge uge enjrosaiqnu. A na nanngi olo kumbra bole bole enjreqnu. Deqa

nıngi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo bole ti tamo uge ti nanđi turtnjroqnsib kumbra bole bole enjroqniy. Nıngi kumbra degyqab di nıngi Qotei aqa anđro bole sqab. ³⁶ Nunđo Abu a tamo nanđi qa duleqnu deqa nıngi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo nanđi qa duloqniy.

Nıngi na tamo qudei nanđi peginjraib

³⁷ “Nıngi na tamo qudei nanđi peginjraib. Nıngi peginjraqasai di Qotei a kamba dego nıngi peginđwasai. Nıngi na tamo qudei nanđo jejamuq di une qametnjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nunđo jejamuq di une qametnđwasai. Nıngi na tamo nanđo une kalil taqal atetnjroqniy. Yimqa Qotei a dego nunđo une kalil taqal atetnđgoqnqas. ³⁸ Nıngi na tamo nanđi lueinjroqnsib inđi inđi enjroqniy. Yimqa Qotei a kamba dego nıngi lueinđgoqnsim inđi inđi enđgoqnqas. Osim inđi inđi tulađ koba enđgoqnsim nunđo mogomq di bilentoqnimqa ojqa keresaiinđgoqnimqa bilenđoqnsib dobulq aiyoqnqab. Nıngi tamo nanđi kumbra enjroqnqab kere dego Qotei a kamba nıngi kumbra enđgoqnqas.” Yesus na aqa anđro nanđi anjam degsi minjrej.

³⁹ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei nıam qandimo unu qaji a na tamo bei dego nıam qandimo unu qaji di gam osoryqa keresai. A na aqa bađ ojsim ombla walwelqab di ombla maňgalsib subq aiqab. ⁴⁰ Skul anđro na aqa qalie tamo a bunđyqa keresai. A kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab.

41 “Kiyaqa ni ino was aqa namdamuq di nam ñengi kiñala unu di unsimqa ino segi namdamuq di nampan kobaquja unu di ni unosai? 42 Kiyaqa ino segi namdamuq di nampan kobaquja soqnimqa ni na tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino namdamuq di nam ñengi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ Kiyaqa ni degsi minjqam? Kiyaqa nampan kobaquja ino segi namdamuq di unu qaji di ni unosai? Ni gisan tamo. Ni mati nampan kobaquja ino segi namdamuq di unu qaji di taqal waiyosim namdamu suwanmimqa ariya degam nam ñengi kiñala ino was aqa namdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.”

Nam uge nanji gei uge ateqnub

43 Osiqa Yesus a olo marej, “Nam bole nanji gei bole ateqnub. Nanji gei uge atosaietqnu. Nam uge nanji gei uge ateqnub. Nanji gei bole atosaietqnu. 44 Deqa tamo nanji nam aqa gei unsibqa dena nanji poinjqas, ‘Nam di bole. Nam di uge.’ Niñgi mañ luwit mariñq dena qura gei osib uyosaieqnu. Sil luwit mariñq dena wain gei osib uyosaieqnu. 45 Dego kere tamo bole nanjo are miligiq di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanji kumbra bole yeqnu. Ariya tamo uge nanjo are miligiq di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanji kumbra uge yeqnu. Tamo nanjo areqalo kalil nanjo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu.”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

46 Osiqa Yesus a olo marej, “Kiyaqa niñgi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metboqnsib

olo ijo anjam dauryosaieqñub? ⁴⁷⁻⁴⁸ Niñgi quiy. Tamo unğasari nañgi ijoq bosib ijo anjam qusib dauryqab di nañgi tal gereiyo tamo bul sqab. Tal gereiyo tamo di a tal utru atqa osiqa tal ai sub bogelenosiq guma koba aiyelenosiq meniñ itelenej. Bunuqna awa koba bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Siñgila na tigelesqas. Di kiyaaqa? A meniñ quraq di tal atej deqa. ⁴⁹ Ariya tamo unğasari nañgi ijo anjam qusib olo dauryqa uratqab di nañgi tamo bei laña sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. Tal atnaq sonaqa awa koba bosiqqa ya meli dosiqa tal di qamsiq renğințosiq putonaq aisiq tulañ niñaqej.”

7

Yesus na qaja tamo gate bei aqa kañgal tamo boletej

¹ Yesus a anjam kalil degsi marnaqa tamo unğasari nañgi qunabqa a nañgi uratñjrısiqa Kaperneam qureq aiyej. ² Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. Aqa kañgal tamo a tulañ qalaqalaiyoqnej qaji di makobaiyosiqa moiqa laqnej. ³ Deqa tamo qudei na qaja tamo gate di minjeb, “Yesus a bqo Kaperneam endi unu.” Degsi minjnab quej. Qusiqa Juda gate qudei nañgi Yesus minjib bosim aqa kañgal tamo boletqajqa deqa qarınjrnaq gileb. ⁴ Gilsib Yesus itosib siñgila na pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga uratgaim. Qaja tamo gate di a tamo bolequja. ⁵ A Juda kalil nañgi qa tulañ boleqñnsiqa gaigai geregereinjqnu. Agi a na gago Qotei tal gereiyej.”

⁶ Nan̄gi degsib Yesus minjnab qusiqa tigelosiq nan̄gi daurnjrsiq koba na aiyeb. Aisib tal jomyqa laq nabqa qaja tamo gate dena aqa was qudei nan̄gi olo qarinjrn̄naq gilsib gamq di Yesus turosib minjeb, “O Tamo Koba, gago was a marqo, ‘Un̄gum, ni laja waukobaaim. E tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. ⁷ E dego ino areq bqa keresai. Deqa ni anjam segi marimqa ijo kan̄gal tamo a boleqas. ⁸ E dego tamo kokba qudei nan̄go sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nan̄gi ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, “Ni gile.” Yimqa a gilqas. Bei minjqai, “Ni au.” Yimqa a bqas. Ijo kan̄gal tamo bei minjqai, “Wau di ye.” Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas.’ ”

⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa bulosiq tamo un̄gasari gargekoba a dauryoqneb qaji nan̄gi minjrej, “E nin̄gi endegsi mern̄gwai. Qaja tamo gate di a e qa aqa areqalo tulan̄ singilatqo. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo singilato qaji bei unosai.” ¹⁰ Onaqa qaja tamo gate aqa was nan̄gi a na qarinjrej qaji nan̄gi olo puluosib aqa talq gilsib kan̄gal tamo di a boleosiq sonaq uneb.

Yesus a un̄ja qobul bei aqa n̄iri moiyej qaji di olo tigeltej

¹¹ Olo bati bei Yesus a qure beiq aiyej. Qure di aqa ñam Nain. Tamo un̄gasari gargekoba nan̄gi Yesus aqa an̄gro ti koba na aiyeb. ¹² Yesus a qure polomq di branteqnaqa tamo bei nami moiyej qaji a subq atqajqa qoboyosib giloqneb. Tamo di aqa ai qobulej. Aqa an̄gro qujai bole qujai agi a segi.

Angro di qoboiyosib gileq nabqa tamo ungasari tulan gargekoba qure dia soqneb qaji nanği unğa di koba na walwelosib giloqneb. ¹³ Onaqa Tamo Koba a unğa di unsiqa a qa tulan dulosiqa minjej, “Ni akamaim.” ¹⁴ Degsi minjsiq walwelosiqa ban waiyosiq kulum angro jige b qaji di ojnaqa tamo nanği a qoboiyosib giloqneb qaji tigeleb. Onaqa Yesus na angro moiyej qaji di minjej, “O angro, e ni mermqai, ni tigel.” ¹⁵ Degsi minjnaqa a tigelosiq awoosiq anjam maroqnej. Onaqa Yesus na a ban ojsiqa osi gilsiq aqa ai yej. ¹⁶ Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanği Qotei aqa manwa di unsibqa nanği tulan prugugetosib Qotei aqa ñam soqtosib maroqneb, “Bole, bini Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja a gago ambleq endi brantqo. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği aqaryainjr qajqa deqa tamo di qarinyqo bqo.” ¹⁷ Yesus a manwa di yonaqa tamo ungasari nanği unsib deqa mare mare laq nab Judia sawaq di, sawa bei beiq di nanği quekriteb.

Jon yansnjro qaji aqa angro aiyel nanği anjam bei Yesus nenemyeb

¹⁸ Jon aqa angro nanği manwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa Jon saiye b. ¹⁹ Saiyonab Jon na aqa angro aiyel nanği metnjrnaq aqa areq bonabqa minjrej, “Ninği Tamo Koba aqa areq gilsib endegsib nenemyiy, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tariñqom kiyo?’ ” ²⁰ Jon na nanği aiyel degsi minjrsiq qarijnjrnaqa Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Jon yansnjro qaji a na

iga qarinqwoqa inoq bonum. A ni endegsi nenem-mqo, 'Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kiyo?' "

²¹ Bati deqa Yesus na tamo ungasari tulan gargekoba ma utru segi segi nanqi ti tamo nanqo jejamu mondor uge uge na ojeleno qaji nanqi ti boletnjroqnej. Tamo nam qandimo gargekoba dego boletnjreqnaqa nam poinjroqnej. ²² Deqa Yesus a tamo aiyel Jon na qarinqnej qaji nanqi di minjrej, "Ninigi aisib kumbra ninigi uneqnu qaji deqa ti anjam ninigi queqnu qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. Endegsib minjiy, 'Tamo nam qandimnjro qaji nanqi olo nam poinjreqnaqa sawa uneqnu. Tamo jejamu lainjro qaji nanqi olo walweleqnu. Tamo nanqo jejamu yu na ugeeleno qaji nanqo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getenjro qaji nanqo dabkala olo waqeqnu. Tamo moreno qaji nanqi olo tigeleqnu. Tamo sougetejunub qaji nanqi Qotei aqa anjam bole queqnu. ²³ Tamo nanqi e qa nanqo areqalo singilatoqnsib olo ijo nam ulontosaieqnu qaji nanqi tulan areboleboleinjreqnu.' "

²⁴ Onaqa Jon aqa anqro aiyel nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa nanqi olo puluosib Jon minjqajqa aiyeb. Aiyeq nabqa Yesus na tamo ungasari gargekoba a ombla soqneb qaji nanqi Jon qa endegsi minjrej, "Ninigi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninigi tamo silai aqa banqa bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ²⁵ Deqa ninigi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninigi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kiyo? Di

dego sai. Tamo gara bole walaoqnsib ñoro koba ti unub qaji nanği mandor kokba nanġo talq di unub. ²⁶ Deqa niği tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Niği Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Niği deqa unqa gileb. Deqa e niği endegsi mernġwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği tulaġ buġġrejunu. ²⁷ Agi nami e mandamq aiyosaisonamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinqitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nenġrenq di unu. ²⁸ Deqa e bole mernġwai. Jon yansjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanği tulaġ buġġrejunu. Ariya tamo qudei ñam saiqoji unub qaji nanği Qotei na taqatnjqroqnsiqa nanġo Mandor Koba unu deqa nanği olo Jon tulaġ buġġrejunub.”

²⁹ Onaqa tamo unġasari nanği ti takis o qaji tamo nanği ti anjam di qusib mareb, “Bole. Qotei aqa kumbra kalil di bole tiġtiġ.” Nanği deġsib mareb. Di kiyaqa? Nanği nami are bulyonab Jon na yansjrej deqa. ³⁰ Ariya Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti Jon na yansjrq urateb deqa nanği gam bole Qotei na osornjrej qaji di qoreiyeb.

³¹ Onaqa Yesus a olo marej, “Tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġo kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai? ³² E nanġo kumbra qa endegsi marqai. Nanği anġro du du bul qure ambleq di alaġoqnsib anġro qudei na qudei minjqreġnub, ‘Iga yumba anjamonumqa niği lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa niği akamosai.’ ” ³³ Osiqa

Yesus a olo marej, “Jon yansnjro qaji a bosiq a ingi ti wain ti uratosiq sonaqa ningi a qa mareqñub, ‘A mondor uge ti unu.’”³⁴ Ariya e Tamo Angro bosimqa ingi ti wain ti uyeqñamqa ningi e nubogñsib mareqñub, ‘Ningi uniy. Yesus a qunjan ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nanqi koba na walweleqñub.’”³⁵ Osiqu Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo ungasari nanqi bole qalieeqñub, aqa powo tulan kobaquja.”

Unja bei a gorenj quleq ti osiq Yesus aqa singa liyoqnej

³⁶ Bati bei Farisi tamo bei aqa ñam Saimon a Yesus minjej, “Ni ijo talq bamqa aqo ombla ingi uyqom.” Onaqa Yesus a Saimon odyosiq aqa talq gilsiq Saimon ombla awoosib ingi uyoqñeb.³⁷⁻³⁸ Onaqa sambala unja bei qure dia soqnej qaji a anjam endegsi quej, “Yesus a Saimon aqa talq di sosisiq ingi uyeqñu.” A anjam degsi qusiq gorenj jalinja quleq ti osiq Saimon aqa tal miligiq gilsiq Yesus aqa qoreq na bosiq aqa singa jojomq di tigelosiq akamej. Akamonaqa aqa ñam ya Yesus aqa singaq ainaqa singa tombol na awoosiq aqa ñam ya singaq aiyej qaji di aqa segi gate banja na piyoqñsiqu Yesus aqa singa kundoqyoqñsiqu gorenj quleq ti dena Yesus aqa singa liyoqnej.

³⁹ Unja a kumbra di yonaqa Saimon a unsiqa are qalej, “Yesus a Qotei aqa medabu o tamo unu qamu unja endi bosiq aqa jejamu ojgo qaji di sambala unja a degsi poiyoq qamu.”

⁴⁰ Onaqa Yesus a Saimon aqa areqalo di qalieosiq minjej, “Saimon, e ni anjam bei mermqai.” Onaqa Saimon na minjej, “O Qalie

Tamo, ni mare.” ⁴¹ Onaqa Yesus na yawo anjam endegsi Saimon minjej, “Tamo aiyel na tamo bei silali yaiyeb. Bei na 100 kina yaiyej. Bei na 10 kina yaiyej. Yaiyonabqa minjrej, ‘Bunuqna ningi na kamba silali di olo e ebqab.’ ⁴² Ariya bunuqna nanği aiyel na kamba silali di a olo yqa keresai deqa a na nanği aiyel minjrej, ‘Ungum, ningi na silali di olo ebaib. Uratij.’ Degsi minjrej. Deqa Saimon, ni merbe, tamo yai a tamo deqa tulaŋ are boledamuiyqas? Tamo 100 kina yaiyej qaji a kiyo tamo 10 kina yaiyej qaji a kiyo?”

⁴³ Onaqa Saimon na minjej, “E are qalonum, tamo 100 kina ej qaji a tamo deqa tulaŋ are boledamuiyqas.” Onaqa Yesus na Saimon minjej, “Ni kere maronum.”

⁴⁴ Osiq bulosiq sambala uŋa di areiyosiq Saimon minjej, “Ni uŋa endi unime. E ino tal miligiq gilonumqa ni ijo siŋga yansetbosai. Ariya uŋa endi a bosiq aqa ŋam ya na ijo siŋga yansetbosiq aqa gate baŋga na ijo siŋga piyqo. ⁴⁵ E ino tal miligiq gilonumqa ni e kundoqbosai. Ariya uŋa endi a bosiq ijo siŋga kundoqyoqnaj agi kundoqyoqnsiq unu. ⁴⁶ Ni na ijo gate goreŋ na liyosai. Ariya uŋa endi a goreŋ boledamu quleq ti osi bosiq dena ijo siŋga liyqo. ⁴⁷ Deqa Saimon, e ni mermqai. Sambala uŋa endi aqa une tulaŋ gargekoba. E na aqa une kalil kobotetonum deqa a e qa are tulaŋ boledamuiyqo. Ariya e na tamo bei aqa une quja quja segi kobotetqai di a e qa are bolekiŋalayqas.” ⁴⁸ Osiqa uŋa di minjej, “Ino une kalil e na kobotetmonum.” ⁴⁹ Onaqa tamo nanği Yesus koba na awoosib iŋgi uyoqneb qaji nanği aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneb,

“Yesus a tamo kiyero deqa a na tamo nanjo une kobotetnjreqnu?” ⁵⁰ Onaqa Yesus na uña di minjej, “Ni ino areqalo e qa sinjilatonum deqa Qotei na ni oqo. Deqa ni are lawo na gilime.”

8

Ungasari qudei nanji Yesus dauryosib koba na walweloqneb

¹ Bati bei Yesus a walweloşiqa qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiqa Qotei a tamo ungasari nanjo Mandor Koba sosim nanji taqat-njrqaş anjam bole di minjre minjre laqnej. Tamo 12 Yesus na giltnjrej qaji nanji a ti walweloqneb. ² Ungasari qudei nami nanjo jejamuq dena Yesus na mondor uge uge winjrej qaji nanji ti uña qudei nami mainjrnaqa Yesus na boletnjrej qaji nanji ti Yesus dauryosib koba na walweloqneb. Uña bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Nami mondor uge 7 nanji aqa jejamuq di sonabqa Yesus na winjretej. ³ Uña bei aqa ñam Joana. A Kusa aqa ñauñ. Kusa a Mandor Herot aqa tal taqatoqnej qaji. Uña bei aqa ñam Susana. Ungasari gargekoba nanji dego Yesus dauryoqneb. Nanji nanjo segi silali na Yesus aqa angro nanji ti inji awaiyetnjroqneb.

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

⁴ Bati deqa tamo ungasari tulañ gargekoba nanji qure qure kalilq dena bosib Yesus aqa areq di koroonabqa a tigelosiqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁵ “Tamo bei a saga yago osiq aqa inji wauq di breiyej. Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyeleneb. Ainabqa tamo qudei nanji walwelosib

saga yago di soselenonabqa qebari nanği bosib uyekriteb. ⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleneb. Mandam di guma meniņ ti. Gogeq di mandam kiņala. Deqa saga yago aiyelenosib urur oqoqujateb. Onaqa mandam olo kanğraņonaq saga yago laosib moreņeb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsıq kabutnırnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulaņ gargekoba ateb. 100 dego.” Yesus na tamo unğasari nanği yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa a tulaņ lelenosiq marej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo unğasari nanği yawo anjam minjroqnej?

⁹ Onaqa Yesus aqa anğro nanği aqa yawo anjam di qusibqa nanği anjam aqa utru geregere qalieqajqa deqa Yesus nenemyeb. ¹⁰ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnırsim nanğo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtımqa ijo anğro niņgi segi utru qalieqab. Ariya tamo unğasari lanaj nanği yawo anjam segi minjroqnqai. Deqa nanği ñam atoqnqab di nanği ijo anjam aqa damu unğasai. Nanği dab atoqnqab di nanği ijo anjam aqa utru poinjrqasai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru e na babbıtıqqa niņgi quiy. Saga yago di Qotei aqa anjam. ¹² Saga yago

qudei gam qalaq aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nan̄gi Qotei aqa anjam qusib nan̄go are miligiq di atib soqnimqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqas. Yim nan̄gi Qotei aqa anjam nan̄go areqaloq di singilatqa keresai. Deqa Qotei a nan̄gi elen̄qasai. ¹³ Saga yago qudei mandam lan̄jaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nan̄gi Qotei aqa anjam qusib tulan̄ are-boleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nan̄go areq atqab. Ariya anjam di nan̄go are miligiq tulan̄ guma aiyosai. Deqa sokiñala gulbe bei bei nan̄goq bamqa nan̄go areqalo Yesus qa singilateqnub qaji di nan̄gi olo ulontqab. ¹⁴ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nan̄gi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya bunuqna nan̄go segi jejamu qa ulaqajqa ti ñoro koba oqajqa ti mandam qa in̄gi in̄gi qa areboleboleinjrqajqa ti kumbra dena anjam bole nan̄go are miligiq di unu qaji di tentim loumqas. Saga yago uge nan̄gi gei bole atosai eqnub dego kere. ¹⁵ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nan̄gi Qotei aqa anjam qusib ojsib dauryoqnqab. Nan̄go are miligi bolequja deqa nan̄gi singila na tigelesosib gulbe qoboiyoqnqab. Saga yago bole nan̄gi gei bole atelen̄eqnub dego kere.”

Tamo bei a lam qatrentosim kulum miligiq jugwasai

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim web na kabutqasai. A bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwan̄amqa tamo un̄gasari nan̄gi tal miligiq gilsib warum

geregere unqab. ¹⁷ Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di olo boleq dqas. Ingi ingi kalil kabuejunu qaji di dego olo boleq dimqa tamo unqasari nanqi unsib utru qalieqab.

¹⁸ “Deqa ninqi ijo anjam geregere qusib poiŋgem. Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yaiyimqa a laña sqas. Tamo di a marqas, ‘E powo ti.’ Di sai. A powo saiqoji.”

Tamo yai nanqi Yesus aqa was bole? Tamo yai nanqi Yesus aqa ai bole?

¹⁹ Onaqa Yesus aqa was nanqi aqa ai koba na Yesus aqaq bosib talq di iteb. Itosib tamo unqasari gargekoba siranmeq di jujuneb deqa nanqi aqa areq gilqa keresaiinjrej. ²⁰ Deqa tamo qudei na Yesus minjeb, “Ino was nanqi ino ai ombla na ni numqa bonub agi oqeç di tigelejunub.” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo unqasari Qotei aqa anjam qusib dauryeqnub qaji nanqi ijo ai bole. Nanqi ijo was bole dego.”

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²²⁻²³ Bati bei Yesus aqa anqro nanqi ti qobun bei gogetosibqa Yesus na minjrej, “Iga ya agu taqal beiq gilqom.” Degsi minjrsiqa nanqi koba na qobun na gileqnabqa Yesus a urnamyonaqa qobun miligiq di neisiq qambumtej. Onaqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiqa qobun qaloqnsiqa morman miligiq aieqnaqa ya maqonaqa qobun tugwa laqnej. ²⁴ Deqa Yesus aqa anqro nanqi tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb,

“O Tamo Koba, iga padalqa laqnum.” Degsi minjnabqa Yesus a nanjo anjam di qusiqa qutuosiqa tigelej. Tigelosiqa jagwa ti ya ti singila na minjrej, “Ninji laoiy.” Onaqa jagwa ti ya ti laosib tulan maninej. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa angro nanji minjrej, “Ninji kiyaaqa e qa nunjo areqalo singilatosai?” Degsi minjrnaqa nanji tulan ulaugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrqaqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

²⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanji ti Galili sawa uratosib ya agu ambleq na potosib qobun na gilsib Gerasa sawaq di tiryeb. ²⁷ Tiryosib Yesus a mandamq ainaqa qure deqaji tamo bei a bosiq Yesus itej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleno qaji. A bati gaigai yosi laqnej. A nami koba degsi soqnej. A talq di neiosaiqnej. A gaigai tamo sub ato sawaq di neioqnej. ²⁸ Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenosiqa bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiqa minnej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Njiri, ni e kiyerbqa bonum? E ni endegsi mermqai, ni e jaqatin ebaim.”

²⁹ Mondor uge dena Yesus degsi minnej. Di kiyaaqa? Yesus na singila na minjoqnej, “Ni tamo di uratosim ulan.” Mondor uge dena bati gargekoba tamo di aqa jejamu ugeugeiyeteqnaqa tamo qudei na ojoqnsib sil kokba na aqa singa ti ban ti tontoqnsib geregere taqatoqneb. Yeqnaqa mondor uge dena sil kokba kukoqyelenoqnsiqa tamo di oqnsiqa wadau sawaq osi giloqnej.

³⁰ Deqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Onaqa minjej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba.” A na Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Mondor uge tulañ gargekoba tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. ³¹ Onaqa mondor uge nanği siñgila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga sub guma kobaq di waigaim.”

³²⁻³³ Bati deqa bel tulañ gargekoba nanği mana goge dia suwaroqneb. Deqa mondor uge nanği na Yesus minjeb, “Ni iga qarinqimqa iga bel nanžo jejamuq gileleñqom.” Onaqa Yesus a mondor uge nanği odnjrnaqa nanği na tamo di uratosibqa segi segi bel nanžo jejamuq gileleñeb. Gilnabqa bel kalil nanği gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib moreñeb.

³⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanği kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo unğasari kalil nanği sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb. ³⁵ Onaqa tamo unğasari nanği kumbra di unqajqa beb. Bosib Yesus aqa areq di koroosib ñam ateb di tamo nami mondor uge ti sosisiq yosi laqnej qaji aqa areqalo boleosisq gara tigsig Yesus aqa siñga jojomq di awesonaq uneb. Unsib ulaugeteb. ³⁶ Onaqa tamo nanği Yesus aqa mañwa di uneb qaji nanği na tamo unğasari nanği sainjreb. Yesus na mondor uge winjrnaq tamo a boleej deqa sainjreb. ³⁷ Yesus a mañwa di babtej deqa tamo unğasari kalil Gerasa sawaq di soqneb qaji nanği tulañ ulaugetosib minjeb, “Ni iga uratgosim ulañ.” Onaqa Yesus a qobuñ gogetosiqqa nanği uratnjrsiq aiyej. ³⁸ Aiqa laqnaqa tamo Yesus na mondor uge winjretej qaji a siñgila

na pailosiq minjej, “E ni daurmqai.” Onaqa Yesus na saidyosiq minjej, ³⁹ “Ni olo ino segi qureq gilsim Qotei na kumbra tulan boledamu emqo deqa nanqi sainjre.” Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na kumbra tulan boledamu yej deqa tamo ungasari kalil nanqi sainjroqnsiq laqnej.

Unja bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo angro moiyej qaji a tigeltej

⁴⁰ Onaqa Yesus a olo qobun gogetosiq Galili sawaq gilej. Gilsiq qobun tiryonaq mandamq aisiq nam atej di tamo ungasari tulan gargekoba nanqi nami bosib a qa tarijesonab unjrej. Deqa nanqi a unsibqa tulan areboleboleinjrej. ⁴¹ Onaqa Qotei tal taqato tamo bei aqa nam Jairus a bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq pailiosiq minjej, “Ni ijo talq au.” ⁴² Degsi minjej. Di kiyaaqa? Aqa angro sebin qujai bole qujai moiqa laqnej deqa. Angro aqa wausau 12.

Onaqa Yesus na Jairus odyosiq tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi dego nanqi aiyel daurnjrsib jujunosib giloqneb. ⁴³ Gileqnaqqa nanjo ambleq di unja bei ma ti soqnej qaji a nanqi daurnjrsiq giloqnej. Unja di nami bai na unej len aiyooqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. Tamo gargekoba nanqi nami a boletqa yeqnab nanqi keresaiinjroqnej. ⁴⁴ Deqa a Yesus aqa qoreq na dadauryosiq ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Ojnaqa aqa len aiyooqnej qaji di koboej. ⁴⁵ Onaqa Yesus a marej, “Yai na ijo gara ojjo?” Onaqa tamo ungasari kalil nanqi saidonabqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Tamo ungasari tulan gargekoba

nanği ni daurmosib jujunmejunub.”⁴⁶ Onaqa Yesus a kamba marej, “E qalieonum, bei na ijo gara ojgoqa singila qudei ijo jejamu uratosiq aqaq gilqo.”⁴⁷ Onaqa uña di a are qalej, “E Yesus aqa gara ojonum ijo ma koboqo di ulitqa keresai.” A degsi are qalsiqa are tonTonyonaqa jingga na bosiq Yesus aqa areq di singga pulutosiq tamo ungasari kalil nanngo namdamuq di aqa kumbra yej qaji di ubtekritej. A Yesus aqa gara ojej deqa ti aqa ma urur koboej deqa ti ubtej.⁴⁸ Onaqa Yesus na minjej, “O uña, ni ino areqalo e qa singilatosisim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

⁴⁹ Yesus na uña degsi minjeqnaqa tamo bei a Jairus aqa talq dena bosiq Jairus minjej, “Unğum. Ino anğro nami moiqo. Deqa ni Qalie Tamo a laña wau koba yaim. Uratim aiyem.”⁵⁰ Degsi minjnaqa Yesus a anjam di qusiqa Jairus minjej, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo singilatimqa ino anğro a boleosisim nambile sqas.”⁵¹ Osiqa Jairus ombla gilsib Jairus aqa talq di branteb. Brantosib Yesus na tamo ungasari kalil nanği tal gogetqa saidnjrsiqa anğro moiyej qaji aqa ai abu aqa anğro qalub agi Pita na Jon na Jems na nanği segi joqsiqa tal gogeteb.⁵² Tamo ungasari kalil nanği na anğro moiyej qaji a akamkobatoqneb. Deqa Yesus na minjrej, “Ningi akamaib. Anğro di a moiyoşai. A laña neisiq qambumtejunu.”⁵³ Degsi minjrnaqa nanği Yesus kikiyeb. Nanği qalieeb, “Anğro a nami moiyoşoletqo.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb.⁵⁴ Onaqa Yesus a warum miligiq gilsiq anğro aqa bañ ojsiqa soqtosisim minjej, “O Anğro,

ni tigel.” ⁵⁵ Degsi minjnaqa a olo n̄abile osiqa urur tigelej. Onaqa Yesus na aqa ai abu nan̄gi minjrej, “N̄ngi in̄gi osib a anaiyiy.” ⁵⁶ Aqa ai abu nan̄gi Yesus aqa maṅwa di unsib deqa nan̄gi tulan̄ prugueteb. Onaqa Yesus na minjrej, “N̄ngi ijo maṅwa endi unonub deqa n̄ngi ijo ñam ubtosib tamo qudei minjraib.”

9

Yesus na aqa an̄gro 12 nan̄gi wau enjrej

¹ Bati bei Yesus na aqa an̄gro 12 nan̄gi koroinjrsiqa siṅgila enjrej. Nan̄gi tamo un̄gasari nan̄go jejamuq dena mondor uge uge winjrqajqa ti tamo nan̄go ma kobotetnjrqajqa ti deqa siṅgila enjrej.

² Osiqa nan̄gi qarinjrsiqa minjrej, “N̄ngi giloqnsibqa Qotei na aqa segi tamo un̄gasari nan̄gi taqatnjsim nan̄go Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqnsibqa nan̄go ma kobotetnjroqniy.”

³ Osiqa olo minjrej, “N̄ngi in̄gi in̄gi osib gilaib. Toqon̄ ojaib. Nun̄go qaquṅ aib. In̄gi uyo bei osib gilaib. Silali osib gilaib. Gara jugo aiye aiye aib.

⁴ N̄ngi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Dena olo tigelosib qure beiq giloqniy.

⁵ Tamo nan̄gi n̄ngi gerein̄gosaiabqa n̄ngi qure di uratqa oqnsib nun̄go siṅga tumburum butuyoqniy. Yimqa nan̄gi nun̄go kumbra di unsib poinjrqas, ‘Bole, iga kumbra ugetonum.’ ” ⁶ Onaqa Yesus aqa an̄gro 12 nan̄gi tigelosib qure qureq giloqnsibqa Yesus aqa anjam bole tamo un̄gasari nan̄gi minjre minjre laqnsib nan̄go ma kobotetnjroqneb.

Herot a qalieqajqa, “Yesus a tamo yai?”

⁷ Mandor Herot a maṅwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa quej. Qusiqa areqalo kobaiyej. Di kiyaaqa? Tamo qudei naṅgi maroqneb, “Tamo di a Jon yansjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo.”
⁸ Onaqa qudei naṅgi maroqneb, “Tamo di a Elaija kiyo olo bqo?” Olo qudei naṅgi maroqneb, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo naṅgi nami soqneb deqaji bei. A olo subq na tigelqo.”
⁹ Ariya Herot a segi marej, “Tamo di a Jon sai. Jon agi e na kakro gentem moiyej koboej. Di tamo yai olo bqo? E a qa anjam gargekoba queqnum.” Herot a degsi marsiqa Yesus unqajqa are qalsiq soqnej.

Yesus a tamo 5,000 naṅgi iṅgi anainjrej

¹⁰ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 naṅgi olo bosib aqa areq di koroosibqa kumbra kalil naṅgi yoqneb qaji deqa saiyosib minjoqneb. Minj nabqa Yesus a qusiqa naṅgi joqsiq qure bei ñam Betsaida gileb. ¹¹ Gileqnabqa tamo unṅasari naṅgi endegsib queb, “Yesus a Betsaida gileqnu.” Degsib qusibqa Yesus dauryosib gileb. Dauryosib gileqnabqa unjrsiqa Qotei na aqa segi tamo unṅasari naṅgi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas anjam di minjroqnej. Tamo unṅasari ma ti so qaji naṅgi dego Yesus dauryosib gileqnabqa a na naṅgi kalil boletnjroqnej. ¹² Onaqa seṅ aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa anṅro 12 naṅgi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na tamo unṅasari naṅgi minjrimqa qure qureq gilsib dia iṅgi uysib ṅerenqab. Endi wadau sawa. Iṅgi saiqoji.” ¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Niṅgi na iṅgi anainjriy.” Degsi minjrnaqa naṅgi na kamba minjeb, “Iga iṅgi sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu. Di keresai. Iga aisim

inŋi tulaŋ koba awaiyosim tamo uŋgasari kalil endi naŋgi anainjrqom di dego kereqasai.” ¹⁴ Naŋgi degsib mareb. Di kiyaaqa? Tamo 5,000 soqneb deqa.

Onaqa Yesus a kamba aqa aŋgro naŋgi endegsi minjrej, “Niŋgi na tamo uŋgasari naŋgi minjribqa qur segi segi 50 awoelenqab.” ¹⁵ Onaqa Yesus aqa aŋgro naŋgi na tamo uŋgasari naŋgi minjrnab dedegsib awoelenqab. ¹⁶ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa laŋ goge tarosiqa Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti giŋgenyosiqa aqa aŋgro naŋgi enjreqnaqa naŋgi na osi giloqn-sibqa tamo uŋgasari naŋgi jeisib enjreqnab uyoqneb. ¹⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inŋi oto urateleŋeb qaji di Yesus aqa aŋgro naŋgi na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenej.

Pita a Yesus qa poiyoonaqa aqa ñam ubtej

¹⁸ Bati bei Yesus aqa aŋgro naŋgi ti sasalosib naŋgi segi sosibqa Yesus a Qotei pailyoqnej. Pailyo koboonaqa a na aqa aŋgro naŋgi endegsi nenemnjrej, “Tamo uŋgasari naŋgi e qa kiyersib mareqnub?” ¹⁹ Onaqa aqa aŋgro naŋgi na minjeb, “Tamo qudei naŋgi mareqnub, ni Jon yansjro qaji. Qudei naŋgi mareqnub, ni Elaija. Qudei naŋgi mareqnub, ni Qotei aqa medabu o tamo naŋgi nami soqneb deqaji bei agi subq na tigelqo.” ²⁰ Onaqa Yesus a naŋgi olo nenemnjrej, “Niŋgi segi e qa kiyersib mareqnub?” Onaqa Pita na minnej, “Ni Qotei aqa Kristus.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²¹ Pita a anjam degsi marnaqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi siŋgila na getentnjrsiqa minjrej, “Niŋgi

anjam di ubtosib tamo qudei minjraib.” ²² Osiqa minjrej, “E Tamo Angro. Bunuqna e jaqatin koba oqai. Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti e qoreibosib lubsib moyotbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

²³ Osiqa aqa angro kalil nanği endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim bati gaigai aqa segi namburbas qoboyosim e daurboqnem. ²⁴ Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ²⁵ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondon aqa segi qunun padalqas di ñoro dena a kiyersim olo aqaryaiyqas? Di keresai. ²⁶ E Tamo Angro. Tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondon e bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas. Bati di e ijo segi rian na ti ijo Abu aqa rian na ti ijo Abu aqa lan angro nanço rian na ti bqai. ²⁷ E bole merıgwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanği moren osaisoqnibqa Qotei na nanği taqatnrjsim nanço Mandor Koba soqnimqa nanği unqab.”

Yesus aqa angro qalub nanği mana goge di Yesus aqa jechamu bulyonaq unobeiteb

²⁸ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa bati 8 onaqa a Qotei pailyqa marsiq Pita na Jon na Jems na nanği qalub joqsiqa koba na manaq oqeb. ²⁹ Manaq oqsib dia Yesus a Qotei pailyeqnaqa aqa ulatamu bulyonaq nanği unobeiteb. Aqa gara dego tulan pulonjsiq qatekritej. ³⁰ Onaqa tamo

aiyel brantosib Yesus ombla anjam maroqneb. Tamo aiyel di Moses Elaija wo. ³¹ Nanği aiyel rian koba ti Qotei aqa singila ti beb. Bosibqa Yesus a bunuqna Jerusalem dia aqa wau kobotosim moisis mandam uratqas anjam deqa Yesus ombla qairoqneb. ³² Yesus aqa anğro qalub nanği tulan urnamjnraqa nerenesoqneb deqa olo qutuosibqa nam poinjnraqa Yesus aqa rian koba de ti tamo aiyel a ombla tigelesoqneb qaji nanği ti unjreb. ³³ Onaqa Moses Elaija wo nanği olo Yesus urateqnaqqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” Pita a anjam bei marqa saiyonaqa anjam di laña marej.

³⁴ Mareqnaqa lanbi aisiqa nanği kabutjnraqa nanği ulageteb. ³⁵ Onaqa lanbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanği queb, “Endi ijo Anğro qujai e segi na giltem qaji. Ningsi aqa anjam quetoqniy.” ³⁶ Onaqa Yesus aqa anğro nanği anjam di qusib nam ateb di Yesus a segi nanği koba na sonab uneb. Nanği tamo bei unosai. Bati deqa nanği kumbra uneb qaji di ubtosib tamo qudei nanği minjrosaiogneb. Nanği mequmosib soqneb.

Yesus a anğro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

³⁷ Nebeonaqa nanği manaq dena olo aisib tamo unğasari tulan gargekoba mana utruq di tariñesonab itnjreb. ³⁸ Onaqa tamo unğasari nango ambleq dena tamo bei a brantosiqa tulan maosiq Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni ijo anğro mel unime. A ijo anğro qujai bole qujai. ³⁹ Mondor

uge na aqa jejamu ojoqnsiqa mandamq waiyeq-naqa a tulan lelenoqnsiqa aqa medabuq na maul aiyeqnu. Mondor uge dena a qunjimyoqnsiqa aqa jejamu tulan ugeugeiyeqnu. A olo uratosaiyeqnu. ⁴⁰ Deqa e na ino angro nanqi minjronum, ‘Ningi mondor uge di wiyiy.’ Minjronumqa nanqi na wiyqa yonub keresaiinjrqa.”

⁴¹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, “Ningi tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nungo areqalo e qa singilatosai bole sai. Nungo areqalo ti kumbra ti tulan uge. Bati gembub e ningi koba na sosiyqa nungo gulbe di qoboiyonqai?” Degsi marsiqa angro di aqa abu minjej, “Ino angro mel di osau.” ⁴² Onaqa osi beqnaqa mondor uge dena aqa jejamu ojsiq mandamq waiyosiq qunjimyoqnej. Yeqnaqa Yesus na mondor uge di nrintosiq wiyonaq angro aqa jejamu uratonaq boleej. Boleonaqa Yesus na angro di ban ojsiq osi gilsiq aqa abu yej. ⁴³ Onaqa tamo ungasari kalil mana utruq di soqneb qaji nanqi Qotei aqa manwa di unsibqa tulan prugugeteb.

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

Tamo ungasari nanqi manwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa are koba qaleqnabqa a na aqa angro nanqi endegsi minjrej, ⁴⁴ “Ningi ijo anjam endi geregere quiy. E Tamo Angro. Jeu tamo nanqi na e ojsib tamo qudei nanjo banq di atqab.” ⁴⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanqi aqa anjam di qusib anjam aqa utru Qotei na ulitej deqa nanqi poinjrosai. Deqa nanqi Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa angro yai a ñam ti sqas?

46 Bati bei Yesus aqa angro nanği segi segi niriŋosib angro yai a nanği kalil bunjrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. 47-48 Onaqa Yesus a nango areqalo di qalieosiqa angro kiñala bei osiqa aqa areq di tigeltosiqa nanği osornjrej. Osornjrsiqa minjrej, “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa angro kiñala endeqaji bei osim gegerereiyqas di a e dego osim gegerereibqas. Tamo a e osim gegerereibqas di a na ijo Abu e qarınbej qaji di dego osim gegerereiyqas. Nungo ambleq di tamo bei a aqa segi ñam soqtqa uratqas di tamo dena ninği kalil bunğosim ñam ti sqas.”

Tamo nanği ninği jeutngosaieq nub di nanği ninği koba na wau qujai

49 Onaqa Jon na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanği winjreqnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaga? A iga koba na wauosaieqnu deqa.”

50 Onaqa Yesus na minjej, “Ninği a saidyaib. Tamo nanği ninği jeutngosaieq nub di nanği ninği koba na wau qujai.”

Samaria tamo nanği na Yesus qoreiyeb

51 Onaqa Yesus a mandam uratosim lan qureq oqwajqa bati jojomonaqa a Jerusalem aiqajqa areqalo qujaitosiqa Jerusalem areiyosiq walwelej. 52-53 Walweloqnsiqa aqa angro qudei nanği qarınjrnaqa nanği namo aisib Samaria nango qure beiq di brantosib Yesus a di neiqajqa minjrnabqa nanği na saideb. Di kiyaga? A Jerusalem aiyognej deqa. 54 Onaqa Yesus aqa angro aiyel Jems Jon wo nanği kumbra di unsibqa minjin oqetnrnaqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba,

ni marimqa iga n̄amyuwo metonam lan̄ goge na aisim tamo nan̄gi di koitn̄jr̄qas.”⁵⁵ Onaqa Yesus a bulosiqa nan̄gi aiyel n̄irin̄tn̄jrej.⁵⁶ Osiqua aqa an̄gro kalil nan̄gi joqsiqa koba na qure beiq aiyeb.

Tamo qudei nan̄gi Yesus dauryqajqa mareb

⁵⁷ Nan̄gi gam dauryosib aiyeqnabqa tamo bei na Yesus min̄jej, “Ni sawa sawaq giloqnm̄qa e ni daurmoqn̄qai.”⁵⁸ Onaqa Yesus na min̄jej, “Baū juwan̄ nan̄gi tal ti. Agi sub miligiq di n̄ereñeqnub. Qebari nan̄gi simi ti. Deqa nan̄gi simiq di n̄ereñeqnub. Ariya e Tamo An̄gro n̄eiquajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.”⁵⁹ Osiqua tamo bei min̄jej, “Ni e daurbe.” Degsi min̄jnaqa tamo dena min̄jej, “O Tamo Koba, ni e odbim̄qa e mati aisiy ijo abu qa tariñoqn̄qai. A moiym̄qa subq atsiy di e ni daurm̄qai.”⁶⁰ Onaqa Yesus na min̄jej, “Uñgum. Tamo moiyo qaji nan̄gi segi na tamo moiyo qaji nan̄gi subq atelenoqn̄qab. Ariya ni sawa sawaq giloqnsim̄qa Qotei na aqa segi tamo un̄gasari nan̄gi taqatn̄jrsim nan̄go Mandor Koba sqas an̄jam di min̄jre min̄jre laqne.”

⁶¹ Onaqa tamo bei na Yesus min̄jej, “O Tamo Koba, ni marimqa e mati gilsiy ijo was nan̄gi ban̄ ojelenosiy bosiy ni daurm̄qai.”⁶² Onaqa Yesus na min̄jej, “Qotei na aqa segi tamo un̄gasari nan̄gi taqatn̄jrsim nan̄go Mandor Koba sqas an̄jam di ni mare mare laqne. Ni que. Tamo bei a kuñi ojsim̄qa a bulosim qoreq n̄am atoqn̄qas di a Qotei aqa wau ojqa keresai.”

10

Tamo 72 nan̄gi Yesus aqa anjam mare mare laqneb

¹ Bati bei Tamo Koba a na tamo kalil a daury-oqneb qaji nan̄gi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nan̄go ambleq dena tamo 72 nan̄gi giltnjrej. Nan̄gi aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej. Gilt-njrsiqa nan̄gi aye aiyel namoosib qure kalil a segi bunuqna walwelosim aiqas qaji nan̄gi deq aiqajqa minjrsiqa qarinjrnaq aiyeb. ² A nan̄gi qarinjnrqa osiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Wauq di inji gargekoba melionub. Ariya inji meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. Deqa nin̄gi wau lan̄ja minjibqa a na wau tamo nan̄gi qarinjrimqa nan̄gi aqa wauq gilsib inji meli bunuj otorelenqab.

³ “Deqa nin̄gi aiyiy. Nin̄gi kaja du du bul unub deqa e na nin̄gi qarinqitqa aisib baun̄ juwan̄ nan̄go ambleq di wauoqnqab. ⁴ Nin̄gi silali osib aiyalb. Nun̄go qaqūn̄ aib. Singa tatal jigaib. Nin̄gi aiyoqnsibqa gamq di tamo qudei turoqn-sibqa nan̄gi anjam bei minjraib. ⁵ Nin̄gi tal bei gogetoqnsibqa tamo un̄gasari tal miligiq di unub qaji nan̄gi endegsib minjroqniy, ‘Nin̄gi lawo na soqniy.’ ⁶ Degsib minjroqniqbqa lawo tamo bei sqas di a nun̄go lawo anjam di oqas. Ariya lawo tamo bei sqasai di nun̄go lawo anjam di olo puluosim nun̄goq bqas. ⁷ Nin̄gi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Olo tal bei bei gogetoqnaib. Nan̄gi na nin̄gi joqsib inji ti ya ti anain̄goqniqbqa uyoqniy. Nin̄gi Qotei aqa wau tamo unub deqa nun̄go awai agi oqniy.

⁸ “Ninigi qure beiq di brantoqñibqa nanği ninigi joqoqñsib inği anaınqoqñibqa uyoqñiy. ⁹ Ninigi qure dia sosibqa tamo unğasari ma ti unub qaji nanği boletnjroqñsib endegsib minjroqñiy, ‘Qotei a nunğo Mandor Koba sosim ninigi taqatnğwajqa bati jojomqo.’ ¹⁰ Ariya ninigi qure beiq di brantoqñibqa nanği ninigi gereinğosaiabqa ninigi nanği uratnjrqa oqñsib nanğo qure ambleq di tigelooqñsibqa endegsib minjroqñiy, ¹¹ ‘Ninigi Qotei qoreiyonub deqa nunğo qure qa tumburum gago sinğa qandratqo qaji agi butuyetnğonum. Ariya ninigi endegsib qalieoiy, Qotei a nunğo Mandor Koba sosim ninigi taqatnğwajqa bati jojomqo.’ O ijo anğro, ninigi degsib minjroqñiy. ¹² E ninigi mernğwai. Mondon Qotei a tamo unğasari nanğo une qa peginjrqabatiamqa a na qure deqaji nanği tulan padaltnjrougetqas. A na Sodom qure nanği degsim padaltnjrğasai. A nanği gulbe kiñala enjrqas.

Tamo unğasari are bulyosai qaji nanği mondon tulan padalougetqab

¹³ “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ninigi tulan padalougetqab. Di kiyawa? Mañwa e nunğoq di yoqñem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nanğoq di brantej qamu nanği nami are bulyosib are uge qa gara jigsib nğam sumq di awoeb qamu. ¹⁴ Deqa e ninigi endegsi mernğwai. Mondon Qotei a tamo unğasari nanğo une qa peginjrqabatiamqa a na ninigi tulan padaltnğougetqas. A na Tair qure ti Saidon qure ti nanği degsim padaltnjrğasai. A nanği gulbe kiñala enjrqas. ¹⁵ O Kaperneam tamo unğasari, ninigi lan qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ninigi breinğimqa moiyo qureq aiqab.”

¹⁶ Osiqa Yesus na aqa angoro nanngi endegsi minjrej, “Tamo bei a nunngo anjam qusim dauryqas di a ijo anjam dego qusim dauryqas. Ariya tamo a ninngi qoreingwas di a na e dego qoreibqas. Tamo a e qoreibqas di a na ijo Abu e qarinjbej qaji di dego qoreiyqas.”

Tamo 72 Yesus na qarinjrej qaji nanngi olo aqa areq beb

¹⁷ Yesus na tamo 72 nanngi di qarinjrnraq aisib aqa anjam mare mare laqneb. Onaqa bunuqna nanngo wau di koboonaqa nanngi olo puluosib Yesus aqa areq bosib areboleboleinjrnraqa minjeb, “O Tamo Koba, iga ino ñam na mondor uge uge nanngi winjreqnamqa nanngi gago anjam dauryoqnsib jaraiyoqneb.” ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Kola minjal urur mandamq aiyeqnu dego kere Satan a urur lan goge na ulonosiqa aiyeqnaq e unonum. ¹⁹ Ningi quiy. E na Qotei aqa singila ninngi engonum. Deqa ninngi singila di osib amal uge ti degin ti nanngo singila tentoqnsib laqnqab. Gago jeu tamo Satan aqa singila kalil dego ninngi na kobotoqnqab. Deqa ingi bei na yala ninngi ugeugeingwa keresai. ²⁰ Mondor uge nanngi nunngo anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu di bolequja. Ariya ninngi deqa tulan areboleboleingaiq. Qotei a nunngo ñam lan qureq di nenngrenyej unu. Ningi deqa tulan areboleboleingem.”

Yesus a tulan areboleboleiyonaqa Qotei pailyej

²¹ Bati deqa Mondor Bole a Yesus aqaq aisiq areqalo singilatetonaqa a tulan areboleboleiyonaqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, ni segi lan qa ti mandam qa ti Koba. E ino ñam soqteqnum. Di

kiyaqa? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanği qa ulitoqnsimqa tamo nanği anğro du du bul unub qaji nanği segi qa babteqnam nanği poinjreqnu. Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degye-qnum.” ²² Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na inği inği kalil ijo banq di atelenej unu. E segi Qotei aqa Niri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nanği ijo Abu osornjrqa areibqas di osornjrqi. Yim nanği dego ijo Abu qa qalieqab.”

²³ Yesus a degsi marsiqa aqa anğro nanği joqsiqa nanği segi sasalosib a na minjrej, “Ninği nunğo nğamdamu na ijo kumbra uneqñub deqa ninği tulan areboleboleinğem. ²⁴ Ninği quiy. Nami mandor kokba ti Qotei aqa medabu o tamo nanği ti gargekoba kumbra ninği bini uneqñub qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanği unosaiioqñeb. Anjam ninği bini queqñub qaji di dego nanği quqwjajqa are koba soqnej. Ariya nanği quosaiioqñeb.”

Samaria tamo bei a kumbra bole yej

²⁵ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa singila laja tenemtqa osiqa endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e nambile gaigai sqai?” ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Dal anjam nenğrenq di kiyersi unu? Ni gaigai sisiyeqnum. Deqa ni segi na mare.” ²⁷ Onaqa tamo dena minjej, “Dal anjam endegsi unu, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunun ti ino singila ti ino areqalo ti kalil

a yekritime. Osim ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanği degsim geregere-injroqnime.’ ” ²⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni kumbra di yoqnqam dena ni nambile oqam.”

²⁹ Onaqa tamo di a diqosiq aqa segi powo babtqa are qalsiq deqa olo Yesus nenemyej, “Tamo yai a ijo was unu deqa e na gereiyqai?” ³⁰ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam endegsi minjej, “Tamo bei a Jerusalem dena tigelosiq gam dauryosiq Jeriko qureq aieqnaqa gamq di bajın tamo qudei nanği na a ojsib aqa inği inği kalil yayiekriteb. Osib aqa gara palontetosib qalougetonab a moiqa jomonaqa gam qalaq di a uratosib jaraiyeb.

³¹ A gam qalaq di neiesonaqa atra tamo bei a gam dena walwelosiq gilsiq tamo di unej. Unsiqa a aqaryaiyqa uratosiq gam qala beiq na bunyosiq gilej. ³² Onaqa sokiñalayonaq tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. A Livai tamo. A atra tal taqatoqnej qaji. A gam dena walwelosiq tamo di gam qalaq di neiesonaq unsiqa a dego tamo di aqaryaiyqa uratosiq gam qala beiq na bunyosiq walwelosiq gilej.

³³⁻³⁴ “Ariya olo sokiñalayonaq Samaria tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. Gilsiq tamo di unsiqa a qa tulan dulosiq aqa areq bosiq goren ti wain ti osiq aqa jejamu pupoiyeleneb qaji di yansenosiq qoselenetej. Osiq a soqtosiq aqa donki quraq di atsiqa osi gilsiq tamo nerenjo qaji talq di gereiyosiq taqatoqnej. ³⁵ Onaqa nebeonaqa Samaria tamo di aqa segi qureq gilqa osiq nerenjo qaji tal taqato tamo aqa banq di silali banqa qudei atsiqa minjej, ‘Ni silali endena tamo

di gegerereiyoque. E bosiy ino segi silali banğa gembub ni olo uratqam di ni kamba emqai.’ ”

³⁶ Yesus na dal anjam qalie tamo di yawo anjam degsi minjsiqa olo minjej, “Tamo qalub nanği gam dena walwelosib gileb. Deqa ni merbe. Tamo yai a tamo gam qalaq di qalnab ñeiesoqnej qaji aqa was bole?” ³⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo na kamba Yesus minjej, “Samaria tamo agi tamo deqa dulej qaji di aqa was bole.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni gilsim kumbra degsim yoqne.”

Yesus a Marta Maria wo nanğo talq di soqnej

³⁸ Onaqa bati bei Yesus aqa anğro nanği koba na walwelosib aisib qure beiq di branteb. Qure dia uña bei soqnej aqa ñam Marta. A nanği joqsiq koba na aqa tal gogeteb. ³⁹ Marta aqa jaja bei soqnej aqa ñam Maria. A Tamo Koba aqa singa jojomq di awoosiqa aqa anjam quoqnej. ⁴⁰ Ariya Marta a nanğo inği goiyetnırqa marsiqa wau koba yoqnej. Osiqa Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo jaja na e uratbqoqa e segi inği goiyeqnsim inği inği kalil gereiyeqnum. A na e yala aqaryaibosai. Deqa ni na minjimqa a e aqaryaibem.” ⁴¹ Onaqa Tamo Koba a na kamba Marta minjej, “O Marta, ni inği inği kalil qa are koba qaleqnum. Ni inği inği deqa are kobaimaiq. ⁴² Inği qujai qa are qalqam di kere. Maria a inği qujai di oqo. Inği di tulan boledamu. Inği di tamo bei na olo yaiyqa keresai.”

11

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

¹ Onaqa bati bei Yesus a sawa beiq gilsiq dia Qotei pailyosiq sonaqa aqa angro bei na minjej, “O Tamo Koba, Jon a nami aqa angro nanngi pailyqajqa gam osornjroqnej dego kere ni na iga dego pailyqajqa gam osorge.” ² Onaqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi minjrej, “Ninngi Qotei pailyqa osibqa endegsib pailyoqniy,

‘O Abu, ino ñam tulan getento.

Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqni-
ime.

³ Gago inngi uyo bati gaigai keretgoqnime.

⁴ Tamo nanngi iga qa une ateqnub qaji nanngo une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgoqni-
ime.

Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnimqa ni iga aqaryaigoqnime.’”

⁵⁻⁶ Osiqa Yesus na olo minjrej, “Ino kadoi bei a qolo jige ino talq bosimqa oqeq di tigelosim mermqas, ‘O kadoi, ijo was a sawa isaq na walwelosiq ijo talq bqoqa e inngi bei anaiyqajqa di saiqoji. Deqa ni bem qalub ebimqa e anaiyqai.’

⁷ A degsi mermimqa ni na kamba minjqam, ‘Ni e ñeio ñam gentbaim. E siran qandimtonum. E ijo angro nanngi ti ñeiejunum. Deqa e ni bem emqa keresai.’ ⁸ Ni na ino kadoi degsi minjimqa a ni tulan wainmqas. Wainmimqa ni tigelosim bem yqam. A ino kadoi unu ni deqa are qalsim bem yqasai. A ni tulan wainmqo deqa ni tigelosim inngi keretosim yqam. ⁹ Deqa e ninngi endegsi merngwai. Ninngi inngi bei qa Qotei pailyqab di a na enngwas. Ninngi inngi bei oqa marsibqa ñamqab di itqab. Ninngi siranme kindokindonabqa Qotei na

siran waqtetngwas. ¹⁰ Tamo kalil Qotei pailyeqnub qaji nanngi ingi eqnub. Tamo kalil ingi qa ngameqnub qaji nanngi iteqnub. Tamo kalil siranme kindokin-doneqnub qaji nanngi Qotei na siran waqtetnjreqnu.

¹¹ “Tamo bei aqa angoro a mamym qe qa minjimqa a qe yqas. A amal uge yqasai. ¹² A na tuwe tawel qa minjimqa a tuwe tawel yqas. A degin yqasai. ¹³ Deqa ningi quiy. Ningi tamo bolesai. Ariya ningi nungo angoro nanngi ingi bole bole enjreqnub. Ningi nanngi saidnjrosaeqnub. Nungo kumbra dena ningi endegsi poingem, nungo Abu lan qureq di unu qaji a dego ningi saidngosaieqnu. Ningi pailyqab di a na aqa Mondor Bole engwas. A na ningi saidngwasai bole sai.”

Tamo qudei nanngi maroqneb, “Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu”

¹⁴ Onaqa Yesus a tamo bei mondor uge na med-abu getentesoqnej qaji di mondor uge wiyetej. Wiyetonaqa a olo boleosiqa anjam maroqnej. Deqa tamo ungasari nanngi Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugugeteb. ¹⁵ Onaqa tamo qudei nanngi dego Yesus aqa manwa di unsib Yesus yomuiyosib maroqneb, “Mondor uge nanngo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanngi winjreqnu.” ¹⁶ Onaqa tamo qudei nanngi Yesus aqa singila lan tenemtqa osib gisanjosib minjeb, “Ni Qotei lan goge di unu qaji aqa singila bei babtım iga unqom.” ¹⁷ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanngi sawa qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi koba na geregere sqa keresai. Nanngi niñaqosib

koboqab. Tamo nanği tal qujaiq di unub qaji nanği segi poaiyelosib qotqab di nanği dego koba na geregere sqa keresai. ¹⁸ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanği winjrğas di nanği poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanği olo taqatnjrğas? Di keresai. Niği mareqñub, ‘Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanği winjreqnu.’ ¹⁹ Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanği winjrğai di yai aqa singila na nuñgo anğro nanği mondor uge winjrğab? Deqa nanği segi na mernğwab, niği anjam groteqñub. ²⁰ Ariya e Qotei aqa singila na mondor uge nanği winjrğai di niği endegsi poingwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqo.’ Niği degsi poingwas.

²¹ “Tamo singila koba bei a an ti qaja ti ojelenosim aqa segi tal geregere taqatqas di aqa inği inği kalil bole sqab. ²² Ariya tamo bei tulanğ singila koba a bosim tamo di ombla qotsim singilaqas di a na qaja ti an ti tal aqa abu a dena singilaoqnej qaji di yayelenosim aqa inği inği kalil elenqas. Osim inği inği di tamo qudei nanğo banq di olo atelenqas.

²³ “Tamo bei na e beterbqasai di a na e jeutbqas. Tamo bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetetbqas.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bğas

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulanosim sawa kanğrañoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa ñamam ugeiyim marqas, ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’ ²⁵⁻²⁶ A degsi marsimqa

aisim tal di nami maŋ solsib inŋi inŋi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulaŋ ugedamu naŋgi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqribqa tamo di aqa so tulaŋ ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulaŋ ugedamuqas.”

Tamo yai naŋgi tulaŋ areboleboleinjrjm sqab?

²⁷ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo unŋasari naŋgo ambleq dena uŋa bei a brantosiq a tulaŋ leleŋosiq a Yesus minjej, “Ino ai agi ni nami ŋambabtmosiq a muŋgum anaimoqnej qaji a Qotei aqa ŋamgalaq di uŋa tulaŋ bolequja. Deqa a tulaŋ areboleboleiyim sqas.” ²⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ijo ai a segi areboleboleiyqasai. Tamo naŋgi Qotei aqa anjam quoqnsib dauryeqnub qaji naŋgi dego tulaŋ areboleboleinjrjm sqab.”

Tamo qudei naŋgi Yesus aqa maŋwa unqajqa minjeb

²⁹ Onaqa tamo unŋasari tulaŋ gargekoba naŋgi Yesus aqa areq di koroeqnabqa a na naŋgi endegsi minjroqnej, “Tamo unŋasari bini bati endeqa unub qaji naŋgo kumbra tulaŋ ugedamu. Naŋgi gaigai Qotei aqa maŋwa laŋa unqajqa metbeqnuj. Deqa e na Qotei aqa maŋwa bei naŋgi osornjrqasai. Jona aqa maŋwa segi osornjritqa naŋgi unqab. ³⁰ Agi Jona a segi maŋwa bul sonaqa tamo unŋasari Ninive qureq di soqneb qaji naŋgi maŋwa di uneb. Dego kere e Tamo Anŋro maŋwa bul soqnit tamo unŋasari bini bati endeqa unub qaji naŋgi maŋwa di unqab. ³¹ Mondon Qotei na tamo unŋasari naŋgi peginjrqa batiamqa uŋa mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a tigelqas. Tigelosimqa

tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanğo kumbra uge babtetnrqas. A degyqas. Di kiyacaq? Unğa di a nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsiqa sawa isağ na walwelosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulañ bunyejunu qaji a nunğo ambleq di unu. ³² Mondon Qotei na tamo unğasari nanği peginjrqa batiamqa Ninive tamo nanği dego tigelqab. Tigelosibqa tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanğo kumbra uge babtetnrqab. Nanği degyqab. Di kiyacaq? Ninive tamo nanği nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulañ bunyejunu qaji a nunğo ambleq di unu.”

Ino nıdamu a ino jejamu qa puloñ bul

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim tal surumq di atqasai. Kulum miligiq jugwasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo unğasari nanği tal miligiq gilsib warum gegerere unqab. ³⁴ Ino nıdamu a ino jejamu qa puloñ bul. Deqa ino nıdamu boleqas di ino jejamu kalil suwanesqas. Ariya ino nıdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruesqas. ³⁵ Deqa niñgi gegerere unoqniy. Nunğo jejamu suwanejunu qaji di olo ambruo uge. ³⁶ Ino jejamu kalil suwanekritqas di taqal bei ambruqa keresai. Deqa ino jejamu kalil suwanoq di soqneme. Lam puloñosiq ni suwantmeqnu dego kere.”

Farisi ti dal anjam qalie tamo nanği ti kumbra uge ugeyeqñub

³⁷ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa Farisi tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjej, “Aqo ombla ijo talq gilsim inği uyqom.” Osiqa nanği

ombla aqa talq gilsib awoeb. ³⁸ Awoosib Yesus a inġi uyqa osiqa a mati baŋ yansosaisosiq laŋa uyej. Deqa Farisi tamo a Yesus aqa kumbra di unsiqa tulaŋ prugugetej. ³⁹ Onaqa Tamo Koba a na minnej, “Niŋgi Farisi nuŋgo kumbra uge agi ubtosiy mernġwai. Niŋgi ya gamban ti tabir ti qore segi yanseqnub. Niŋgi miligi yansosaieqnub. Di yawo anjam. Aqa damu agiende. Niŋgi baban na tamo bole. Ariya nuŋgo are miligi kumbra uge ti bajin kumbra ti dena maqejunu. ⁴⁰ Niŋgi nanari tamo! Qotei a nuŋgo jejamu gereiyosiqa nuŋgo are miligi dego gereiyej. Di niŋgi qaliesai kiyo? ⁴¹ Deqa inġi inġi kalil nuŋgo are miligiq di unu qaji di niŋgi elenġosib tamo inġi saiqoji nanġi enjroqniy. Niŋgi kumbra degyibqa nuŋgo inġi inġi kalil milalesqas.

⁴² “O Farisi tamo, niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyaaqa? Niŋgi dal anjam kiŋilala segi dauryeqnub. Agi niŋgi lei ti lombo ti saga ti oqn-sib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqnub. Ariya niŋgi Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqnub. Agi niŋgi kumbra bole bole dauryosaieqnub. Niŋgi Qotei qalaqalaisyosaieqnub. Niŋgi dal anjam kiŋilala segi dauryeqnub. Deqa e niŋgi endegsi mernġwai. Niŋgi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqniy. Niŋgi dal anjam kiŋilala dego dauryqa urataib.

⁴³ “O Farisi tamo, niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyaaqa? Niŋgi Qotei tal miligiq di tamo ñam ti nanġo awo jaramq di awoqajqa tulaŋ areboleboleinġeqnu. Niŋgi koro sawaq di dego tamo uŋgasari nanġi na nuŋgo ñam soqtetnġosib baŋ ojetnġwajqa deqa areboleboleinġeqnu.

⁴⁴ “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di mariñ na kabutqo. Deqa tamo ungasari nangi quraq na walweloqnqab di nangi qalieqasai.”

⁴⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa anjam di qusiqa minjej, “O Qalie Tamo, ni Farisi nangi anjam degsi minjronum deqa ni gago ñam dego ugetoiyonum.”

⁴⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “O dal anjam qalie tamo, ningi dego tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi tamo ungasari nangi gulbe kokba enjreqnab qoboioqnsib unub. Ariya ningi na olo nanjo gulbe di qoboiyetnjrosaiqnub.

⁴⁷ “Ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Nunjo moma nangi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi ñumeqnab moreñoqneq. Ariya ningi na olo nanjo sub gereiyeqnub. ⁴⁸ Nunjo kumbra dena ningi endegsib marobuleqnub, ‘Gago moma nanjo kumbra bole.’ Ningi degsib marobuleqnub. Agi nunjo moma nangi Qotei aqa medabu o qaji tamo nangi ñumoqneq. Ariya ningi na olo nanjo sub gereiyeqnub.

⁴⁹ “Utru deqa Qotei powo koba ti unu qaji a endegsi marej, ‘E ijo medabu o tamo nangi ti ijo anjam maro tamo nangi ti qariñnjritqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjoq giloqñibqa nangi na nangi jeutnjroqnsib tulan ugeugeinjroqnqab. Osib qudei ñumoqñib moreñoqnqab.’ ⁵⁰⁻⁵¹ O dal anjam qalie tamo, Qotei a nunjo moma nanjo une kalil osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanjo jejamuq di atelenqas. Nunjo

moma nanngo une di agi nanngi nami yqajqa utru at-sib Kein na Abel qalnaq moiyej. Qotei a mandam atej bati deqa nanngi une di yqajqa utru ateb. Dena bosib bosib Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnab moiyej. E bole merngwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngi enjrqas.

⁵² “O dal anjam qalie tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanngi Qotei qalieqajqa gam itqa mareqnabqa ningi na olo gam getentetnjreqnub. Ningi segi Qotei qalieqajqa gam itqa keresai. Deqa tamo ungasari nanngi dego gam di itqa yeqnab ningi na olo gam getentetnjreqnub.”

⁵³ Osiqa Yesus a tigelosiqa tal di uratosiq gilej. Bati deqa dal anjam qalie tamo nanngi ti Farisi nanngi ti a qa minjin oqetnjrnaqa anjam gargekoba nenemyoqneb. ⁵⁴ A anjam bei grotimqa nanngi a ojqajqa deqa anjam gargekoba nenemyoqnsib a dadauryoqneb.

12

Yesus a Farisi nanngo kumbra uge qa anjam marej

¹ Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus unqajqa bosib koroosib jujunqobaeb. Singa waiyosib walwelqa keresai. Deqa tamo qudei na tamo qudei nanngo singa sosenjroqneb. Bati deqa Yesus a aqa angro nanngi joqsiqa nanngi sasalosib a na minjrej, “Ningi geregere nam atoqniy. Farisi nanngi gisan tamo. Nanngi anjam maro aiyelteqneb. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanngo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas.

² Deqa ningi quiy. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanngi qusib poinjrqas. ³ Deqa anjam kalil ningi ambruc di mareqnub qaji di suwanamqa tamo nanngi quqwab. Anjam kalil ningi warum miligiq di mareqnub qaji di tamo nanngi bijal gogeq di tigelosib palontqab.”

Ninggi Qotei segi ulaiiy

⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo angro, ningi quiy. Ningi jeu tamo nanngi ulainjraib. Nanngi nunngo jejamu segi qalsib moyotqa kere. Nanngi ningi gulbe bei engwa keresai. Deqa ningi nanngi ulainjraib. ⁵ Tamo ningi ulaiyqab qaji agi deqa merngwai. Qotei a segi nunngo jejamu moyotosim bunuqna nunngo qunun dego njamyuwoq waiyqa kere. Deqa ningi a segi ulaiiy.”

⁶ “Ninggi qalie. Tamo nanngi qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqnub. Silali kiñala na awaiyeqnub. Ariya Qotei na qebari sinjir nanngi geregere taqatnjreqnu. A na nanngi uratnjro-saieqnu. ⁷ Dego kere Qotei a nunngo gate banqa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. Deqa ningi ulaaib. Ningi qebari kalil nanngi tulan bunjnrejnunub.”

Iga Yesus aqa ñam marqajqa jemaigwasai

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E Tamo Angro. Ningi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam boleq atsib marqab di mondon e na kamba Qotei aqa lan angro nanngo ulatamuq di nunngo ñam boleq atsiy marqai. ⁹ Ariya ningi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgingwas di mondon e

kamba dego Qotei aqa lan angro nanngo ulatamuq di nunngo ñam marqajqa asgibqas.

¹⁰ “E Tamo Angro. Tamo bei na e misilinbqas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo bei na Mondor Bole misilinbqas une di Qotei na kobotqasai.

¹¹ “Bunuqna Juda tamo kokba nanngi ninngi ojsib nanngo Qotei tal miligiq di tigeltngosib nenemngibqa ninngi na kamba anjam kiye minjrqajqa deqa are koba qalaib. Rom nanngo gate ti nanngo mandor ti nanngo ulatamuq di dego ninngi tigeltngibqa ninngi na kamba anjam minjrqajqa ulaaib. ¹² Bati deqa Mondor Bole na areqalo engimqa ninngi anjam marqab.”

Ñoro tamo qa yawo anjam

¹³ Onaqa tamo ungasari koroesoqneb qaji nanngo ambleq dena tamo bei a tigelosiqa Yesus minnej, “O Qalie Tamo, ni ijo was minjimqa a na gago abu moiyej qaji aqa ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei ebqas.” ¹⁴ Onaqa Yesus na minnej, “Tamo yai na e giltbqo deqa e nunngo gulbe di gereiyqai?” ¹⁵ Degsi minjsiqa tamo ungasari kalil nanngi endegsi minjrej, “Ninngi ñoro koba oqajqa mamaulngaiq. Ninngi ñoro koba ti sqab dena ninngi ñambile bole oqa keresai. Ninngi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.”

¹⁶ Osiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa wauq di inngi tulan koba melioqnej. ¹⁷ Deqa a endegsi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo inngi tulan koba melielenqo. Deqa e inngi di atqajqa tal keresaiibqo.’ ¹⁸ Osiqa marej, ‘E endegyqai. E ijo tal kalil koñelenosiy olo tal kokba atelenqai. Osiy ijo inngi meli kalil tal kokbaq di jugwai. Ijo ñoro

kalil dego dia jugelenqai. ¹⁹ Jugelenosiy marqai, “Ijo inği inği tulan koba ađi atonum unu. Deqa e aqaratosiy lanja awesqai. Sosiy inği ti ya ti uy-oqnsiy areboleboleiboqnqas. Wausau gargekoba gilqas ijo inği inği di koboqasai.” ²⁰ Tamo di a degsi marnaqa Qotei na minjej, ‘Ni nanari tamo. Qolo qujai endeqa e ino qunun yaimitqa ni moiqam. Yimqa inği inği kalil ni na gereiyosim atonum qaji di tamo yai na olo oqas?’ Qotei na degsi minjej. ²¹ Dego kere tamo nanđi ñoro koba koroiyejunub qaji nanđo ñoro qoji padalqab. Nanđi lan qure qa ñoro saiqoji unub deqa nanđi Qotei aqa ñamgalaq di sougetesosib morenqab.”

Ninđi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

²² Osiqa Yesus na aqa anđro nanđi endegsi minjrej, “Ninđi mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga inği qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninđi degsib maraib. ²³ Ninđi inği uyo na segi ñambile oqasai. Ninđi gara jugoqnqab dena segi nunđo jejamu bole sqasai. ²⁴ Ninđi qebari nanđi unjriy. Nanđi inği yagosaieqnu. Inği otorosib talq di atosaeqnu. Ariya Qotei na qebari nanđi inği anainjreqnu. Ninđi qalie, qebari nanđi qunun saiqoji. Ninđi tamo qunun ti. Ninđi qebari nanđi tulan bunñjrejunub. ²⁵ Ninđi mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ninđi are koba qalqab dena ninđi nunđo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai. ²⁶ Ninđi wau kiñala deqaji yqa keresai deqa ninđi kiyaaqa inği qudei qa are koba qaleqnu?”

27 “Ningi nam so unjriy. Nanjo wala kiyersib branteqnu di ningi qaliesai. Nanji segi wau-osaieqnu. Nanjo segi wala gereiyosaieqnu. Deqa e ningi endegsi merngwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya nam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulan bunyejunu. 28 Man lanaj a bini oqwas nebe tamo nanji na gingenyosib namyuwoq waiyqab. Man lanaj di Qotei na wala enjreanu. Deqa ningi kiyaga Qotei qa nunjo areqalo singilatqa yonub keresaiingwo? Ningi man lanaj sai. Ningi tamo qunun ti. Deqa ningi endegsi poinjem, Qotei a ningi dego gara engoqnas. 29 Ningi areqalo kobaiyosib endegsib maraib, ‘Iga ingi ti ya ti qabe na osim uyqom?’ Ningi degsib maraib. 30 Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanji ingi ingi deqa are koba qaleqnu. Ariya ningi deqa are koba qalaib. Nunjo Abu a qalie, ningi lanja sqa keresai. Ningi ingi ingi deqaji oqnsib sqab. 31 Deqa ningi Qotei na taqatngosim nunjo Mandor Koba sqajqa singilaoqniy. Ningi degyqab di Qotei na kamba ingi uyo ti gara ti dego engoqnas.”

Ningi lan qure qa ingi ingi oqajqa deqa are qaloqniy

32 Osiga Yesus a olo marej, “O ijo kaja du du ningi ulaaib. Nunjo Abu a nunjo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa areareteanu. 33 Deqa ningi kumbra endegyiy. Ningi nunjo ñoro kalil qarinyosib silali osib tamo ingi ingi saiqoji nanji di jeisib enjriy. Osib silali jugwajqa qun ugeo-saieqnu qaji di gereiyosib lan qure qa ingi ingi

elenosib di jugelenoiy. Ingi ingi di koboqa kere-sai. Bajin tamo nanqi bosib oqasai. Sisimbin na ugetqasai. Ingi ingi di gaigai sqas. ³⁴ Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego singilatim sqas.”

Kanqal tamo bole a tal lanja olo bqajqa bati qa tariñeqnu

³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi nunqo gara tigelenosib nunqo ingi ingi kalil gereiyosib wañal qatrentosib ijo bqajqa bati qa tariñosib soqniy. ³⁶ Tamo bei a goiyo kobaq dena olo bosim aqa talq di brantosim siranme kindokindonamqa aqa kanqal tamo nanqi a qa tariñejunub qaji nanqi siranme waqtoqumatqab. Dego kere ningi ijo bqajqa bati qa tariñosib soqniy. ³⁷ Tal lanja aqa kanqal tamo nanqi a qa tariñosib ñam atoqnibqa bosim degsi unjrimqa nanqi tulan areboleboleinjrqas. Deqa a na nanqi metnjrim awoelenabqa ingi anainjroqnas. ³⁸ A qolo jige kiyo nebeqa laqnimqa kiyo bosim aqa kanqal tamo nanqi a qa tariñosib ñam atoqnibqa degsi unjrimqa nanqi tulan areboleboleinjrqas.

³⁹ “Ningi are qaliy. Bati gembu bajin tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajin tamo a bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyej qamu. ⁴⁰ Dego kere e Tamo Angro bqajqa bati ningi qaliesai. E bosiy ningi prugtñgaim deqa ningi geregere ñam atoqnsib e qa tariñoqnsib soqniy.”

Tamo yai a wau tamo bole?

⁴¹ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni yawo anjam maronum di iga segi quqwajqa

kiyo tamo ungasari kalil nanngi dego quqwjaja kiyo?” ⁴² Onaqa Tamo Koba a na minnej, “Kangal tamo yai a areqalo bole ti sosiqa gaigai wau bole yeqnu? Kangal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, ‘Ni na ijo kangal tamo kalil nanngi gegerere taqatnjroqnsimqa nanngo inji uyqajqa batioqnimqa inji anainjroqne.’ ⁴³ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kangal tamo yej qaji di kalil keretosim soqnimqa a bosim unimqa kangal tamo di a tulan areboleboleiyqas. ⁴⁴ Deqa e bole merngwai. Kangal tamo di a wau boledamu yej deqa tal lanja na aqa inji inji kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqngas. ⁴⁵ Ariya kangal tamo di a endegsi areqalqas, ‘Ijo tamo koba a urur bqasai.’ Degsi areqalsimqa a na kangal tamo ti kangal unja ti nanngi lanja lanja kumbainjroqngas. Osim inji ti wain ti uyoqnsim nanarioqngas. ⁴⁶ Aqa tamo koba bqa-jqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnimqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqa a tulan prugugetqas. Deqa aqa tamo koba na a qalougetosim tamo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosaieqnuub qaji nanngo so sawaq waiyim aiqas.

⁴⁷ “Tal lanja na aqa kangal tamo bei minjqas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqa a gegerere qusim ariya a olo asgimosim wau di yosaiamqa tal lanja na a kumbainyogargekobatqas. ⁴⁸ Ariya tal lanja na aqa kangal tamo bei minjqas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqa a gegerere quosai deqa a wau di yosaiamqa tal lanja na a jingga na kumbainyoqujaitqas. Ningi quiy. Qotei na tamo bei wau koba yimqa a wau di ojsim olo

wau tulaŋ koba dego ojeme. Qotei na tamo bei aqa banq di wau koba atimqa a wau di taqatosim olo wau tulaŋ koba dego taqateme.”

Yesus na tamo ungasari nanŋi pupoinjrimqa nanŋi jeu jeu sqab

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “E ŋamyuwo waiyit mandamq aiqas. E deqa bem. Deqa e Qotei endegsi pailyeqnum, ‘O Abu, ŋamyuwo di urur puloneme.’ ⁵⁰ Niŋgi quiy. E yanso bei oqai. E yanso di osaiunum deqa e are tulaŋ gulbekobaibeqnu. ⁵¹ O ijo angro, niŋgi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo ungasari nanŋi geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanŋi pupoinjritqa nanŋi jeu jeu sqajqa deqa bem. ⁵² Bini bati endeqa ti bunuq qa ti tamo 5 tal qujaiq di unub qaji nanŋi ijo ñam qa jeu jeu sqab. Tamo qalub nanŋi na tamo aiyel jeutnjroqnaqab. Tamo aiyel nanŋi na tamo qalub jeutnjroqnaqab. ⁵³ Abu nanŋi na nanŋo segi angro mel nanŋi jeutnjroqnaqab. Angro mel nanŋi na nanŋo segi abu nanŋi jeutnjroqnaqab. Ai nanŋi na nanŋo segi angro sebiŋ nanŋi jeutnjroqnaqab. Angro sebiŋ nanŋi na nanŋo segi ai nanŋi jeutnjroqnaqab. Aiŋ qeli nanŋi na nanŋo segi aiŋ yala nanŋi jeutnjroqnaqab. Aiŋ yala nanŋi na nanŋo segi aiŋ qeli nanŋi jeutnjroqnaqab.”

Kumbra bini branteqnu qaji di tamo nanŋi utru poinjrosaieqnu

⁵⁴ Osiqa Yesus na tamo ungasari kalil nanŋi endegsi minjrej, “Seŋ aiyuq dena laŋbi tigelamqa niŋgi unsib marqab, ‘Awa bqas.’ Degsib marqab awa bqas. ⁵⁵ Meli jagwa bamqa niŋgi unsib

marqab, ‘Sawa kanqanqas.’ Degsib marqab sawa kanqanqas. ⁵⁶ Ningi gisanj ani. Ningi mandam ti lanj ti unoqnsib geregere pegiyeqnub. Ariya kiyaaqa kumbra bini branteqnu qaji di ningi unoqnsib utru poingosaieqnu?”

Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa ningi segi aiyel anjam urur gereiyocuqjatiy

⁵⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Kumbra bole ti kumbra uge ti di ningi kiyaaqa geregere pegiyosaieqnu? ⁵⁸ Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa ningi ombla walwelosib anjam pegiyo talq giloqn-sibqa gamq di ningi segi aiyel anjam urur gereiyocuqjatiy. Yosib anjam moiotosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya ningi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltminqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo nanjo banq di atqas. Yimqa nanji na ni osib tonto talq di waimqab. ⁵⁹ Deqa e ni mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil kere-timqa di ni uratmib oqedqam.”

13

Tamo a are bulyqasai di a padalqas

¹ Onaqa bati deqa tamo qudei nanji Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Galili tamo qudei nanji wagme osib Qotei atraiyeqnaqqa Pailat na aqa qaja tamo nanji qarinjrnac gilsib nanji ñumnab nanjo lenj aisiq wagme nanjo lenj ti tuturej.” ² Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi kiyersib are qalonub? Galili tamo nanji di une gargekoba yoqneb deqa gulbe di nanjoq di brantej. Galili

tamo qudei nanği une gargekoba yosaieqñub. Niği deqsib are qalonub kiyo? ³ Di sai. E niği merıgıwai. Niği are bulyqasai di niği kalil dego padalqab. ⁴ Jerusalem dia tal olekoba aqa ñam Siloam di puosıqqa tamo 18 nanği ñumnaq moreñeb. Deqa niği kiyersib are qalonub? Tamo 18 moreñeb qaji nanği une gargekoba yoqñeb deqa nanği deqsib moreñeb. Tamo qudei Jerusalem di unub qaji nanği une gargekoba yosaieqñub. Niği deqsib are qalonub kiyo? ⁵ Di sai. E niği merıgıwai. Niği are bulyqasai di niği kalil dego padalqab.”

Qura geitosai qaji aqa yawo anjam

⁶ Osıqqa Yesus a yawo anjam bei endegsi marej, “Tamo bei a aqa wauq di qura yagej. Bunuqna a qura gei oqajqa marsiq bej. Bosiq unej qura geitosai. ⁷ Deqa a na aqa wau taqato tamo minjej, ‘Ni que. Wausau qalub gilqo e boqnsim ñam atoqnem qura geitosai. Deqa unqum. Qomsim waiy. A kiyaaqa mandam aqa namur laña saitqas?’ ⁸ Onaqa wau taqato tamo na minjej, ‘O Tamo Koba, ni mati uratim soqnem. Wausau qujai endeqa e na qura utruq di moror qamsiy namur atsiy unqai. ⁹ Degyitqa wausau bei qa geitqas kiyo sai kiyo? Saiamqa ni marim e qomsiy waiyqai.’ ” Yesus a yawo anjam degsi marej.

Yori bati qa Yesus na unja bei boletej

¹⁰⁻¹¹ Onaqa yori bationaqa Yesus a Juda nanqo Qotei tal miligiq gilsıqqa Qotei aqa anjam minjroqñej. Minjroqñsıqqa ñam atej unja bei sonaq unej. Unja di a maiyej. Mondor uge na ma yonaqa wausau 18 a gronosiqa laqñej. A tinñin țigelqa

keresai. ¹² Deqa Yesus na uña di unsiq metonaqa aqa areq bonaqa minjej, “O uña, ni que. Endego ino ma di ni uratmqas.” ¹³ Degsi minjsiqa uña aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboonaqa a tintin tigelosiqa Qotei aqa ñam soqtoqnej. ¹⁴ Onaqa Qotei tal taqato tamo a Yesus aqa manwa di unsiqa minjin oqetej. Di kiyaaqa? Yesus a yori bati qa uña di boletej deqa. Deqa Qotei tal taqato tamo na tamo ungasari nanji endegsi minjrej, “Bati 6 iga waueqnum. Deqa wau qa bati segi nungo ma boletqajqa boqniy. Yori bati qa nungo ma boletqajqa baib.” ¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjej, “Ningi gisan tamo. Ningi yori bati gaigai nungo makau ti donki ti tontonub unub di sil palontoqnsib joqoqnsib ya anainjreqnub. ¹⁶ Ariya uña endi a Abraham aqa moma. Satan na ma yonaqa wausau 18 ma ti soqnej. Deqa e kiyaaqa yori bati qa aqa ma di uratit sqas? Sai. E boletqai.” ¹⁷ Yesus a degsi marnaqa aqa jeu tamo kalil nanji aqa anjam di qusibqa jemainjrej. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji di tulan bolequja deqa tamo ungasari kalil nanji tulan areboleboleinjroqnej.

Sis yago qa yawo anjam

¹⁸ Onaqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ningi merngitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ningi geregere poingwas? ¹⁹ Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Bunuqna sis a oqsiq tulan kobaqujaonaqa qebari nanji bosib aqa daniq di simi atelenjeb.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

²⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninji merngitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninji gegerere poingwas?
²¹ Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Unja bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiqa bem sum lanaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Ninji siranme kiñala miligiq gilqajqa sinjilaoiy

²² Yesus a dena tigelosiq Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia Qotei aqa anjam minjre minjre aiyoqnej.
²³ Aiyeqnaqa tamo bei na minjej, “O Tamo Koba, Qotei na tamo quja quja segi elenqas kiyo? Ni iga gegerere merge.” Onaqa Yesus na kamba minjrej,
²⁴ “Ninji siranme kiñala miligiq gilqajqa sinjilaoiy. E ninji merngwai. Tamo gargekoba nanji siranme kiñala miligiq gilqajqa sinjilaoqnib ugeinjroqnqas.
²⁵ Tal aqa abu a tigelosim siranme kabutimqa ninji oqeq di tigelosibqa siranme kindokindonosib minjoqnqab, ‘O Tamo Koba, ni na siranme waqtetgime.’ Amqa a na kamba merngwas, ‘Ninji tal qabe? E ninji qaliesai.’
²⁶ Degsi merngimqa ninji na minjqab, ‘O Tamo Koba, iga ni ombla ingi ti ya ti uyoqnem. Ni gago qureq di Qotei aqa anjam plaltosim mergoqnem.’
²⁷ Degsib minjibqa a na kamba merngwas, ‘Ninji tal qabe? E ninji qaliesai. Deqa ninji kalil jaraiyiy. Ninji kumbra uge yo qaji tamo.’
²⁸ A na ninji degsim merngsim ninji qalaq di breingwas. Yimqa Abraham, Aisak, Jekop, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanji ti Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas.

Soqnimqa niŋgi naŋgi unjrsibqa akamkobaoqnsib pailoqnsib nuŋgo jaqatiŋ qa qalagei anjam atoqnqas. ²⁹ Tamo ungasari gargekoba naŋgi sawa guta na guma na tauŋ na beben na ti bosib Qotei aqa siŋgaq di koroelenabqa Qotei a naŋgo Mandor Koba sosim naŋgi taqatnjrqas. Yimqa naŋgi Qotei ombla awoosib iŋgi uyoqnqab. ³⁰ Deqa niŋgi quiy. Tamo qudei bini ñam ti unub qaji naŋgi mondoŋ ñam saiqoji sqab. Ariya tamo qudei bini ñam saiqoji unub qaji naŋgi mondoŋ ñam ti sqab.”

Yesus a Jerusalem naŋgi qa dulej

³¹ Onaqa bati deqa Farisi qudei naŋgi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Mandor Herot a ni lum-sim moiyoŋtmqa mareqnu. Deqa ni sawa endi uratosim ulaŋ.” ³² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niŋgi gilsib gisaŋ tamo Herot a endegsib minjiy, ‘Yesus a marqo, “Bini e mondor uge uge naŋgi winjroqnsiyqa tamo ma ti naŋgi boletnjroqŋqai. Nebe dego e wau di yoqŋqai. Ariya alieb e ijo wau di kobotqai.” ’ Niŋgi gilsib Herot degsib minjiy. ³³ Bini e walwelosi aisiy nebe olo tigelosiy aisiy ariya alieb e Jerusalem di brantqai. E degyqai. Di kiyaqqa? Jerusalem dia qujai jeu tamo naŋgi na Qotei aqa medabu o tamo naŋgi ñumeqŋab moreŋeqnub. Naŋgi qure beiq di naŋgi ñumosaieqnub.

³⁴ “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo naŋgi ñumoqnsim moiyoŋtnjreqnum. Osim tamo ungasari Qotei na inoq qariniŋjreqnu qaji naŋgi meniŋ na ñumeqnam moreŋeqnub. Bati gargekoba e ino aŋgro naŋgi

tuwe du du bul koroinjrqajqa yeqnam ni saideqnum. ³⁵ Deqa ningi quiy. Qotei a nungo atra tal koba uratetngimqa a laña sqas. Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi olo e nubqasai. Degsim gilsim mondon e olo lañ qureq na boqnitqa ningi e nubsib marqab, ‘Tamo a bqo endi Tamo Koba aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulan geregereiyeqnu.’”

14

Tamo bei jejamu sunyeleney qaji di Yesus na boletej

¹ Yori bati bei Yesus a Farisi gate bei aqa talq gilsiq a ombla ingi uyoqneb. Ingi uyeq nabqa tamo qudei tal dia soqneb qaji nanqi Yesus koqyoqneb. ² Yesus aqa areq di tamo bei jejamu sunyeleney qaji a awesoqnej. ³ Deqa Yesus na tamo di unsiq dal anjam qalie tamo nanqi ti Farisi nanqi ti endegsi nenemnjrej, “Ningi mariy. Yori bati qa tamo boletqajqa di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ⁴ Onaqa nanqi na kamba anjam bei Yesus minjosai. Nanqi mequmesoqneb. Deqa Yesus na tamo di aqa jejamu ojsiq aqa ma boletej. Osiqa qarinyonaq gilej. ⁵ Onaqa Yesus na Farisi nanqi olo nenemnjrej, “Nunگو angro kiyo nunگو makau kiyo yori bati qa ulonqosim subq aiyimqa ningi na aqaryaiyosib subq dena osib goge atqab e? Ningi na merbiy.” ⁶ Onaqa nanqi na kamba olo anjam bei Yesus minjq yonab keresaiinjrej.

Ningi na nunگو segi ñam soqtaib

⁷ Bati deqa Yesus a ñam atej di tamo qudei nanqi ingi uyo qa marsib talq bosib tamo ñam ti nanگو

awo jaramq di awoosib ingi uyeq nab unjrej. Deqa a na nanqi yawo anjam endegsi minjrej, ⁸⁻⁹“Tamo bei na maruro atsim ni metmimqa ni tamo ñam ti nanqo awo jaramq di namo awoaim. Ni tamo ñam ti nanqo awo jaramq di awoqam di goiyo lanja na tamo ñam ti bei metim bam ni mermqas, ‘Ni awo jaram di uratosim tamo endi yim awoqas.’ Yim ni jemaimim tamo lanaj nanqo awo jaramq di awoqam. ¹⁰ Deqa tamo bei na maruro atsim metmimqa ni tamo lanaj nanqo awo jaramq di awo. Yimqa goiyo lanja na bosim mermqas, ‘O was, ni bosim tamo ñam ti nanqo awo jaramq endi awo.’ Yim tamo kalil ingi uyeq nub qaji nanqo ñamgalaq di ni ñam ti sqam. ¹¹ Tamo kalil nanqo segi ñam soqteq nub qaji nanqi Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo nanqo segi ñam aguq ateq nub qaji nanqi Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

Ninqi na tamo sougetejunub qaji nanqi gereinjriy

¹² Osiqa Yesus na goiyo lanja minjej, “Ni maruro atsimqa ino segi was nanqi ti ino segi kadoi nanqi ti tamo unqasari ñoro koba ejunub qaji nanqi ti metnjraim. Ni degyqam di ni endegsi are qalqam, ‘Nanqi na kamba maruro atsib e metbib gilit ingi anaibqab.’ ¹³ Ni degyaim. Ni maruro atsimqa tamo ñoro saiqoji nanqi ti tamo jexamu lainjro qaji nanqi ti tamo sinqa uge nanqi ti tamo ñam qandimo nanqi ti metnjrim bab ingi anainjre. ¹⁴ Amqa ni tulan areboleboleimqas. Di kiyayaqa? Nanqi ni kamba ingi anaimqa keresai. Deqa mondoñ tamo bole bole nanqi olo subq na tigelo batiamqa Qotei na kamba awai tulan boledamu ni emqas.”

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo bei Yesus ombla awoosib ingi uyoqneq qaji a qusiqa minjej, “Mondoŋ Qotei na aqa segi tamo ungasari naŋgi taqatnrsim naŋgo Mandor Koba sqas. Sosimqa a na naŋgi ingi anainjrim awoosib koba na ingi uyoqneqab. Deqa naŋgi tulaŋ areboleboleinjrim sqab.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam bei endegsi minjej, “Tamo bei a maruro atqa osiqa tamo gargekoba naŋgi aqa maruro unqa metnjrej. ¹⁷ Aqa maruro bati brantonaqa a na aqa kaŋgal tamo bei qarinyonaq gilsiqqa tamo naŋgi di minjrej, ‘Niŋgi boiy. Ingi ingi kalil gereiyosib atonub unu.’ ¹⁸ Degsi minjrnaqa naŋgi kalil bqa urateb. Osib minjoqneq, ‘Iga bqa keresai.’ Bei na minjej, ‘E mandam bunuj awaiyonum. Di unqajqa aiqai. Deqa ni goiyo lanja minje, “E bqa keresai.”’ ¹⁹ Bei na minjej, ‘E makau bunuj 10 awaiyem. Deqa bini e naŋgi wau enjrqa. Deqa ni goiyo lanja minje, “E bqa keresai.”’ ²⁰ Bei na minjej, ‘E bini uŋa bunuj onum. Deqa e dego bqa keresai.’

²¹ “Onaqa kaŋgal tamo a olo puluosiq aisiq anjam kalil naŋgi na minjeb qaji di aqa tamo koba minjnaqa a minjin oqetonaqa olo qarinyosiq minjej, ‘Ni urur gilsimqa gam kokbaq di gam kiñilalaq di tamo ingi ingi saiqoji naŋgi ti tamo jexamu lainjro qaji naŋgi ti tamo ŋam qandimnjro qaji naŋgi ti tamo siŋga ugeinjro qaji naŋgi ti itnjrsimqa joqsim ijo talq boiy.’ ²² Onaqa kaŋgal tamo a olo gilsiqqa tamo naŋgi di kalil joqsi bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, e ino anjam dauryosim agi naŋgi kalil joqsi bonum. Ariya ino tal tamo na maqosai unu.’

²³ “Onaqa goiyo lanja na olo aqa kanjal tamo qarinyosiq minjej, ‘Ni gilsim gam kalilq dena ti nañuq dena ti tamo nanji joqsim boiy. Nanji kalil babqa ijo tal magwas. ²⁴ E ni mermqai. Tamo nanji e nami metnjronum bqa uratonub qaji nanji ijo maruro unqasai.’ ”

Tamo a Yesus dauryqa marsimqa a mati geregere are qalsim Yesus dauryem

²⁵ Yesus a dena tigelosiq walwelosiq aiyeqnaqa tamo unqasari tulan gargekoba nanji a dauryosib aiyoqneb. Deqa a bulosiq nanji endegsi minjrej, ²⁶ “Tamo bei a e daurbqa osimqa aqa abu, aqa ai, aqa ñaun, aqa anqro nanji, aqa was nanji, aqa jaja nanji, aqa segi jejamu dego jeutnjrqasai di a ijo anqro sqa keresai. ²⁷ Tamo bei na aqa segi ñamburbas qoboiyosim e daurbqasai di a ijo anqro sqa keresai.”

²⁸ Osiqa nanji endegsi minjrej, “Tamo bei a tal atqa osimqa a mati awoosim tal kobotqajqa aqa awai geregere are qalsim aqa silali sisiyqas. Aqa silali kereqas kiyo sai kiyo degsi are qalqas. ²⁹⁻³⁰ A mati degsi are qalqasai di a tal aqa utru atsim bati amble di aqa silali saiamqa tal kobotqa keresai-iyimqa tamo nanji unsib a kikiyosib minjqab, ‘Ni tal aqa utru atem di ni kobotqa keresai.’ Yim a jemaiyqas.

³¹ “Mandor bei na mandor bei qoto itqa marsimqa a mati awoosim geregere endegsi are qalqas, ‘Ijo qaja tamo 10 tausen nanji na mandor di aqa qaja tamo 20 tausen nanji ñumsib winjrqa kere kiyo?’ ³² A degsi are qalsim marqas, ‘E na mandor di qoto bunyqa keresai.’ Degsi marsimqa

aqa wau tamo qudei nanği qariñnjrim gilsib mandor di minjqab, ‘Uñgum, iga qotqa uratonum.’

³³ “Dego kere tamo bei na e daurbqa osimqa a mati aqa segi ingi ingi kalil uratqasai di a ijo anğro sqa keresai.”

Bar qa yawo anjam

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Bar a bole. Inğiq di bar atoqnib aqa uyo boledamuqas. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ingi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. ³⁵ Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Iga bar di mandam ti bulyonamqa mandam namuryqa keresai. Deqa iga bar di uratosim waiyqom. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

15

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹ Bati bei takis o qaji tamo nanği ti une tamo nanği ti kalil Yesus aqa anjam quqwa marsibqa aqa areq bosib koroeb. ² Koroonabqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti Yesus yomuiyosib mareb, “Yesus a une tamo nanği joqoqnsiqa koba na ingi uyeqñub.”

³ Degsib marnabqa Yesus a nanço anjam di qusiqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁴ “Tamo bei aqa kaja 100 nanği ñiñ uyoqnibqa qujai bei alelamqa a na kaja 99 nanği uratnjrsim qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas. ⁵ Itosim areboleboleiyim soqtosim qoboiyqas. ⁶ Qoboiyosim aisim aqa qureq di brantosim aqa was nanği ti aqa qure qujai nanği ti kalil koroinjrsimqa minjrqas, ‘Ningı uniy. Ijo kaja alelqo qaji agi olo itonum! Deqa

ningi e ombla areboleboleigim sqom!’ ” ⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di lan goge dia nanqi a qa tulan areboleboleinjrqas. Tamo 99 nanqi mareq nub, ‘Iga tamo bole une saiqoji. Deqa iga are bulyqasai.’ Nanqi qa lan goge dia nanqi areboleboleinjrqasai. Ariya une tamo qujai a are bulyqas di nanqi a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Silali lounqo qaji aqa yawo anjam

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Unja bei aqa meniñ silali 10 soqnimqa meniñ silali qujai lounimqa a wañal qatrentosim aqa talq di man solsim ñamosim itqas. ⁹ Itosim gilsim aqa was nanqi ti aqa qure qujai nanqi ti kalil koroinjrsimqa minjrqas, ‘Ijo meniñ silali qujai lounqo qaji agi olo itonum! Deqa ningi e ombla areboleboleigim sqom!’ ” ¹⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di Qotei aqa lan angro nanqi a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Tamo bei aqa ñiri aiyel qa yawo anjam

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei aqa ñiri aiyel soqneb. ¹² Bati bei ñiri yala na aqa abu minjej, ‘O Abu, ni ino ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei e ebe.’ Degsi minjnaqa abu na aqa ñoro ambleq na potosiqa taqal bei aqa ñiri yala yej. Taqal bei aqa ñiri koba yej. ¹³ Onaqa bati bei ñiri yala na aqa ñoro kalil qarinyosiqa silali osiq tigelosiqa sawa beiq gilej. Gilsiq dia diqosi laqn-siqa aqa silali kalil uyekritej. ¹⁴ Onaqa sawa dia mam koba aiyej deqa ñiri yala a ingi tulan saiiyej. ¹⁵ Deqa a sawa deqaji tamo bei aqaq gilnaqa minjej, ‘Ni ijo bel taqatnjroqnsim ingi anainjroqne.’

¹⁶ Onaqa a bel nanği taqatnjroqnsiqa inği anainjroqnej. Osiqa are qaloqnej, ‘E mam koba unum. Deqa e endegyqai. Bel nanği inği oto uratoqñibqa di oqnsiy uyoqñitqa dena e kereoqñqas.’ A degsi are qalsiq soqnej. Di kiyaaqa? Tamo bei na inği anaiyosaiyoqnej deqa.

¹⁷ “Osiqa olo are qalej, ‘E kumbra grotonum deqa e mam na moiqa laqnum. Ijo abu aqa wau tamo nanği inği koba uyeqñub. E segi qujai mam na moiqa laqnum. ¹⁸ Deqa e olo puluosiy ijo abu aqaq aisiy minjqai, “O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. ¹⁹ Deqa e ino anğro sqa keresai. Deqa ni marimqa e ino wau tamo sosiy ni wauetmoqñqai.”’ ²⁰ Degsi are qalsiqa tigelosiq aqa abu aqaq olo aiyej.

“Aiyeqnaqa aqa abu ñam atsiqa isaq di unsiq a qa tulañ dulosiqa urur ti gilsiq a soqonyosiqa qalaqalaiyoqnsiqa kundoqyoqnej. ²¹ Onaqa minjej, ‘O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. Deqa e ino anğro sqa keresai.’ ²² Degsi minjnaqa aqa abu na aqa kañgal tamo qudei nanği minjrej, ‘Ninği urur ti gilsib gara jugo tulañ boledamu olekoba di osi bosib jigetiy. Bañriñ dego osi bosib aqa bañ duq di jigetiy. Sinğa tatal dego osib aqa sinğaq di jigelenetiy. ²³ Makau meli bunuj didiqo di qalsib goiyiy. Goisib osib babqa iga koba na uysim areboleboleigim sqom. ²⁴ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Ijo anğro yala a moiyoqbulosiq olo ñambile sosiq bqo deqa. A loumej agi gagoq di olo brantqo.’ Degsi minjrnaqa nanği aqa anjam

kalil di dauryosib makau goisib koba na awoosib areboleboleinjrnaq soqneb.

25-26 “Ariya njiri koba a wauq di sosiq dena puluosi bosiq tal jojomyosiq nanngi areboleboleinjreqlou tueqnaq qusiqa kanjal angro bei metonaq aqa areq bonaqa nenemyej, ‘Nanngi kiyaga lou tueqnaq?’ 27 Degsi nenemyonaqa kanjal angro dena minnej, ‘Ino was yala a olo bgo. Deqa ino abu na makau meli bunuj didiqo di qalqo nanngi uyoqnsib areboleboleinjreqlou tueqnaq. Aqa angro a bole sosiq olo brantqo deqa lou tueqnaq.’ 28 Degsi minjnaq qusiqa njirinosisiq qudalej. Osiqa tal miligiq gilqa uratej. Deqa aqa abu a talq dena oqedosisqa minnej, ‘O ijo angro, ni tal miligiq au. Bamqa iga koba na awoosim inji uysim areboleboleigim sqom.’ 29 Onaqa njiri koba a na kamba aqa abu minnej, ‘O Abu, ni que. E wausau gargekoba ino anjam dauryosim ni wauetmoqnem. E ino anjam bei gotranjyosaiognem. Ni deqa e qa are qalsim kaja du bei qalsim goiyosaiognum. E ijo kadoi nanngi ti koba na areboleboleigosaieqnu. 30 Ariya ino angro yala a na ino ñoro osiqa gam qaji unja nanngi ombla sambalaoqnsiq silali kalil uyekritej. Osiq olo bgoqa ni a qa tulan areboleboleimqoqa makau meli bunuj didiqo di agi qaletonum.’

31 “Degsi minjnaqa aqa abu na kamba minnej, ‘O ijo angro, ni gaigai e ombla unum. Ijo inji inji kalil di ino dego. 32 Ariya bini iga maruro atsimqa areboleboleigeqnu. Di kiyaga? Ino was a moyobulosiq olo nambile sosiq bgo. A loumej agi gagoq di olo brantqo.’ ”

16

Yesus a ñoro taqato tamo qa yawo anjam marej

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nan̄gi endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa ñoro kalil aqa wau tamo bei na taqatoqnej. Bati bei tamo qudei na ñoro tamo di minjeb, ‘Ino ñoro taqato tamo a ino ñoro kalil laña uyeqnu.’ ² Degsi minjn-abqa a na ñoro taqato tamo di metonaq aqa areq bonaqa minjej, ‘Ni qa anjam degsi merbonubqa e quonum. Ni kiyaaqa kumbra degyonum? Deqa ijo ñoro kalil ni uyonum qaji di sisiyosim merbimqa e geregere qalieosiy ni kobotmqai. Yim ni ijo ñoro olo bunu taqatqasai.’

³ “Onaqa ñoro taqato tamo di a segi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo tamo koba a na e kobotbqa marqo. E siñgila saiqoji deqa e wau bei yqa keresai. E tamo qudei nan̄gi minjrit silali laña ebqab di e jemaibqas. ⁴ Deqa e kiyerqai? E qalieonum. Tamo qudei nami ijo tamo koba aqaq dena ñoro osib nan̄gi a kamba olo yqajqa minjeb qaji nan̄gi di metnjqai. Metnjrit ijoq babqa ñoro nami eb qaji di e na aguq atitqa nan̄gi e qa tulan areboleboleinjqas. Deqa ijo tamo koba a na e wibimqa tamo nan̄gi dena e osib nan̄go talq di e geregereiboqnqab.’ ⁵ A degsi are qalsiqa tamo kalil nami aqa tamo koba aqaq dena ñoro eb qaji nan̄gi metnjrnaq bonabqa tamo namo bej qaji di nenemyej, ‘Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?’ ⁶ Onaqa minjej, ‘E goren̄ kulum 100 em.’ Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minjej, ‘Ni olo goren̄ kulum 50 segi nen̄gren̄ye.’ ⁷ Osiqa tamo bei nenemyej, ‘Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq

dena em?’ Onaqa minjej, ‘E bem sum aqa quņ 100 em.’ Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minjej, ‘Ni olo bem sum aqa quņ 80 segi nenğrenje.’

⁸ “Onaqa ñoro tamo a aqa ñoro taqato tamo aqa kumbra gisaņ di poiyoņaqa aqa ñam soqtosiq minjej, ‘Ni keretonum.’ Degsi minjej. Di kiyąqa? Ñoro taqato tamo uge di a powo ti sosiq deqa kumbra gisaņ di yej. Deqa niņgi quiy. Mandam endeqa tamo uņasari naņgi mandam qaji powo koba ti unub. Ariya suwaņqa tamo uņasari naņgi mandam qaji powo kiñala ti unub.

⁹ “Deqa e niņgi endegsi merņgwai. Niņgi mandam qaji ñoro uge oqnsib dena tamo uņasari naņgi kumbra bole enjroqņib naņgi niņgi qa tulaņ areboleboleinjroqņqas. Yim bunuqņa niņgi moisib mandam qaji ñoro uge kalil uratibqa Qotei na niņgi joqsim tal gaigai sqas qaji dia niņgi gegerereinğwas.

¹⁰ “Niņgi ñoro kiñala gegerere taqatqab di niņgi ñoro qelikoba dego gegerere taqatqab. Ariya niņgi ñoro kiñala gegerere taqatqasai di niņgi ñoro qelikoba dego gegerere taqatqasai. ¹¹ Niņgi mandam qaji ñoro uge gegerere taqatqasai di niņgi laņ qure qaji ñoro dego gegerere taqatqasai. Deqa tamo yai na laņ qure qaji ñoro nuņgo baņq di atqas? Tamo dego bei sosai. ¹² Niņgi tamo bei aqa ñoro gegerere taqatqasai di niņgi nuņgo segi ñoro dego gegerere taqatqasai. Deqa tamo yai na ñoro bei nuņgo baņq di atqas? Tamo dego bei sosai.

¹³ “Tamo qujai a tamo kokba aiyel naņgi wauetņjrqa keresai. A tamo kobaquja bei qalaqalaiyosim olo tamo kobaquja bei jeutqas.

Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas. Dego kere ningi silali ti Qotei ti turtnjrsib nanği wauetnjrqa keresai.”

Yesus a dal anjam qa ti Mandor Koba Qotei qa ti anjam palontej

¹⁴ Onaqa Farisi nanği Yesus aqa anjam di qusib a yomuiyeb. Farisi nanği bati gaigai silali oqn-qajqa are koba soqnej. Utru deqa nanği Yesus yomuiyeb. ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi are qaleqnub, ‘Iga kumbra bole bole laņa baban na yoqnim tamo unğasari nanği na iga nu-goqnsib iga tamo bole qa mergwab.’ Ningi degsib are qaleqnub. Di gisaņ. Nuņgo are miligi di Qotei a segi qalie. Kumbra qudei tamo nanği deqa arearetnjreqnu qaji di Qotei aqa nıamgalaq di kumbra tulaņ ugedamu.

¹⁶ “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa med-abu o qaji tamo nanço anjam ti maroqneb dena bosı bosıq Jon aqa bati brantej. Jon aqa bati brantej dena bosıq bini ijo anjam maro tamo nanği Qotei aqa anjam bole palonteqnub. Palonteqnab tamo unğasari kalil nanği Qotei na taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqajqa tulaņ sıngilaeqnub.

¹⁷ “Laņ ti mandam ti koboqab. Ariya Qotei aqa dal anjam mutu kiņala bei koboqasai bole sai.”

Tamo bei na aqa nıaun uratqa anjam

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa nıaun uratosim olo unıa bei oqas di a na aqa nıaun kumbra ugeq waiyqo. Unıa bei dego aqa gumbulunıa na a uratımqa bunuqna tamo bei na olo oqas di tamo bunuj dena unıa di kumbra ugeq waiyqo.”

Ñoro tamo Lasarus wo nanjo sa anjam

¹⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ñoro tamo bei soqnej. A bati gaigai gara wala bole jugoqnsiqa tulan areboleboleiyeqnaqa ingi bole bole uyoqnsiq soqnej. ²⁰ Aqa tal meq di tamo bei ingi tulan saiqoji aqa ñam Lasarus a bati gaigai awooqnsiq ñeioqnsiq soqnej. Aqa jejamu kalil yu na ugetej. ²¹ Deqa a tal meq di awesonaqa ñoro tamo a ingi uyeqnaqa ñengi ululoñeqnaqa osiq uyoqnej. Aqa yuq dena lej aiyeqnaqa baun nanji boqnsib nanjo men na yu bilgetoqneb.

²² “Bati bei Lasarus a moiyej. Moinaqa Qotei aqa lan angro nanji bosib aqa qunun osib Abraham aqa areq di awoteb. Bunuqna ñoro tamo a dego moinaqa subq ateb. ²³⁻²⁴ Subq atnabqa aqa qunun aisiq moiyo qureq di soqnej. Sosiqa jaqatin kobaiyeqnaqa tarosiqa Abraham isaq di sonaq unej. Lasarus a Abraham aqa areq di awesonaq unsiqa tulan maosiqa Abraham minjej, ‘O Abu Abraham, e ñamyuwoq endi sosimqa tulan kanjanjoqnsim jaqatin koba eqnum. Deqa ni e qa are ugeimimqa Lasarus minjim aqa ban gei yaq di tuqtosim bosim ijo menq di atimqa kiñala ulilibqas.’

²⁵ “Onaqa Abraham na minjej, ‘O angro, ni are qale. Ni nami mandamq di sosimqa ni ingi bole bole uyoqnem. Ariya Lasarus a ingi uge uge uyoqnej. Deqa bini Lasarus a sawa boleq endi sosiqa a tulan areboleboleiyeqnu. Ariya ni ñamyuwoq di sosimqa jaqatin koba eqnum. ²⁶ Ni ñam atsim une. Ni iga ti ambleq di sub guma koba unu. Deqa iga sub di laqaiosim nunjoq bqa keresai. Ningi dego

sub di laqaiosib gagoq bqa keresai.’

²⁷⁻²⁸ “Onaqa ñoro tamo dena kamba Abraham minjej, ‘O Abraham, ni na Lasarus minjimqa olo puluosim ijo abu aqa talq gilsim ijo was 5 nanği saidnjrimqa nanği sawa uge endeq bqa-sai.’ ²⁹ Onaqa Abraham na minjej, ‘Ino was nanği Moses aqa dal anjam qalieonub. Nanği Qotei aqa medabu o qaji tamo nanžo anjam dego qalieonub. Nanği anjam di dauryqab di kere.’ ³⁰ Onaqa ñoro tamo dena olo minjej, ‘O Abu Abraham, di keresai. Ariya tamo moiyej qaji a subq na tigelosim anjam minjrças di nanği qusib are bulyosib dauryqab.’

³¹ “Onaqa Abraham na minjej, ‘Tamo nanği Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanžo anjam ti qusib are bulyqasai di tamo bei a subq na tigelosim nanği anjam minjrças di dego nanği qusib are bulyqasai.’ ”

17

Tamo a Yesus aqa angro kiñala bei uneq waiyqas di a tulan padalougetqas

¹ Osiqa Yesus na aqa angro nanği olo endegsi minjrej, “Bunuqna tamo qudei na tamo qudei uneq breinjroqnqab. Bole, kumbra di brantoqnqas. Ariya tamo nanği kumbra di yoqnqab qaji nanği tulan padalougetqab. ² Iga tamo deqaji nanği ojsim meniñ kobaquja osim sil na nanžo kakroq di tontosim breinjrim ya robuq aiqab di kere. Yim nanği bunuqna angro kiñala bei uneq waiyqasai.

³ “Deqa niñgi geregere ñam atoqniy. Ino was bei a une bei atimqa ni na minje, ‘Une di urat.’ Yim a

ino anjam di qusim are bulyqas di ni aqa une di torei moiyo time. ⁴ Ariya a bati qujai qa une 7 ni emoqnsim olo boqnsim ni mermoqnqas, ‘O was, e kumbra grotonum.’ Degsi mermo 7 yimqa ni aqa une kalil di torei moiyo time.”

Iga Yesus qa gago areqalo singilatqajqa anjam

⁵ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanji na minjeb, “O Tamo Koba, gago areqalo ni qa singilateqnum qaji di ni na olo kobaqujatime.”

⁶ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjrej, “Nunjo areqalo e qa singilato qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di ninji subar endi minjibqa a nunjo anjam dauryosim jirim qoji waqosim aisim yuwalq di tigelqas.”

Yesus a kanjal tamo aqa kumbra qa anjam marej

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa kanjal tamo qarinyonaqa gilsiqqa aqa inji wauq di mandam qamsiq bulyej. Osiqa aqa kaja nanji dego taqatnjrej. Ariya a wau di kobotimqa aqa tamo koba a na kiyersi minjqas? ‘Ni namo inji uye’ degsi minjqas e? Sai. ⁸ A minjqas, ‘Ni ijo inji goiyetbosim gara tigsim inji suweiyosim ebimqa inji ti ya ti uyqai. Uyt menetbimqa bunu ni kamba inji ti ya ti uyqam.’ A na aqa kanjal tamo degsi minjqas. Di kiyaaqa? A kanjal tamo lanaj deqa. ⁹ Kanjal tamo dena aqa tamo koba aqa anjam dauryimqa a na kamba aqa ñam soqtetqasai. Osim ‘Ni keretonum’ degsi minjqasai. Di kiyaaqa? A kanjal tamo lanaj deqa. ¹⁰ Dego kere ninji Qotei aqa kanjal tamo sosibqa wau kalil a na ninji engoqnqas qaji di yoqniy. Yoqnsib maroqniy,

‘Iga kanğal tamo lanğaj. Deqa wau kalil Qotei na iga egeqnu qaji di agi yeqnum.’ ”

Yesus a tamo 10 nanğo jejamu yu na ugeelenej qaji nanği boletnjrej

¹¹ Yesus a dena tigelosiqqa Jerusalem aiqajqa gam dauryosiqqa Samaria sawa ti Galili sawa ti ambleq na walwelosiq aiyoqnej. ¹²⁻¹³ Aiyoqnsiq qure beiq di brantej. Onaqa tamo 10 nanğo jejamu yu na ugeelenej qaji nanği bosib Yesus itosibqa nanği kiñala isaq di tigelosib tulanğ maosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga qa dulosim aqaryaige.”

¹⁴ Onaqa Yesus a nanği unjrsiqa minjrej, “Ninği olo puluosib aisib nunğo jejamu atra tamo nanği osornjriy.” Degsi minjrnaqa nanği aiyoqnsibqa gamq di nanğo yu kalil mosoonaca nanğo jejamu boleonaq uneb. ¹⁵ Onaqa nanğo ambleq dena qujai a segi olo puluosiqqa Yesus aqa areq gilej. A lelenğ ti Qotei aqa ñam soqtoqnsiq giloqnej. ¹⁶ Gilsiq Yesus aqa sinğaq di sinğa pulutosiqqa binjyosiq minjrej, “O Tamo Koba, ni keretosim ijo jejamu bole-tonum.” Tamo di a Samaria qaji. ¹⁷ Onaqa Yesus a tamo di unsiqa marej, “E na tamo 10 nanğo jejamu boletetnjronumqa ariya qujai a segi ijoq bgo. Tamo 9 nanği qabi unub? ¹⁸ Nanği olo ijoq bosai. Nanği Qotei aqa ñam soqtosai dego. Sawa bei qaji tamo endi a segi qujai olo bosiq Qotei aqa ñam soqtqo.” ¹⁹ Yesus a degsi marsiqqa tamo di minjrej, “Ni tigelosim aiye. Ni ino areqalo e qa sinğilatonum deqa ino jejamu boleqo.”

Mondonğ Tamo Anğro a lanğ qureq na bqas

²⁰ Bati bei Farisi nanği Yesus endegsib nene-myeb, “Bati gembu Qotei a bosim aqa segi tamo

unƙasari nanƙo Mandor Koba sosim nanƙi taƙat-njrƙas?” Onaƙa Yesus na minjrej, “Qotei a Mandor Koba sqajƙa bati brantoinmƙa maƙwa bei namoƙna bam niƙi unƙasai. ²¹ Tamo bei na endegsi merƙgwasai, ‘Niƙi uniy, Mandor Koba a bƙo agiende,’ o ‘Mandor Koba a bƙo agide.’ Degƙasai. Niƙi quiy. Bini Qotei a nunƙo ambleƙ endi Mandor Koba unu.”

²² Osiƙa Yesus na aƙa anƙro nanƙi endegsi minjrej, “E Tamo Anƙro. Bati bei brantimƙa niƙi ijo bƙajƙa bati unƙa maroƙnsib unƙasai. ²³ Tamo qudei na niƙi gisanƙoƙnsib merƙgoƙnƙab, ‘Niƙi uniy. Tamo Anƙro bƙo agide,’ o ‘Tamo Anƙro bƙo agiende.’ Degsib merƙgoƙnibƙa niƙi nanƙi daurnjraib. ²⁴ Kola minjaleƙnaƙa laƙ kalil suwanƙeƙnu dego kere mondoƙ e Tamo Anƙro brantitƙa tamo unƙasari kalil nanƙi e nubƙab. ²⁵ Ariya e brantoisaisoƙnitƙa tamo unƙasari bini bati endeƙa unub ƙaji nanƙi na e ƙoreibosib jaƙatin ƙoba ebƙab.

²⁶ “Noa aƙa bati ƙa tamo unƙasari nanƙi kumbra yoƙneƙ dego kere e Tamo Anƙro bƙajƙa bati ƙa nanƙi kumbra degyoƙnƙab. ²⁷ Agi Noa aƙa bati ƙa tamo unƙasari kalil nanƙi inƙi ti ya ti uyoƙnsib unƙa baƙ ojeleƙoƙnsib sonabƙa Noa a ƙobun miligiq gilnaƙa awa ƙoba aisiƙa mandam ya maƙonaƙa nanƙi kalil moreƙekriteb. ²⁸⁻²⁹ Lot aƙa bati ƙa dego tamo unƙasari nanƙi inƙi ti ya ti uyoƙnsib inƙi inƙi awaiyoƙnsib silali oƙnsib inƙi yagoƙnsib tal atoƙneƙ. Nanƙi kumbra degyoƙnsib sonabƙa Lot a Sodom ƙure uratosiq ulanƙeƙnaƙa nƙamyuwo ti meniƙ pulon ti laƙ goƙe na awa bul aisiƙa Sodom tamo unƙasari kalil nanƙi padaltnjrej. ³⁰ Dego kere

bunuqna tamo ungasari nanği kumbra degyoqnsib soqnibqa e Tamo Anğro brantqai.

³¹ “Bati deqa tamo ungasari tal meq di unub qaji nanği jaraiqa oqnsib inği inği oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanği jaraiyoqujatebe. Tamo ungasari wauq di unub qaji nanği jaraiqa oqnsib inği inği oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanği torei dena jaraiyoqujatebe.

³² Kumbra nami Lot aqa naun aqaq di brantej qaji ninği deqa are qaliy. ³³ Tamo bei a aqa segi nambile taqatqajqa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas.

³⁴ “E ninği endegsi mernğwai. Ijo bqajqa bati brantimqa qolo deqa tamo aiyel warum qujaiq di nerenesoqnibqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁵ Unğa aiyel tal qujaiq di saplan gereiyonibqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁶ Tamo aiyel wau qujaiq di inği yagoqnibqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas.” Yesus na aqa anğro nanği anjam degsi minjrej. ³⁷ Onaqa nanği na kamba nene-myeb, “O Tamo Koba, kumbra kalil di sawa qabia brantqas?” Onaqa Yesus a nanği yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanğjo jejamu qusaecnu qaji sawa dia qal nanği koroqab.”

18

Iga Qotei pailyqajqa asgigwasai

¹⁻² Yesus aqa anğro nanği bati gaigai Qotei pailyoqnib asginjraim deqa a na yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qure beiq di anjam pegiyo tamo

soqnej. Tamo di aqa kumbra bolesai. A Qotei ulaiyosai oqnej. A tamo ungasari nanği qa dego are qalosaioqnej. ³ Qure dia unğa qobul soqnej. A bati gaigai anjam pegiyo tamo di aqa areq giloqnsiqa minjoqnej, ‘Tamo bei na e gulbe ebeqnu. Deqa ni na aqaryaibosim gago aiyel anjam pegiyetgimqa tamo dena e olo gulbe ebqasai.’ ⁴ A degsi minjeq-naqa a aqaryaiyqa uratoqnej. Bunuqna a areqalo bei osiqa marej, ‘Bole, e Qotei ulaiyosaieqnum. E tamo ungasari nanği qa are qalosaieqnum. ⁵ Ariya unğa qobul di a bati gaigai e wainboqnsiqa merbeqnu, “Ni aqaryaibe.” A merbo gaigai yeqnu deqa unğum e aqa anjam gereiyetqai. E aqa anjam gereiyetqasai di a bati gaigai ijo areq boqnsim sqas. Yim e tulanğ asgibo uge.’”

⁶ Osiqa Tamo Koba a olo marej, “Anjam pegiyo tamo uge aqa anjam marej qaji di ninği quiy. ⁷ Qusib are qaliy. Qotei a tamo bole. A anjam pegiyo tamo di bul sai. Deqa tamo ungasari a na giltnjrej qaji nanği qolo ti qanam ti pailyoqnqab di a nanğo pailyo qusimqa tariñsokobaiyqasai. A nanği urur aqaryainjrğas. ⁸ E ninği merñgwai. Qotei na nanği urur aqaryainjroqumatqas. Ariya mondonğ e Tamo Anğro bosiyqa tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanği e qa nanğo areqalo sinğilatosisoq qonib degsi unqai e?”

Farisi tamo bei takis o qaji tamo bei wo nanği aiyel Qotei pailyeb

⁹ Tamo qudei nanği mareqnub, “Iga tamo bole. Iga tamo qudei nanği unub dego sai.” Yesus na tamo deqaji nanği yawo anjam bei endegsi minjrej, ¹⁰ “Tamo aiyel nanği Qotei pailyqa marsibqa

atra tal miligiq gileb. Bei Farisi tamo. Bei takis o qaji tamo. ¹¹ Nanġi atra tal miligiq gilsibqa Farisi tamo a namo tigelosiqa endegsi pailyej, ‘O Qotei, e tamo qudei nanġi unub dego sai. E gisaŋ na tamo unġasari nanġi silali yainjrosaieqnum. E sambala kumbra yosaieqnum. E kumbra uge bei dego yosaieqnum. E takis o qaji tamo di bul sai. ¹² E gaigai ni pailmq̄a oqnsim inġi ti ya ti urateqnum. E ijo segi inġi inġi kalil potelenoqnsim oto bei ni atrameqnum.’ ¹³ Farisi tamo a degsiqa Qotei pailyej. Onaqa takis o qaji tamo a kiñala isaq di tigelesosiqa lan goge koqyosim pailyqajqa jemaiyonaqa turuosiq̄a are soqonjyosiq̄a marej, ‘O Qotei, e une ti. Deqa ni e qa dulosim ijo une kalil kobotetbime.’ Takis o qaji tamo a degsiqa Qotei pailyej.”

¹⁴ Yesus a yawo anjam degsi minjrsiq̄a olo minjrej, “E niġi mernġwai. Takis o qaji tamo di aqa une kalil Qotei na kobotetonaqa a olo puluosiq̄a aqa talq̄ aiyej. Ariya Farisi tamo di aqa une Qotei na kobotetosai. Di kiyāqa? Tamo kalil nanġo segi ñam soqteq̄nub qaji nanġi Qotei na olo ñam aguq̄ atetnjrq̄as. Ariya tamo nanġo segi ñam aguq̄ ateq̄nub qaji nanġi Qotei na olo ñam soq̄tetnjrq̄as.”

Yesus a marej, “Anġro du du nanġi ijo areq̄ bqajqa saidnjraib”

¹⁵ Onaqa tamo unġasari qudei nanġi nanġo anġro du du ti anġro mom ti joq̄sib Yesus na aqa ban nanġo gateq̄ di atetnjrq̄a marsib aqa areq̄ beb. Beq̄nabqa Yesus aqa anġro nanġi na saidnjrsib minjreb, “Nuġo anġro du du nanġi joq̄sib endeq̄ baib.” ¹⁶ Degsib saidnjrnabqa Yesus na anġro

du du nanği di metnjrej. Osiqa aqa anğro nanği minjrej, “Anğro du du nanği uratnjrib ijo areq beb. Nanği saidnjraib. Tamo unğasari nanği anğro du du bul sqab di Qotei a nanço Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas. ¹⁷E bole mernğwai. Niñgi anğro du du nanği bul sqasai di Qotei a niñgi osim taqatnğwasai. Deqa a nuñço Mandor Koba sqasai dego.”

Noro tamo bei a Yesus ombla na anjam mareb

¹⁸ Onaqa Juda gate bei na Yesus endegsi nemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kiyersiyqa nambile gaigai sqai?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyaga e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. ²⁰ Ariya ni Qotei aqa dal anjam kalil qalie unum. ‘Ni tamo bei aqa uña jejamu ojetaim. Ni tamo bei qalsim moyotaim. Ni bajinaim. Ni tamo bei aqa jejamu laña gisanjaim. Ni ino ai abu nanço sorgomq di geregere sosimqa nanço anjam dauryoqne.’ ” ²¹ Onaqa Juda gate dena olo Yesus minjej, “E anğro kiñala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini degsi unum.” ²² Degsi minjnaq qusiqa kamba minjej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino iñgi iñgi kalil qarinyosim silali osim tamo iñgi iñgi saiqoji nanği jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni lañ qureq di awai bole itqam.” ²³ Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are gulbekobaiyej. Di kiyaga? A iñgi iñgi koba ti soqnej deqa.

²⁴ Onaqa Yesus a tamo di koqyosiqa marej, “Tamo unğasari iñgi iñgi koba ti unub qaji nanği

Qotei na taqatnjrsim nanĝo Mandor Koba sqa marsibqa lan ĝureq oqwjajqa tulan banĝi koba. ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa banĝi koba. Dego kere tamo unĝasari inĝi inĝi koba ti unub qaji nanĝi Qotei na taqatnjrsim nanĝo Mandor Koba sqa marsibqa lan ĝureq oqwjajqa tulan banĝi koba.” ²⁶ Onaqa tamo ĝudei Yesus aqa anjam di queb qaji nanĝi na minjeb, “Ni anjam degsi maronum deqa tamo yai nanĝi Qotei na elenjamqa nanĝi nambile gaigai sqa kere?” ²⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo nanĝi segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanĝi elenqa kere. Di kiyaaq? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Yesus a nanĝi degsi minjrnaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago inĝi inĝi kalil uratosim ni daurmeqnum.” ²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merngwai. Tamo bei a Qotei na taqatosim aqa Mandor Koba sqa marsimqa aqa segi ĝure, aqa naun, aqa was nanĝi, aqa ai abu nanĝi, aqa anĝro nanĝi ti kalil uratnjrsim e daurbqas tamo di Qotei na inĝi inĝi gargekoba olo yelenqas. Yimqa mondon a nambile gaigai sqas.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³¹ Yesus na aqa anĝro 12 nanĝi anjam degsi minjrnsiq koboonaqa nanĝi joqsiqa segitnjrsiq a en-degsi minjrej, “Niĝi quiy. E Tamo Anĝro. Iga Jerusalem ayeqnum. Dia anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanĝi nami e qa nenĝrenyeb qaji di aqa damu brantqas. ³² Agi tamo ĝudei na e ojĝab. E ojsib tamo nanĝi Qotei qaliesai qaji nanĝo banĝ di e atĝab. Yimqa nanĝi na e misilinboqnsib misel-boqnsib ugeugeiboqngab. ³³ Osib e kumbainbosib

lubsib moiyoṭbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³⁴ Yesus na aqa aṅgro naṅgi anjam degsi minjrnaq qusibqa anjam di aqa utru Qotei na ulitej deqa naṅgi geregere poinjrosai.

Yesus na tamo bei ṅam qandimyej qaji di boletej

³⁵ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jeriko qure jojomyeqnaqa tamo bei ṅam qandimyej qaji a gam qalaq di awesosiqqa tamo uṅgasari naṅgi silali qa ṅilnjroqnej. ³⁶ Tamo uṅgasari tulaṅ gargekoba naṅgi Yesus dauryosib qatronoqnsib aiyeqnaṅ tamo dena qusiqa nenemnjrej, “Niṅgi kiyaaqa qatroneqnub?” ³⁷ Onaqa naṅgi na minjeb, “Yesus Nasaret qaji a aiyeqnu.” ³⁸ Degsi minjnabqa a tulaṅ leleṅosiqa marej, “O Yesus, Devit aqa Njiri, ni e qa dulame.” ³⁹ Onaqa tamo uṅgasari namoeb qaji naṅgi na tamo di ṅiriṅtosib minjeb, “Ni leleṅkobaaim. Kiri.” Degsi minjnabqa a naṅgo anjam quetnjrosai. A olo tulaṅ leleṅoqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa Njiri, ni e qa dulame.” ⁴⁰ Onaqa Yesus a tigelosiqqa tamo uṅgasari naṅgi minjrej, “Tamo di osib ijo areq osi boiy.” Onaqa naṅgi na a osib Yesus aqa areq osi beb. Osi bonabqa nenemyej, ⁴¹ “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa leleṅoqnam?” Onaqa minjej, “O Tamo Koba, e olo ṅam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa leleṅoqnam.” ⁴² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo siṅgilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino ṅamdamu olo poimeme.” ⁴³ Degsi minjnaqa aqa ṅamdamu poiyoṅnaqa sawa unsiqa Qotei aqa ṅam soqtosiqa tigelosiq Yesus dauryosiq aiyej. Onaqa tamo uṅgasari kalil naṅgi Yesus aqa maṅwa di unsibqa naṅgi dego Qotei aqa ṅam soqtoqneb.

19

Yesus a Sakius aqa talq gilej

¹⁻³ Onaqa Yesus a aisiqa Jeriko qureq di brantosiq qure ambleq na walweleqnaqa tamo bei aqa ñam Sakius a Yesus tamo kiyero degosiq unqajqa dauryej. Sakius a takis o qaji tamo nanjo gate. A ñoro koba ti soqnej. A tamo truquyala deqa a Yesus dauryosiq unqajqa yonaq ugeiyej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba nanji na sawa getenteb deqa. ⁴ Deqa Sakius a urur ti aisiq tamo ungasari kalil nanji bunjnrsiqa namoosiq gam qalaq di ñam bei oqsiq ñam atej. Ñam atsiqa are qalej, “Yesus a gam endena bamqa e geregere unqai.” ⁵ Onaqa Yesus a gam dena walwelosiq aisiq ñam utruq di tigelosiq tarosiq Sakius unsiqa minnej, “O Sakius, ni mandamq aiyuqujat. Bini e ino talq di sqai.” ⁶ Degsi minjnaqa a qusiqa mandamq aiyuqujatosiqa tulan areboleboleiyonaqa Yesus osiqa ombla na aqa talq gileb. ⁷ Gileq nabqa tamo ungasari kalil nanji di unsib ñirinjosib mareb, “Ñinji uniy. Yesus a une tamo aqa talq gileqnu.” ⁸ Onaqa talq di Sakius a tigelosiq Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni que. E ijo inji inji kalil ambleq na potosiy tamo inji inji saiqoji nanji jeisi enjrqi. E nami tamo bei gisanjosim silali dala qujai yayiem kiyo? Degamqa e kamba silali dala qolqe olo yqai.” ⁹ Onaqa Yesus a Sakius aqa anjam di qusiqa tamo ungasari nanji minjrej, “Bini Sakius a dego Abraham aqa angro tinjinjo. Deqa Qotei na a ti tamo kalil aqa talq endi unub qaji nanji ti elenjo. ¹⁰ E segi Tamo Anqro. E na tamo ungasari padalo gamq di unub qaji nanji ñamoqnsim elenqnum. E deqa mandamq aiyem.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹¹ Onaqa tamo ungasari nanği Yesus aqa anjam di qusib are qaleb, “Bini kiyo Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqas?” ¹² Nanği degsib are qaleb. Di kiyaca? Yesus a Jerusalem jojomyej deqa. Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo kobaquja bei a sawa isaq gilej. Tamo di a are qalej, ‘E sawa deq gilitqa sawa deqaji nanği na e mandor atqab. Yibqa e olo puluosiy bosiy ijo segi qure qujai nanço mandor sosiy nanği taqatnjrqai.’ A degsi are qalsiqa sawa isaq gilej. ¹³ A gilqa osiqa aqa kanğal tamo 10 nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanği segi segi 20 kina enjrsiqa minjrej, ‘Silali endena wauosib silali aqa oto dego oiy. Bunuqna e olo bosiy unqai.’

¹⁴ “Tamo kobaquja a degsi minjrsiqa sawa isaq gilsiq di sonaqa aqa qure qujai nanği a qa tulan ugeosib are qaleb, ‘A gago mandor sqasai.’ Degsib are qalsibqa tamo qudei nanği qarijnrnab sawa deq gilsib sawa deqaji nanği minjreb, ‘Tamo di a gago mandor ataib. A na iga taqatgwajqa iga uratonum.’ ¹⁵ Ariya sawa deqaji nanği na tamo di mandor ateb. Onaqa bunuqna a olo puluosiq aqa segi qureq aisiqa kanğal tamo nanği wau qa silali enjrej qaji nanği metnjrej. Metnjrnaqa nanği aqa areq bonabqa a na minjrej, ‘E nami silali engem qaji dena ninği wauoqneb olo silali di osorbij.’

¹⁶ “Onaqa kanğal tamo deqaji bei a bosiq minje, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 200 kina brantej agiende.’

¹⁷ Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni kanğal

tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e qure kokba 10 ino banq di uraŋitqa ni na taqatnjroqnaŋam.'

¹⁸ "Onaqa kaŋgal tamo bei a bosiq̄a aqa tamo koba minjeŋ, 'O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnaŋma olo 100 kina branteŋ agiende.' ¹⁹ Onaqa aqa tamo koba a na minjeŋ, 'E qure kokba 5 ino banq di uraŋitqa ni na taqatnjroqnaŋam.'

²⁰ "Onaqa kaŋgal tamo bei a bosiq̄a aqa tamo koba minjeŋ, 'O Tamo Koba, ni unime. Ino 20 kina ebem qaji agi olo osibetmonum. E gara ñeŋgi na dalaosim atnaŋ soqneŋ. ²¹ E kumbra degyem. Di kiyāqa? E ni qa ulaem deqa. E qalieem, ni tamo ŋirinŋ ani. Tamo qudei naŋgi waueqnaŋ silali branteqnaŋa ni segi na eqnum. Tamo qudei naŋgi inŋgi yaŋeqnaŋ melieqnaŋa ni segi na otorosim uyeqnum.'

²² "Onaqa tamo koba dena kamba endegsi minjeŋ, 'Ni kaŋgal tamo uge. Ino segi anjam dena e ino une ubtosiy ni pegimqai. Ni nami qalieem, e tamo ŋirinŋ ani. Tamo qudei naŋgi waueqnaŋ silali branteqnaŋa e segi na eqnum. Tamo qudei naŋgi inŋgi yaŋeqnaŋ melieqnaŋa e segi na otorosim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²³ Deqa ni kiyāqa ijo silali di osi gilsim silali talq di atosai? Ni di atem qamu e bosimq̄a silali talq dena ijo silali aqa oto kobaq̄o qamu turtosim onum qamu.' ²⁴ Degsi minjsiq̄a tamo qudei aqa areq di tigelesoqneŋ qaji naŋgi minjreŋ, 'Niŋgi aqa 20 kina di yayosibq̄a kaŋgal tamo nami wauosiq̄a 200 kina ej qaji di olo yiy.' ²⁵ Onaqa naŋgi na minjeŋ, 'O

Tamo Koba, a 200 kina ejunu. Deqa ni kiyaaqa 20 kina olo yqa maronum?’

²⁶ “Onaqa tamo koba a na minjrej, ‘E ningi merngwai. Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau koba yimqa a na taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a laña sqas.’ ²⁷ Osiqa minjrej, ‘Tamo nanqi e qa jeu ateb qaji nanqi di joqsib boiy. Nanqi e qa mareb, “Tamo di a gago mandor ataib.” Deqa tamo nanqi di joqsib bosib ijo ulatamuq endi nanqi ñumib morenqab.’ ”

²⁸ Yesus a yawo anjam degsi marsiqa a Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq aiyoqnej.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem aiyej

²⁹⁻³⁰ Yesus a aisiqa Betfage qure ti Betani qure ti Oliv mana utruq di jojomyosiqa aqa angro aiyel qarinqrsiqa minjrej, “Ningi aisib qure bei jom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiqnej qaji. Ningi donki di unsibqa sil palontosib titosib osib boiy. ³¹ Ningi sil palonteqnibqa tamo bei na nenemngwas kiyo, ‘Ningi kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?’ Degsi nenemngimqa ningi na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.’ ”

³² Yesus a nanqi aiyel degsi minjrsiq qarinqrnaqa aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryosib donki di uneb. ³³ Unsib sil palonteqnabqa donki aqa abu nanqi na nanqi aiyel nenemnjreb, “Ningi kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?” ³⁴ Degsi

nenemnjrnabqa nanġi aiyel na kamba minjreb, “Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.”

³⁵ Degsi minjrnab odnjrnab nanġi aiyel donki di osib Yesus aqa areq osi gileb. Osi gilsib nanġo segi gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tusib Yesus soqtosib donki aqa quraq di awoteb. ³⁶ Yesus a donki aqa quraq di awoonaqa donki a walwelosi aieyqnaqa tamo unġasari nanġi nanġo gara jugo piqtelenosib gamq di tuelenjoqneb. ³⁷ Onaqa Yesus a Oliv mana utru jojomyeqnaqa aqa anġro gargekoba nanġi tulaġ areboleboleinjreqnaqa lelenjoqneb. Yesus a nami maġwa gargekoba yeqnaqa nanġi unoqneb deqa nanġi Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneb, ³⁸ “Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulaġ geregereimeqnu. Ni gago Mandor Koba. Iga Qotei Goge Koba aqa ñam tulaġ soqtoqnqom! Lan qureq di lawo kumbra gaigai sqas.”

³⁹ Onaqa tamo unġasari nanġo ambleq dena Farisi qudei nanġi tigelosib Yesus minjeb, “O Qalie Tamo, ni ino anġro nanġo medabu getentetnjrime.” ⁴⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo anġro nanġo medabu getentqab di meniġ nanġi tamo bulyosib tulaġ murqumyoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnqab.”

Yesus a Jerusalem nanġi qa akamej

⁴¹ Osiqa Yesus a Jerusalem jojomyosiq unsiqa akamej. ⁴² Akamosiq marej, “O Jerusalem tamo unġasari, bini bati endeqa niġi Qotei aqa kumbra qalieeb qamu niġi geregere lawo na unub qamu. Ariya kumbra di niġi qa uliejunu deqa niġi qalieqa keresai. ⁴³⁻⁴⁴ Deqa niġi quiy.

Bati bei brantimqa tamo qudei na bosib ningi jeutngosib nungo qure koba endi agutibqa ningi jaraiqa keresaiingwas. Amqa nangi na ningi qoto itngosib tulan ugeugeingosib nungo qure koba endi niñaqyekritqab. Osib qure aqa meniñ kalil para-parainjrsib breinjribqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segiseqiqab. Jeu tamo nangi bosib ningi degngwab. Di kiyaaqa? Qotei na ningi aqaryaiingwajqa bati brantqo di ningi poiingosai deqa.”

Tamo ungasari nangi atra tal miligiq di ingi ingi qarinyoqneb

⁴⁵ Osiqa Yesus a atra tal koba miligiq gilsiqqa nam atej di tamo ungasari gargekoba nangi ingi ingi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqqa nangi winjrnaq jaraiyeb. ⁴⁶ Nangi jaraiyeqnabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ningi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanqo tal bulqo.”

⁴⁷ Yesus a bati gaigai atra tal miligiq giloqnsiqq dia tamo ungasari nangi Qotei aqa anjam palontosiqq minjroqnej. Bati deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nangi ti Juda gate nangi ti Yesus qalib moiqaqqa gam namoqneb. ⁴⁸ Ariya tamo ungasari kalil nangi Yesus aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej. Deqa Juda gate nangi Yesus qalib moiqaqqa gam namonab ugeinjrej.

20

Juda nangi na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

1-2 Bati bei Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Juda gate nanqi ti bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinyej deqa ni wau endi yeqnum?” ³ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ninqi nenemngitqa ninqi e merbiy. ⁴ Yai na Jon qarinyonaqa bosiq tamo ungasari nanqi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo? Ninqi na merbiy.” ⁵ Onaqa nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib maroqneb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaqa ninqi Jon aqa anjam quetosai?’ ⁶ Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di tamo ungasari nanqi njirinsoib bosib iga menin na lugwab. Di kiyaaqa? Nanqi mareqnub, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ ” ⁷ Nanqi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai.” ⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninqi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinybonaq bosim wau endi yeqnum di ninqi mernjwasai.”

Wain wau qa yawo anjam

⁹ Osiqa Yesus a olo tamo ungasari nanqi yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiq aqa wauq gilej. Gilsiq wain sil yagelenosiq wau taqato tamo qudei nanqo banq di aqa wau uratetnjrsiq sawa isaq gilsiq dia sokobaiyej. ¹⁰ Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanjal tamo bei

qarinyonaqa wau taqato tamo nanjoq aisiq minjrej, ‘Wau lanja na e qarimbqo bonum. Deqa ningi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ Degsi minjrnaqa nanji na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej. ¹¹ Gilnaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonabqa a lanja puluosiq gilej. ¹² Onaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonab gilej. ¹³ Onaqa wau lanja a are qalej, ‘E kiyerqai? E endegyqai. E ijo segi angro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aqas nanji aqa anjam quietqab.’ ¹⁴ Degsi are qalsiqa aqa segi njiri qarinyonaq aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanji a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa inji inji kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiyyotosimqa wau endi iga na oqom.’ ¹⁵ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib wau qalaq osi gilsib dia qalnab moiyej.

“Deqa ningi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanji di kiyernjrqa? ¹⁶ E ningi mernjwai. A bosim nanji ñumsim moiyyotnjrqa. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanjo banq di uratetnjrimqa nanji na kamba taqatesqab.” Yesus na tamo ungasari nanji yawo anjam degsi minjrnaqa nanji qusib minjeb, “Wau taqato tamo nanji kumbra uge di yaib.”

¹⁷ Onaqa Yesus na nanji koqnjrsiqa minjrej, “Qotei aqa anjam bei nenjrenj di unu. Aqa damu ningi poingwo e? Anjam agiende, ‘Tal gereiyo qaji tamo nanji na tal ai arqsibqa uge

qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.’

18 Ningi quiy. Tamo ungasari ululonosis tal ai quraq aiqab qaji nangi di tal ai dena nanjo tanu ginjenyqas. Ariya tal ai di ulonosim tamo ungasari qudei nanjoq aisim jexamu ti tanu ti torei para-parainjrqsas.”

19 Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nangi ti yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nanjo jexamuq di une qametnjrej. Nangi degsib qalieosib deqa minjin oqetnjrnaqa Yesus ojqa mareb. Ariya nangi tamo ungasari nangi ulainjrsib deqa nangi Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

20 Ariya atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nangi ti Yesus koqyesoqneb. Osib endegsib are qaleb, “Iga tamo qudei qarijnjrnab nangi Yesus aqa areq gilsib gisanjosib anjam bei nenemyibqa a nangi tamo bole edegwas. Osim anjam gro-timqa iga qusim ojsim Rom nanjo gate aqa banq di atqom.” Nangi degsib are qalsibqa tamo qudei qarijnjrnab nangi Yesus aqa areq gileb. 21 Gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo ungasari nangi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjre-qnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nangi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nangi anjam bei minjrosaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nangi minjre-qnum. 22 Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e?

Ni kiyersi are qalonum?” ²³ Onaqa Yesus a nanngo areqalo uge di poiyoñaqa minjrej, ²⁴ “Niñgi meniñ silali bei osorbiy.” Degsi minjrnaqa nanği meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa nanği na minjeb, “Di Sisar aqa.” ²⁵ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa inği inği a qa olo yiy. Qotei aqa inği inği a qa olo yiy.” ²⁶ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa tulan prugugetosib mequmosib soqneb. Tamo unğasari nanngo nğamdamuq di nanği Yesus gisanıyib a anjam bei grotqa yonab ugeinjrej.

Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqab

²⁷ Onaqa Sadyusi tamo qudei nanği Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanği mareqñub, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai.” ²⁸ Deqa nanği bosib Yesus endegsib minjeb, “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nenğrenıyej, “Tamo bei a moiymıqa aqa nğauñ anğro saiıqoji soqnımqa aqa was bei na olo unğa qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa anğro nğambabtetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nenğrenıyej. ²⁹ Deqa ni que. Was 7 nanği soqneb. Nanngo was matu a unğa osiqa moiyej. A anğro saiıqoji. ³⁰ Onaqa aqa was yala na olo unğa qujai di osiqa a dego moiyej. A anğro saiıqoji. ³¹ Onaqa aqa was yala na olo unğa qobul di osiqa a dego moiyej. A anğro saiıqoji. Was 7 kalil nanği unğa qujai di osib moreñeb. Nanği anğro saiıqoji. ³² Nanği kalil moreñonabqa ariya bunuqna unğa di a dego moiyej. ³³ Deqa ni iga merge. Mondonı subq na tigelı batiamqa tamo kalil nanği subq na tigelabqa unğa di a yai aqa nğauñ

tiñtin sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanği uña qujai di eb.”

³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandamq endi tamo nanği uñateqñub. Uña nanği tamoteqñub. ³⁵ Ariya mondoñ tamo uñgasari Qotei na subq na tigelqa giltñjrej qaji nanği subq na tigelosibqa nanği tamotqasai. Nanği uñatqasai. ³⁶ Nanği lan angro bul laña sqab. Qotei na nanği subq na tigeltñjrimqa nanği aqa segi angro bole sqab. Deqa nanği olo moreñqa keresai. ³⁷ Niñgi quiy. Tamo nanği moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq endegsi nenğrenyej, ‘Ñam mariñ miligiq di puloñeqnaqa Qotei a ñam puloñq di sosiqa Moses metosiq minjej, “E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.” ’ ³⁸ Qotei na Moses degsi minjej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nanğo Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanğo Qotei. Deqa tamo kalil nanği Qotei aqa ñamgalaq di ñambile unub.”

³⁹⁻⁴⁰ Onaqa dal anjam qalie tamo nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği olo anjam bei nene-myqajqa ulaeb. Deqa nanği na minjeb, “O Qalie Tamo, ino anjam di bole.”

Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?

⁴¹ Onaqa Yesus a olo nanği endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nanği kiyaaqa mareqñub, ‘Kristus a Devit aqa ñiri?’ ⁴²⁻⁴³ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi louqa buk miligiq di Devit a anjam endegsi nenğrenyej, ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej, “Ni ijo bañ woq endi awo.”

Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanği elenşisiy ino sorgomq di atitqa ni na nanği taqatnjroqnam.” ’

44 Ningi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa njri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nanği kumbra uge uge yeqñub

45 Tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa anjam di queqñabqa a na aqa anğro nanği endegsi minjrej, 46 “Ningi dal anjam qalie tamo nanğo kumbra uge geregere tenemtoqniy. Nanği koro sawaq di tamo unğasari nanği na nanğo ñam soqtetnjrsib bañ ojetnjrqajqa deqa gara jugo olekokba jugoqñsib laqñub. Nanği Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq di sosibqa tamo ñam ti nanğo awo jaramq di awoqajqa tulañ areboleboleinjreñu. 47 Nanği uña qobul nanği gisañnjroqñsibqa nanğo tal ti inği inği ti laña yainjreñub. Osib tamo unğasari nanği na unjrsib nanğo ñam soqtetnjrqajqa deqa pailyo olekokba yeqñub. Deqa mondoñ Qotei na nanği awai tulañ ugedamu enjrqas.”

21

Uña qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

1 Yesus a atra tal miligiq di sosiqa ñam atej di ñoro tamo nanği boqñsib silali ato qaji kulumq di silali ateqñab unjroqnej. 2 Onaqa uña qobul bei ñoro tulañ saiqoji a dego bosiqqa meniñ silali kiñilala aiyel segi atej. Atnaqa Yesus na unsiqa aqa anğro nanği minjrej, 3 “E bole mernğwai. Uña qobul

endi a ñoro tulanj saiqoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nanġi bunjnrsiqa silali kobaquja atqo. ⁴ Ñoro tamo nanġi silali koba ti unub. Nanġi oto kiñala segi ateqnub. Ariya uña qobul endi a silali tulanj sai bole sai. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

Bunuqna jeu tamo nanġi na atra tal niñaqyqab

⁵ Onaqa Yesus aqa anġro qudei nanġi atra tal di koqyosibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Atra tal walato qaji meniñ di tulanj boledamu. Qotei atraiyqajqa inġi inġi ti meniñ ti turtosib atra tal endi walateb.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ⁶ “Atra tal ninġi unonub endi bunuqna jeu tamo nanġi na bosib tulanj niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segiseġiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

⁷ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi na kamba nemyeb, “O Qalie Tamo, bati gembu jeu tamo nanġi bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomoqo?’” ⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninġi geregere ñam atoqniy. Tamo qudei na ninġi gisanġo uge. Bunuqna gisanġo tamo gargekoba nanġi ijo ñam na boqnsib maroqnqab, ‘E Kristus.’ Qudei maroqnqab, ‘Kristus bqajqa bati agi jojomoqo.’ Degsib gisanosib maroqnibqa ninġi nanġi daurnjraib. ⁹ Bunuqna sawa bei bei qaji nanġi an na qotokobaoqnqab. Ninġi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’”

Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas.”

¹⁰ Yesus a nanği degsi minjrsiqa olo minjrej, “Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnqab. Mandor kokba qudei nanği dego tigelogsibqa mandor kokba qudei nanği qoto itnjroqnqab. ¹¹ Sawa bei beiq di mimin kokba ti ma uge ti mam ti inği saio bati brantelenqas. Lan goge di manwa bei bei brantognibqa tamo unğasari nanği unogsib ulaugetoqnqab.

¹² “Ariya kumbra kalil di brantosaisoqnimqa Juda nanği na bosib ninği jeutnğogsib ugeugeinğogsib ojelenoqnqab. Ojelenoqnib anjam pegiyo talq di ninği tigeltnğogsib tonto talq di breinğoqnqab. Osib ijo ñam ugetqa are qalogsib ninği joqogsib Rom nanço mandor ti nanço gate ti nanço ulatamuq di ninği tigeltnğoqnqab. ¹³ Yimqa gam dena ninği ijo anjam bole palontogsib nanği minjroqnqab. ¹⁴ Deqa ninği na kamba anjam kiye minjrçajqa deqa nami are koba qalaib. ¹⁵ E segi na nunço medabu sinğilatetnğosiy powo engitqa ninği kamba anjam minjroqnqab. Minjroqnibqa nanği nunço anjam di gotranıya yoqnib ugeinjroqnqas.

¹⁶ “Bati deqa nunço ai abu nanği ti nunço was nanği ti nunço len nanği ti nunço kadoi nanği ti tigelogsib ninği ojelenoqnib jeu tamo nanço banq di atelenoqnqab. Osib ninği qudei lunğognib morenoqnqab. ¹⁷ Ninği ijo ñam ejunub deqa tamo unğasari kalil nanği ninği qa tulan ugeoqnib jeutnğoqnqab. ¹⁸ Ariya Qotei na ninği geregere taqatnğoqnqas deqa ijo anğro bei padalqasai. Ninği

kalil bole sqab. Nungo gate banqa bei dego ugeqasai. ¹⁹ Deqa ningi gulbe di qoboioqnsib singila na tigelesoqniy. Sosib dena ningi nambile bole oqab.

Bunuqna qaja tamo nanqi Jerusalem qure niñaqyqab

²⁰ “Bunuqna qaja tamo nanqi bosib Jerusalem agutesqab. Agutesoqniy ningi unsibqa endegsib qalieqab, ‘Bole, Jerusalem padalqajqa bati brantqo.’ ²¹ Bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nanqi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. Tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanqi qure uratosib jaraiyoqujatebe. Tamo ungasari wauq di, gamq di unub qaji nanqi olo puluosib qureq baib. Nanqi torei dena jaraiyoqujatebe. ²² Bati deqa Qotei na tamo ungasari nanqo une qa kambatnjrougetqas. Yimqa aqa anjam kalil nami nenqrenyeb qaji di aqa damu brantqas. ²³ O aiyoy! Bati deqa Qotei aqa minjin Judia nanqoq aiyimqa gulbe tulan kobaquja nanqo mandamq di brantqas. Deqa unja guman ti unja anqro mom ti nanqi jaraiyo banqioqnsib gulbe gargekoba oqngab. ²⁴ Jeu tamo nanqi bosib Judia nanqi serie na nunoqniy morenoqngab. Osib qudei ojelenosib joqsib sawa bei beiq di uratnjroqngab. Tamo Judia sai nanqi bosib Jerusalem tulan niñaqyosib singila na taqatesqab. Taqatesoqniy bati Qotei a nami giltej qaji di kereamqa a na nanqi olo taqal breinjrqas.

Tamo Anqro a singila ti rian ti lanbiq na mandamq aiqas

²⁵ “Bati deqa sen ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanqi ululonjosib mandamq

aiyelenqab. Yuwal dego korkortosim anjam atoqnqas. Yimqa sawa bei bei qaji nanqi quoqnib areqalo niñaqyetnjroqnmqa nanqi tulan ulaugetoqnqab. ²⁶ Lan goge di ingi ingi kalil renjin'yelenamqa tamo ungasari nanqi unsib maroqnqab, 'Bole, gulbe oqa batiqo.' Nanqi degsib maroqnsib ulaugetoqnsib nam eririqnjroqnqas. ²⁷ Bati deqa e Tamo Angro singila ti rian koba ti lanbiq na mandamq aiyocnit tamo ungasari nanqi tarosib e nubqab. ²⁸ Kumbra kalil di brantqa utru atoqnmqa ninqi ulaaib. Ninqi tigelosib tarosib nam atoqniy. Di kiyaaqa? Qotei na ninqi awainjim ninqi bole sqajqa bati jojomqo deqa."

Ninqi qura qa yawo anjam dena poingem

²⁹ Osiqa Yesus a yawo anjam endegsi minjrej, "Ninqi qura ti nam kalil ti unjriy. ³⁰ Nam banqa qalsim olo ñalguyoqnmqa ninqi unsib qalieqab, 'Sej aqa bati jojomqo.' ³¹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim merngonum qaji endi brantimqa ninqi unsib endegsib qalieoiy, 'Bole, Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqajqa bati jojomqo.'

³² "E bole merngwai. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanqi kalil morenosaisoqnibqa kumbra kalil e ubtosim merngonum qaji endi brantelenqas. ³³ Lan ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai."

Ninqi geregere nam atsib soqniye

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, "Ninqi geregere nam atsib soqniy. Ninqi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Nungo segi jejamu qa ingi ingi qa areqalo kobaiyoqnaib. Aliem urur bel qaleqnu dego kere

bati uge di bosim ningi pruoqtngo uge. ³⁵ Od, bati uge di bosim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngoq di brantoqujatqas. ³⁶ Deqa ningi gaigai nam atoqnsib Qotei pailyoqnsib soqniy. Yimqa Qotei a singila engoqnimqa kumbra kalil brantelenqas qaji di ningi na britosib e Tamo Angro ijo ulatamuq di tigelesqab.” Yesus a degsi marej.

³⁷ Bati gaigai qanam Yesus a atra tal miligiq di sosiqa tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qoloeqnaqa a olo qure uratoqnsiqa mana nam Oliv di neioqnej. ³⁸ Tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa anjam quqwa maroqnsib nobqolo amburu tigeloqnsibqa atra tal miligiq giloneb.

22

Judas a Yesus osim jeu tamo nanngo banq di atqas

¹ Onaqa Juda nanngo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa nam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq di padalqa laqnabqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. ² Yori bati jojomonaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus qalsib moyotqajqa gam namoqneb. Di kiyaaqa? Nanngi tamo ungasari nanngi ulainjreb deqa.

³ Onaqa Satan a Judas aqa miligiq aiyej. Judas aqa nam bei Iskariot. A dego Yesus aqa angro 12 nanngi deqaji bei. ⁴ Satan a Judas aqa miligiq aisiq walawalaiyonaqa tigelosiqqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanngi ti nanngoq gilsiqqa minjrej, “E Yesus osiy nunngo banq di atqai.” ⁵ Degsi

minjrnaqa nanği areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga ni silali emqom.” ⁶ Degsi minjnabqa a nango anjam di qusiqa minjrej, “Di kere.” Osiqa Judas a gilsiq a na Yesus osim nanqo banq di atqajqa gam nřamoqnej. A are qalej, “Yesus a tamo unqasari nanği uratnjrsim a segi soqnimqa e na osiy Juda tamo kokba nanqo banq di atqai.”

Pita Jon wo nanği yori bati aqa ingi ingi gereiyeb

⁷ Onaqa Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nanği endegsi minjrej, “Ninği kaja du du nanği nřumelenosib siranmeq di lej liyibqa e na unsiy ninği uratngwai. E ninği padaltngwasai.” Qotei a nami Israel nanği degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda nanği mareb, “Iga kaja du du nanği nřumelenosim Qotei atraiyqom.” ⁸ Onaqa bati deqa Yesus na Pita Jon wo nanği minjrej, “Bini yori bati koba. Deqa ninği aiyel aisib gago ingi ingi gereiyetgibqa iga koba na ingi uyqom.” ⁹ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia ingi ingi gereiyqom?” ¹⁰⁻¹¹ Onaqa Yesus na nanği aiyel qarinjrsiqa minjrej, “Ninği aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboyosim giloqnim gamq di itosib dauryiy. Ninği a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo angro nanği koba na awoosim yori bati aqa ingi uyqajqa warum a qabi unu?” ’ ¹² Ninği degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di ninği osorngwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti ateleneb unu. Ninği aiyel aisib warum dia gago

inġi inġi gereiyelenjoiy.” ¹³ Onaqa nanġi aiyel aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa inġi inġi kalil gereiyelenġeb.

Yesus na aqa anġro nanġi bem ti wain ti anainjrej

¹⁴ Onaqa inġi uyqa bati brantonaha Yesus aqa anjam maro tamo nanġi ti koba na awoosib inġi uyoqneġ. ¹⁵ Nanġi inġi uyoqnsibqa Yesus na nanġi endegsi minjrej, “E jaqatinġ osaiunum. Deqa e ninġi koba na awoosim yori bati aqa inġi uyqajqa tulaġ areboleboleibqo. ¹⁶ E ninġi mernġwai. E inġi endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondoġ Qotei na ninġi taqatġgosim a nuġgo Mandor Koba soqnimqa inġi endi aqa utru e na geregere babtosiġ olo uyqai.”

¹⁷ Osiqa a wain osiq gambanġ di bilentosiqha Qotei pailyosiqa aqa anġro nanġi endegsi minjrej, “Ninġi wain gambanġ endi osib uyiy. ¹⁸ E ninġi mernġwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondoġ Qotei na ninġi taqatġgosim a nuġgo Mandor Koba soqnimqa e olo uyqai.” ¹⁹ Osiqa Yesus a olo Qotei pailyosiqa bem osiq ġinġenġosiqa nanġi enjrsiqha minjrej, “Endi ijo jejamu. E ninġi aqaryainġwa osim deqa enġonum. Deqa ninġi osib uyiy. Bunuqna ninġi ġaġai uyoqnsib e qa are qaloqniġ.” ²⁰ Onaqa nanġi bem uynabqa Yesus na olo wain gambanġ osiq Qotei pailyosiqa minjrej, “Wain gambanġ endi ijo leġ. Nuġgo une kobotqajqa deqa ijo leġ aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiġej qaji di sinġilatqas. ²¹ Ariya ninġi quiy. Ijo anġro bei na e osim tamo qudei nanġo banġ di atqas. Anġro di aġi iġa koba na endego awoosim inġi uyeqnum. ²² E Tamo Anġro. Deqa Qotei na

nami merbej, ‘Ni moiqam.’ A degsi merbej deqa e aqa anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanngo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas.” ²³ Yesus na aqa angro nanngi degsi minjrnaq qusibqa segi segi maroqneb, “Angro yai a kumbra di yqas?”

Yesus aqa angro nanngi njirinosisib anjam na qotoqneb

²⁴ Onaqa Yesus aqa angro nanngi segi segi njirinosisib yai a angro kalil bunjrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ²⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandor kokba sawa sawa kalil taqateqnub qaji nanngi njirin na sawa taqateqnub. Yeqnab tamo ungasari nanngi na nanngo ñam soqtoqnsib mareqnub, ‘Nanngi sawa taqato tamo bole.’” ²⁶ Ariya kumbra di nunngoq di saiq. Nunngo ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati tamo lanaj bul soqnem. Osim a tamo kobaquja sqas. Nunngo ambleq di angro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunngo wau tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas. ²⁷ Ningi are qaliy. Tamo yai a tamo kobaquja? Tamo awoosiq ingi uyeqnu a kiyo? Tamo wauosiq ingi suweiyeqnu a kiyo? Tamo agi awoosiq ingi uyeqnu qaji a tamo kobaquja. Ariya ijo kumbra degsi sosai. E nunngo ambleq endi sosim ningi wauetngeqnum.

²⁸ “O ijo angro, e gulbe qoboieqnam ningi e uratbosaieqnub. Ningi e beterbeqnub. ²⁹ Ijo Abu na e Mandor Koba atej dego kere e kamba ningi mandor atelenqai. ³⁰ Osiy mondon e nunngo Mandor Koba sosiy ningi koba na ingi ti ya ti uyoqnqom. Yimqa ningi awo jaram kokbaq di

awoosib Jekop aqa angro 12 nanngo moma kalil nanngi taqatnjroqnqab.”

Pita a gisañoqalubtosim marqas, “E Yesus qaliesai”

³¹ Osıqa Yesus a olo marej, “O ijo angro kalil Saimon ombla niŋgi quiy. Satan na niŋgi uneq waiŋgwa marqo. Niŋgi siŋgila na tigelesosib e daurbqab kiyo e uratbosib jaraiqab kiyo di Satan a nuŋgo areqalo tenemtosim qalieqajqa deqa niŋgi uneq waiŋgwa marqo. Agi tamo nanngi bem sum ñoqoryoqnsib damu eleŋeqnub dego kere. ³² O Pita, e ni qa gaigai endegsim pailyeqnum, ‘O Abu, ni na Pita aqa areqalo siŋgilatetimqa a e uratbqasai.’ E ni qa degsim pailyeqnum. Bole, ni mati ulonqam. Ariya bunuqna ni olo are bulyosim ijoq bqam. Bosim ino was nanngi siŋgilatnjroqnqam.”

³³ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni na marimqa aqo ombla tonto talq aisim moreŋqom. E ulaqasai.” ³⁴ Onaqa Yesus na minjej, “O Pita, ni que. Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ”

Yesus aqa angro nanngi silali ti qaquŋ ti sebru ti oqab

³⁵ Osıqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi minjrej, “E niŋgi nami qariŋgosim merngem, ‘Niŋgi gilsib ijo anjam mare mare laqniy. Niŋgi silali ti gilaib. Nuŋgo qaquŋ aib. Siŋga taqal jigaib.’ Degsi merngonamqa niŋgi iŋgi bei qa truqueb e?” Onaqa nanngi na minjeb, “Sai. Iga iŋgi bei qa truquosai.” ³⁶ Onaqa a na minjrej, “Ariya bini e anjam di beltosiy olo endegsi merngwai. Nuŋgo silali bei soqnim oiy. Nuŋgo qaquŋ bei soqnim di dego oiy. Niŋgi sebru saiamqa nuŋgo gara jugo bei

qariņyosib silali osib dena sebru awaiyiy. ³⁷ E niņgi mernġwai. Anjam e qa nami nenġrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, “Tamo unġasari naņgi marqab, “Kristus a une tamo.” ’ ” ³⁸ Onaqa Yesus aqa anġro naņgi na minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Iga sebru aiyel ejunum.” Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere.”

Yesus a Oliv manaq oqsıq dia Qotei pailyej

³⁹ Yesus aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosıqa Jerusalem uratosıq Oliv manaq oqej. Aqa anġro naņgi dego a dauryosib oqeb. ⁴⁰ Oqsıb nañu agu beiq di brantosib Yesus na aqa anġro naņgi minjrej, “Niņgi endegsib pailiy, ‘O Abu, gulbe bei na iga uneq waigaiq.’ ” ⁴¹ Yesus a degsi minjrısqı naņgi uratnrısqı kiñala sasalej. Tamo bei na meniņ waiyim isaq yala gilqas dego kere a sasalosıqa siņga pulutosıq Qotei pailyej. ⁴² A endegsi pailyej, “O Abu, ni marımqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unġum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴³⁻⁴⁴ Yesus a degsi siņgila na Qotei pailyoqnsıqa a are tulaņ gulbekobaiyej. Onaqa a ñeskobaiyosıqa aqa ñes leņ ti mandamq aıyoqnej. Bati deqa laņ anġro bei aısqı Yesus taqyosıqa siņgilatej. ⁴⁵⁻⁴⁶ Yesus a pailyo koboonaqa a olo tigelosıqa aqa anġro naņgo areq aısqı ñam atej di naņgi are gulbe na ñerenesonab unjrej. Unjrnaqa minjrej, “Niņgi kıyaqa ñerenejunub? Niņgi tigelosib Qotei pailyoqniy. Yim gulbe bei nuņgoq bqas di gulbe dena niņgi uneq waiņwasai.”

Judas a Yesus osıq jeu tamo naņgo baņq di atej

⁴⁷ Yesus a anjam degsi mareqnaqa aqa angro 12 nanği deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanği joqsıqa Yesus aqa areq di branteb. Brantonabqa Judas a Yesus aqa areq bosiq kundoqyej. ⁴⁸ Kundoqyonaaqa minnej, “O Judas, e Tamo Angro. Tamo nanği endi e ojqajqa deqa ni na e kundoqbonum e?”

⁴⁹ Onaqa tamo nanği di Yesus ojqa laqnabqa aqa angro nanği unsibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga gago sebru osim tamo nanği di ñumnam moreñqab.” ⁵⁰ Degsi minjsibqa aqa angro bei na aqa sebru osıqa atra tamo gate aqa kanğal tamo bei gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosıqa dabkala wo segi gentetej. ⁵¹ Onaqa Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Kumbra degyaib. Uratiy.” Degsi minjrısqıqa tamo di aqa dabkala ojnaqa olo boleej.

⁵² Onaqa Yesus na atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanği ti Juda gate nanği ti minjrej, “E leñ ojo tamo unum deqa kiyo niñgi sebru ti torom ti elenjosib e ojqa bonub e? ⁵³ E bati gaigai atra tal miligiq di niñgi koba na soqnem. Bati deqa niñgi yala bañ waiyosib e ojosai. Ariya bati uge nunğoq di brantqo deqa niñgi e ojonub. Endego ambru aqa siñgila agi brantqo.”

Pita a marej, “E Yesus qaliesai”

⁵⁴⁻⁵⁵ Onaqa nanği Yesus ojsib walwelosib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Nanği Yesus osi gileqnaabqa Pita a kiñala isa isaq na nanği daurnjrısqı gilej. Gilsıqa atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosıqa qaja tamo qudei nanği tal meq di ñam tunğuyosib awesonabqa bosiq nanği

koba na ɲam yoroqnej. ⁵⁶ Pita a ɲamyuwo areq di awesonaqa kanƷal uɲa bei na unsiqa koqyosiq qaja tamo naɲgi minjrej, “Tamo endi Yesus ombla soqneb.” ⁵⁷ Onaqa Pita a saidosiq minjej, “Uɲa, e tamo di qaliesai.” ⁵⁸ Sokiñalayonaq tamo bei na olo Pita unsiqa minjej, “Ni dego Yesus aqa aɲgro bei.” Onaqa Pita na minjej, “E aqa aɲgro sai.” ⁵⁹ Olo kiñala soboleiyonaq tamo bei na Pita koqyosiq siɲgila na marej, “Tamo endi a dego Galili qaji tamo. Deqa e qalieonum, a Yesus ombla soqneb.” ⁶⁰ Onaqa Pita na minjej, “Ni anjam maronum di e poibosai bole sai.” Degsi minjnaqa tuwe anjamej. ⁶¹⁻⁶² Tuwe anjamonaga Tamo Koba a bulosiqqa Pita koqyej. Koqyonaqa anjam nami Yesus na minjej qaji, “Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisaɲoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ ” anjam deqa olo are qalsiqqa poiyoonaqa tal qalaq gilsiqqa tulaɲ akamugetej.

NanƷi na Yesus misiliɲyoqnsib baɲ na qaloqneb

⁶³ Tamo Yesus ojeb qaji nanƷi a misiliɲyoqnsibqa baɲ na qaloqneb. ⁶⁴ Qaloqnsibqa aqa ɲamdamu gara na qosetosib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” ⁶⁵ Degsib minjoqnsib olo misiliɲ anjam gargekoba minjoqneb.

Yesus a Juda tamo kokba nanƷo ulatamuq di tigelej

⁶⁶ Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda gate nanƷi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanƷi ti koroosib Yesus osib tigeltosib nenemyeb, ⁶⁷ “Ni Kristus amqa geregere merge.” Onaqa a na minjrej, “E kamba anjam mernƷwai di niɲgi ijo anjam quetbqasai. ⁶⁸ E anjam bei nenemƷwai di

ningi olo anjam merbqasai. ⁶⁹ Deqa e ningi endegsi merngwai. E Tamo Anjro. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesqai.”

⁷⁰ Yesus a nanngi degsi minjrnaqa nanngi na minjeb, “Deqa ni Qotei aqa Njiri e?” Onaqa a na minjrej, “Od. Anjam ningi maronub di kere.” ⁷¹ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusib tulan minjin oqetnjrnaqa segi segi maroqneb, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaga tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?”

23

Juda tamo kokba nanngi Yesus osib Pailat aqa ulatamuq di tigeltob

¹ Juda tamo kokba nanngi degsib marsibqa Yesus osi gilsib Rom nanngo gate Pailat aqa ulatamuq di tigeltob. ² Tigeltosib Pailat minjeb, “Iga Yesus uneqnum, a na Juda tamo ungasari nanngi kumbra ugeq breinjreqnu. Osiqa nanngi mandor koba Sisar takis yqajqa saidnjroqnsiqa minjreqnu, ‘E segi nunngo Mandor Koba. E segi Kristus.’” Juda tamo kokba nanngi degsib Yesus aqa jejamuq di une qametob. ³ Onaqa Pailat a nanngo anjam di qusiqa Yesus nenemyej, “Ni Juda nanngo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minnej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti tamo ungasari kalil nanngi ti minjrej, “E segi are qalonum, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” ⁵ Degsi minjrnaqa nanngi na kamba minjeb, “Yesus a tamo ungasari nanngi kumbra uge dauryqajqa are tigeltetnjreqnu. Agi a Galili sawaq di aqa wau utru

atsıqı dena Judia sawaq aisiq qure qure kalilq di walweloqnsıqı dena bosiq gago qure endia dego kumbra degyeqnu.”

Pailat na Yesus qarınƣonaqa Herot aqaq gilej

⁶ Onaqa Pailat a naŋgo anjam di qusiqa nenemnjrej, “Yesus a Galili qaji tamo e?” ⁷ Degsi nenemnjrnaqa naŋgi na minjeb, “Od, a Galili qaji tamo.” Onaqa Pailat a naŋgo anjam di qusiqa minjrej, “Mandor Herot a Galili sawa taqatejunu. Bini a Jerusalem endi unu. Deqa e Yesus qarınƣıtqa a Herot aqaq gilemqa a kamba Yesus aqa anjam quqwas.” Degsi minjrsıqa Yesus qarınƣonaqa Herot aqaq gilej.

⁸ Herot a nami Yesus qa anjam quoqnej deqa a Yesus itqajqa arearetoqnej. Yesus a bosim Herot aqa ulatamuq di maŋwa bei yim unqajqa deqa are qaloqnej. Deqa a Yesus aqa ulatamu unsiqa tulaŋ areboleboleiyej. ⁹ Onaqa a na Yesus anjam gargəkoba nenemyoqnej. Nenemyeqnaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. A torei mequmesoqnej. ¹⁰ Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naŋgi ti bosib Herot aqa ulatamuq di tigelosib Yesus aqa jejamuq di une gargəkoba qamelenoqneb. ¹¹ Onaqa Herot aqa qaja tamo qudei naŋgi ti Yesus tulaŋ ugeugeiyosib misilınyoqneb. Osib gara jugo olekoba mandor kokba naŋgi gaigai jigeqnu deqaji bei osib jigetosib qarınƣonab olo Pailat aqaq aiyej. ¹² Bati qujai deqa Herot Pailat wo naŋgi jeu turyeb. Nami naŋgi ombla jeu soqneb.

Pailat a marej, “Niŋgi Yesus a ŋamburbasq di qamiy”

13-14 Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti tamo unğasari kalil nanği ti metnjr-naqa aqa areq bosib koroonaqqa endegsi minjrej, “Niği Yesus osib ijo areq di tigeltosib merbonub, ‘Tamo endi a tamo unğasari nanği kumbra ugeq breinjreqnu.’ Merbonubqa e segi Yesus geregere nenemyonum niği quonub. Une kalil niği aqa jejamuq di qameqnuq qaji di e quonum ugeibqo. E aqa jejamuq di une bei itosai. ¹⁵ Herot a dego Yesus aqa jejamuq di une bei itosai. Deqa a na Yesus olo qarinyoqqa ijoq bqo. Deqa niği quiy. Niği Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a laņa moyotqa keresai. ¹⁶⁻¹⁷ Deqa e ijo qaja tamo nanği minjrit nanği bu toqon na kumbainyosib a uratib gilqas.”

18 Onaqa tamo unğasari kalil nanği Pailat aqa anjam di qusibqa nanği tulaņ murqumyosib minjeb, “Ni Yesus urataim. Ni a moyotime. Osim Barabas oqeq atsim iga ege.” ¹⁹ Barabas a nami tamo qudei nanği joqsıqa Rom nanği ti qotsib tamo qudei ñumeb deqa qaja tamo nanği Barabas osib tonto talq di waiyeb. ²⁰ Ariya Pailat a Yesus uratim oqedqajqa are soqnej deqa a na tamo unğasari nanği olo minjrej, “Niği marib e Yesus uratit gilqas.” ²¹ Onaqa nanği olo tulaņ murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus urataim. Ni a ñamburbasq di qame! Ni a ñamburbasq di qame!” ²² Onaqa olo minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moyqas? A une kiye yej deqa a ñamburbasq di qamqai? Niği Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a laņa moyotqa keresai. Deqa e ijo qaja tamo nanği minjrit nanği bu toqon na kumbainyosib a uratib

gilqas.” ²³⁻²⁴ Onaqa tamo unqasari nanqi olo tulan murqumyoqnsib singila na Pailat saidyoqnsibqa wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus namburbasq di qame!” Degsib singila na Pailat minjeqnab nanqo anjam dena Pailat aqa anjam qalotoqnej. Deqa a nanqo anjam di dauryosiqqa minjrej, “Di kere. Unqum. E na ijo qaja tamo nanqi minjrit Yesus osi gilsib namburbasq di qamib moiqas.” ²⁵ Degsi minjrsiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanqi enjrej. Osiqa tamo unqasari nanqo areqalo dauryosiqqa Yesus osiqa qaja tamo nanqo banq di atnaqa nanqi na aqa qawarq di aqa segi namburbas atetosib a osib gileb.

Nanqi Yesus osib namburbasq di qameb

²⁶ Nanqi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena namburbas yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboyosiqqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji.

²⁷ Tamo unqasari tulan gargekoba nanqi Yesus gam na dauryosib giloqneb. Giloqnsibqa nanqo ambleq di unqa qudei nanqi are tulan gulbein-jrnaqa Yesus qa akamoqnsib lou ti giloqneb.

²⁸ Gileqnabqa Yesus a qusiqa bulosiqqa nanqi minjrej, “O Jerusalem unqasari, ningi e qa akamaib. Ningi nunqo anqro nanqi qa ti ningi segi qa ti akamoiy. ²⁹ Ningi quiy. Bati bei brantimqa tamo nanqi endegsib marqab, ‘Unqa nanqo miligi ugeej qaji nanqi ti unqa anqrotosaieqnub qaji nanqi ti areboleboleinjrqa. Unqa anqro munqum anain-jrosaieqnub qaji nanqi dego areboleboleinjrqa.’

Tamo nanği degsib marqab. ³⁰ Osib mana nanği minjrqab, ‘Ninği bosib iga kabutgosib ulitgiy.’ ³¹ O unğasari, e nam gesgi bul. Tamo nanği na e kumbra uge ebeqnub. Tamo nanği di nam moiyo bul. Deqa kumbra tulanğ ugedamu nanğoq di brantqas.”

³² Bajinğ tamo aiyel dego namburbasq di ñumib morenqajqa marsib Yesus koba na joqsib giloqneb. ³³ Nanği giloqnsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di brantosib dia Yesus namburbasq di qameb. Qamsib bajinğ tamo aiyel nanği dego namburbasq di ñumeb. Bei Yesus aqa banğ woq di qameb. Bei Yesus aqa banğ qonanğ di qameb. ³⁴ Yesus a namburbas goge di sosiqa a endegsi pai-lyej, “O Abu, ni na tamo nanği e gaintbonub qaji nanğo une di kobotime. Nanği une yonub di nanği qaliesai.” Bati deqa qaja tamo nanği Yesus aqa gara elenqa marsib gilteleneb. Osib meniñ silali alaneb. Tamo yai aqa meniñ na bunjrqas di a na gara oqas. Degsib marsib meniñ silali alanosib gara eleneb.

³⁵ Onaqa tamo unğasari kalil nanği tigelesosib Yesus koqyeqnabqa Juda gate nanği na Yesus misilinjoqnsib endegsib maroqneb, “A na tamo unğasari nanği aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A maroqnej, ‘E Qotei aqa Kristus. A na e giltbej.’ Anjam di boleamqa a na aqa segi jejamu aqaryaiyosim namburbas uratosim mandamq aiyem.” ³⁶⁻³⁷ Qaja tamo nanği dego Yesus degsib misilinjoqneb. Osib aqa areq gilsib wain isa koba anaiyosib minjeb, “Ni Juda nanğo Mandor Koba boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim namburbas urat.”

³⁸ Osib namburbas mutu gogeq di anjam endegsib nengrenyeb, “Tamo endi a Juda nanngo Mandor Koba.”

³⁹ Onaqa bajin tamo bei namburbasq di gameb qaji a na Yesus misilinyosiq minjej, “Ni Kristus amqa ni ino segi jejamu aqaryayosim aqo aiyel dego aqaryaige.” ⁴⁰ Onaqa bajin tamo bei na aqa anjam di qusiq nirinatosiq minjej, “Gulbe Yesus a oqo endi ni dego onum. Deqa ni kiyaga Qotei ulaiyosai? ⁴¹ Aqo aiyel une tamo. Deqa iga kere morenqom. Ariya Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” ⁴² Osiq Yesus minjej, “O Yesus, mondon ni olo bosim Mandor Koba sosimqa ni e qa are qal-sim e ame.” ⁴³ Onaqa Yesus na minjej, “Bini qujai ni e ombla lan qureq di sqom. E bole mermonum.”

Yesus a moiyej

⁴⁴⁻⁴⁵ Qanam jige sen bati 12 onaqa sawa kalil tulan ambruosi sonaq gilsiq sen bati 3 onaq bilaqtej. Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiq aisiq poaiyelej.

⁴⁶ Onaqa Yesus a tulan lelenosiq marej, “O Abu, e na ijo qunun osim ino banq di atonum.” Degsi marsiq mondor titosiq moiyej.

⁴⁷ Onaqa qaja tamo nanngo gate a Yesus degsi mondor titosiq moiyej di unsiq Qotei aqa nam soqtosiq marej, “Bole, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.”

⁴⁸ Onaqa tamo ungasari kalil Yesus unqa beleneb qaji nanqi dego Yesus degsi moiyej di unsibqa a qa are tulan gulbejnnaqa are soqonyeb. Osib jaraiyosib nanngo segi segi talq gileleneb.

⁴⁹ Yesus aqa kadoi kalil nanği ti unğasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawa uratosib Jerusalem beleneb qaji nanği ti isaq di tigelesosibqa Yesus a namburbasq di gainosiq moinaq koqyoqneb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁰ Tamo bei aqa ñam Josep a soqnej. A Juda nanço gate bei. A Arimatea qure qaji. Arimatea a Judia sawaq di unu. Josep a tamo bolequja. Aqa kumbra tulañ boledamu. ⁵¹ A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tariñoqnsiq soqnej. Juda gate kokba nanği Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb bati deqa Josep a nanği koba na anjam qososai. A nanço anjam di uratoqnej. ⁵² Tamo di a Pailat aqa areq bosiq nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” ⁵³ Onaqa Pailat na odyonaqa gilsiq Yesus aqa jejamu namburbasq dena osiq gara qat na dalaosiq osi gilsiq sub bei nami meniñ miligiq di gereiyeb qaji dia atej. Sub di bunuj. Sub dia nami tamo bei jugosaiqneb. ⁵⁴ Juda nanço yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inği inği kalil gereiyosib atnab soqnej.

⁵⁵ Bati di unğasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawaq dena beleneb qaji nanği Josep koba na subq gileb. Gilsib Josep na Yesus subq atnaq uneb. ⁵⁶ Unsib olo puluosib nanço talq aisib nam so aqa ya quleq tulañ boledamu di gereiyosib atnab soqnej. Nam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa marsib deqa gereiyeb. Onaqa yori bati

brantonaqa nanġi Qotei aqa dal anjam dauryosib wau getentosib aqaratosib soqneb.

24

Yesus a olo subq na tigelej

¹Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru uŋgasari nanġi olo tigelosib ŋam so aqa ya quleq boledamu nami gereiyeb qaji di osib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq gileb. ²Nanġi gilsib ŋam ateb di meniŋ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di waqosiq taqal di sonaq uneb. ³Unsib sub miligiq aiyeb di nanġi Tamo Koba Yesus aqa jejamu unosai. ⁴⁻⁵Deqa nanġi are tulaŋ kobainjrej. Onaqa tamo aiyel nanġi brantosib uŋgasari nanġo areq di tigelesonab unjrsib tulaŋ ulaugetosib turuosib mandamq di ŋam queb. Tamo aiyel di nanġo gara tulaŋ minjalo. Onaqa nanġi na uŋgasari nanġi minjreb, “Niŋgi kiyaaqa tamo moiyo sawaq endi tamo ŋambile unu qaji a qa ŋameqnub? ⁶Yesus a endi sosai. A olo subq na tigelqo. Nami a Galili sawaq di sosiqa bati deqa a na niŋgi endegsi merŋej, ‘E olo subq na tigelqai.’ Niŋgi aqa anjam deqa olo are walŋwo kiyo? ⁷Agi a niŋgi endegsi merŋej, ‘E Tamo Anġro ojsibqa une tamo nanġo baŋq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’ ”

⁸⁻⁹Onaqa uŋgasari nanġi Yesus aqa anjam deqa olo are qalsibqa subq dena puluosib aisib anjam kalil tamo aiyel na minjreb qaji di Yesus aqa anġro 11 nanġi tamo qudei ti sainjreb. ¹⁰Uŋa bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Bei Joana. Bei Maria. A Jems aqa ai. Uŋgasari qudei dego tamo

aiyel nanngo anjam di qusib aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanngi sainjreb. ¹¹ Sainjrnab qunab ugeinjrnaq mareb, “Unngasari nanngo anjam di lanja sa anjam.” ¹² Onaqa Pita a tigelosiq urur ti gilsiq sub miligiq di tirosiq nam atej di Yesus dalaeb qaji gara di segi sonaq unej. Unsiqa olo puluosiq aqa talq aisiq kumbra deqa are koba qaloqnej.

Yesus aqa angoro aiyel nanngi Emeus gamq di Yesus tureb

¹³ Bati qujai deqa Yesus aqa angoro aiyel nanngi Jerusalem uratosib qure bei aqa nam Emeus deq giloqneb. Jerusalem dena tigelosib Emeus qureq gilqajqa kiñala isaq 11 kilomita dego. ¹⁴ Nanngi aiyel giloqnsibqa kumbra kalil jeu tamo nanngi na Yesus yoqneb qaji deqa ombla maroqnsib giloqneb. ¹⁵ Gileqnabqa Yesus a segi nanngoq di brantosiqa nanngi koba na walwelosib giloqneb. ¹⁶ Nanngi Yesus uneb ariya nanngi a qa poinjrosai.

¹⁷ Deqa a na nanngi aiyel endegsi nenemnjurej, “Ninggi anjam kiye maroqnsib gileqnub?” Degsi nenemnjrnaqa nanngi tigeleb. Yesus a moiyej deqa nanngi aiyel ulatamu tulan ugeinjrej. ¹⁸ Onaqa bei aqa nam Kliopas a na kamba Yesus minnej, “Tamo gargekoba nanngi Jerusalem endi unub. Ni segi kiyu kumbra brantej qaji deqa qaliesai?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba nenemnjurej, “Kumbra kiye brantej?”

Onaqa nanngi aiyel na minjeb, “Kumbra kalil Nasaret tamo Yesus aqaq di brantej qaji iga deqa mareqnum. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole soqnej. A Qotei ti tamo unngasari kalil ti nanngo namdamuq di manwa kokba yoqnej. Osiqa anjam

siŋgila ti dego maroqnej. ²⁰ Ariya a kumbra degye-qnaqa gago gate nanġi ti atra tamo kokba ti nanġi na a ojsib Rom nanġo baŋq di ateb. Atnabqa nanġi na a osib tigeltosib minjeb, ‘Ni une tamo. Deqa ni moiqam.’ Degsib minjsib a osib ŋamburbasq di qalnab moiyej. ²¹ Iga are qalem, ‘Yesus a na qujai iga Israel tamo ŋgasari awaigim iga bole sqom.’

“Anjam bei dego unu. Yesus a moiyej bati qalub gilqo. ²²⁻²³ Yqoqa nobqolo ambbru gago ŋgasari qudei nanġi Yesus aqa subq gilonub nanġi aqa jejamu unosai. Dena puluosib bosib iga mergonub, ‘Iga subq di lan anġro qudei unjronumqa nanġi na mergonub, “Yesus a subq na tigelqo. Deqa a ŋambile unu.” ’ Ŋgasari nanġi na iga degsi mergonubqa iga tulan prugugetonum. ²⁴ Tamo qudei nanġi iga koba na sonam nanġi dego subq gilonub. Gilsib kumbra kalil ŋgasari nanġi na unsib saigonub qaji di unonub. Ariya nanġi Yesus aqa jejamu unosai.”

²⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nuŋgo areqalo tulan truquingwo. Qotei aqa medabu o tamo nanġo anjam nami maroqneb qaji di ninġi poiŋgosai. ²⁶ Anjam agiende. Kristus a jaqatin koba osim moisim lan qureq oqimqa Qotei na ñam kobaquja yqas.” ²⁷ Osiqa Yesus a segi qa anjam kalil nengrenq di so qaji di nanġi sainjrej. A Qotei aqa medabu o tamo kalil nanġi Moses ombla nanġo anjam nengrenq di so qaji dena utru atsiq anjam geregere plaltosiq minjroqnej.

²⁸⁻²⁹ Ariya nanġi qalub koba na walwelosib qure nanġi gilqa mareb qaji di jojomyosib Yesus a nanġi uratnjrsim gam bei dauryqa laqnaqa nanġi aiyel

na saidyosib minjeb, “Ni iga uratgaim. Qoloqas. Deqa ni iga koba na sqom.” Degsi minjnabqa a nanği aiyel daurnjrsiqa nanġo tal gogetosib koba na soqneb. ³⁰ Sosib awoosib inġi uyoqnsib Yesus a bem osiq Qotei pailyosiqa bem ġinġenyosiqa nanġi aiyel anainjrej. ³¹ Anainjrnaqa bati deqa nanġi Yesus qa poinjrnaqa mareb, “Bole, tamo endi Yesus.” Degsib marnabqa Yesus a nanġo ambleq na loumosiq ulaņej. ³² Ulaņonaq nanġi mareb, “Bole, aqo aiyel gamq di walweleqnamqa Yesus a Qotei aqa anjam nenġrenq di so qaji di aqa utru geregere plaltosiq mergeqnaqa iga quoqnsim tulaņ arearetgoqnaġ.”

³³ Nanġi aiyel degsib marsib bati qujai deqa nanġi tigelosib olo puluosib Jerusalem aisib Yesus aqa anġro 11 nanġi tamo qudei ti koroesonab itnjreb. ³⁴ Onaqa nanġi na nanġi aiyel endegsib minjreb, “Tamo Koba a bole subq na tigelqo. Aġi a subq na tigelosiq Saimon aqaq di brantqoqa a bole unqo.” ³⁵ Degsib minjrnabqa nanġi aiyel kamba anjam kalil gamq di Yesus na minjrej qaji deqa ti a na bem ġinġenyosiq anainjrnaqa nanġi a qa poinjrej deqa ti nanġi sainjreb.

Yesus aqa anġro nanġi a uneb

³⁶ Degsib sainjreqnabqa Yesus a segi nanġo ambleq di brantosiġ minjrej, “Niņġi are lawo soqniy.” ³⁷ Degsi minjrnaqa nanġi kalil ulaosib tulaņ prugugetosib are qaleb, “Iga buga bei unonum kiyoy?” ³⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Niņġi kiyaya e buga qa marsib ulaosib prugonub?” ³⁹ Endi e di. Niņġi ijo baņ bile unsib ijo siņġa unsib baņ waiyosib ijo jejamu ojsib poiņġwas, e damu ti tanu

ti. Buga a damu ti tanu ti saiqoji.” ⁴⁰⁻⁴¹ Yesus na nanġi degsi minjrnaqa aqa baŋ ti sinġa ti nanġi osornjrnaqa nanġi unsib tulaŋ areboleboleinjrej. Onaqa nanġi olo areqalo aiyeltoqnsib are koba qaloqneb. Yeŋnaqa Yesus na minjrej, “Niŋġi iŋġi bei unu e?” ⁴²⁻⁴³ Onaqa nanġi qe bei koiteb qaji di gentosib mutu bei Yesus yonab osiq nanġo ŋamdamuq di uyej.

⁴⁴ Uysiqa minjrej, “E nami niŋġi koba na sosimqa endegsi mernġoqnem, ‘Dal anjam kalil Moses a e qa nenġrenyej qaji di aqa damu brantqas. Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanġi e qa nenġrenyej qaji di dego aqa damu brantqas. Anjam kalil louqa buk miligiq di e qa nenġrenyej qaji di dego aqa damu brantqas.’ E nami niŋġi degsi mernġoqnem.” ⁴⁵ Osiqa Yesus a nanġo areqalo waqtetnrnaqa nanġi Qotei aqa anjam nenġrenq di so qaji di aqa utru geregere poinjrej. ⁴⁶ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Kristus a jaqatin koba osim moisim bati qalub koboamqa a olo subq na tigelqas anjam di nenġrenq di unu. ⁴⁷⁻⁴⁸ Deqa ijo anjam maro tamo nanġi sawa sawa kalilq giloqnsibqa dia ijo anjam palontoqnaqab. Palontoqnaqab tamo unġasari nanġi quoqnsib are bulyoqnaqab. Yimqa Qotei a ijo ñam na nanġo une kobotetnrjoqnaqas. O ijo anġro, niŋġi segi ijo anjam maro tamo unub deqa kumbra kalil e nami nunġo ŋamdamuq di yoqnem qaji deqa tamo unġasari nanġi sainjroqniy. Niŋġi Jerusalem endia wau di utru atsib laqniy. ⁴⁹ Niŋġi quiy. Mondor Bole ijo Abu a nami nunġoq qarinyqa marej qaji di e na qarinyit nunġoq bqas. Deqa niŋġi qure endia

tariñoqniy. Tariñosib soqnibqa laŋ goge na Qotei aqa singila nuŋgoq bqaŝ.”

Qotei na Yesus osiq laŋ qureq oqej

⁵⁰ Osiqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi joqsiqa Jerusalem uratosib Betani qureq gileb. Gilsib dia aqa baŋ soqtosiqa naŋgi qa pailyej. ⁵¹ Pailyeqnaqa Qotei na a metonaq naŋgi uratnjrsiqa laŋ qureq oqej. ⁵² A laŋ qureq oqeqnaqa naŋgi siŋga pulu-tosibqa a qa louosib tulaŋ areboleboleinjrej. On-aqa naŋgi olo puluosib Jerusalem aiyeb. ⁵³ Aisib bati gaigai atra tal miligiq di sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2014
copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585